

Tor Morten Normann

Fattigdomsrisiko

En levekårstilnærming

Rapporter I denne serien publiseres statistiske analyser, metode- og modellbeskrivelser fra de enkelte forsknings- og statistikkområder. Også resultater av ulike enkeltundersøkelser publiseres her, oftest med utfyllende kommentarer og analyser.

© Statistisk sentralbyrå, mars 2009	Standardtegn i tabeller	Symbol
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.	Tall kan ikke forekomme	.
	Oppgave mangler	..
	Oppgave mangler foreløpig	...
	Tall kan ikke offentliggjøres	:
	Null	-
ISBN 978-82-537-7561-6 Trykt versjon	Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
ISBN 978-82-537-7562-3 Elektronisk versjon	Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
ISSN 0806-2056	Foreløpig tall	*
Emne: 05.01	Brudd i den loddrette serien	—
Trykk: Statistisk sentralbyrå	Brudd i den vannrette serien	
	Desimaltegn	,

Sammendrag

Analysene i denne rapporten bekrefter mye av det vi vet fra tidligere forskning på området om at andelen som faller under en lavinntektsgrense varierer med hvilke definisjoner vi legger til grunn. Vi har brukt to relative tilnærminger som tar utgangspunkt i ekvivalensinntekter (EU og OECDs ekvivalensvekter) og en absolutt budsjetttilnærming basert på en tilpasset versjon av SIFOs standardbudsjett for husholdninger. Ved de relative tilnærmingene ser det ut til at terskelverdien, altså hvor stor andel av medianinntekten en husholdning må ha for å komme over lavinntektsgrensen, har større betydning enn variasjon i ekvivalensvekter, selv om de ulike ekvivalensvektene har noe å si for hvilke grupper som er utsatt. Vi har også laget varianter av definisjonene hvor vi har holdt studenter og personer med finanskapital utenfor, samt lagt til inntekt av å bo i eid bolig. Et hovedtrekk som går igjen er likevel at unge aleneboende, personer bosatt i sentrale strøk, sosialhjelpsmottakere, personer bosatt i husholdninger med lite yrkesaktivitet og innvandrere er grupper som jevnt over opplever større fattigdomsrisiko i form av lavinntekt enn andre.

I analysen av levekår har vi først sett på i hvor stor grad det er overhyppighet av ulike levekårsproblemer i ulike lavinntektsgrupper. Så har vi laget en additiv indeks for levekårsproblemer hvor vi har sett på andel som opplever problemer over en gitt terskelverdi. Dette kaller vi levekårsfattigdom. Når vi ser på ulike gruppers utsatthet her, samsvarer det i stor grad med hvilke grupper som er utsatt for lavinntekt, men med noen nyanseskjeller. I analysen av sammenhengen mellom lavinntekt og levekårsproblemer ser vi også at personer som faller under våre ulike definisjoner av lavinntekt er mer utsatt for levekårsproblemer enn befolkningen totalt. Her spiller imidlertid valget av definisjonen av lavinntekt en viktig rolle. Spesielt ser vi at det å holde studenter utenfor gir et mer positivt bilde av lavinntektsgruppers levekår, mens det å holde formuende utenfor gir et mer negativt bilde. En multidimensjonal analyse viste at levekårsproblemer som er knyttet til at man har økonomiske problemer eller ikke råd til å skaffe seg goder henger nøye sammen med lavinntekt. Boligproblemer viser ikke like sterk sammenheng, og sosial ekskludering og organisasjonsdeltakelse viser liten sammenheng med lavinntekt.

Vår konklusjon er derfor at lavinntekt fanger opp noen vesentlige dimensjoner knyttet til fattigdom, mens andre dimensjoner som også vanligvis tolkes inn i et fattigdomsbegrep ikke fanges opp. Lavinntektsgrenser som tar hensyn til formue viser seg å ha sterkest påvirkning på levekår. Vi fant også lite forskjell mellom ettårige og vedvarende mål på lavinntekt når det gjelder levekårs effekter. Både relative og absolutte mål på lavinntekt gir forklaringskraft.

Innhold

Sammendrag	3
1. Innledning	5
2. Ulike tilnæringer til fattigdom	6
2.1. Inntektstilnærmingen	7
2.2. En absolutt tilnærming til fattigdom	10
2.3. Lavinntekt = fattigdomsrisiko?	10
3. Hvor mange og hvem er utsatt for lavinntektsfattigdom?	11
3.1. Lavinntekt med EUs ekvivalensskala	12
3.2. Lavinntekt med OECDs ekvivalensskala	14
3.3. Lavinntekt med budsjettmål	15
3.4. Mellom 13 og 2 prosent med fattigdomsrisiko?	16
4. Ulike avgrensninger – ulike risikogrupper?	20
4.1. Sosialt utsatte grupper – sosialhjelpsmottakere mest utsatt.....	20
4.2. Husholdningssammensetning – verst å bo alene	21
4.3. Leieboere mer utsatt enn eiere	23
4.4. Også lavinntekt blant de som arbeider mye	24
4.5. Fødeland for innvandrere har betydning	26
4.6. Hva betyr definisjoner for gruppers utsatthet for lavinntekt?	27
5. Levekårsproblemer og ulike avgrensninger av fattigdom	29
5.1. Økonomisk belastning	29
5.2. Materiell deprivasjon	31
5.3. Sosial ekskludering	34
5.4. Sosial deltakelse	36
5.5. Helseproblemer	37
5.6. Boforhold	38
5.7. Lavinntekt og levekårsproblemer.....	40
6. Levekårsfattigdom og inntektsfattigdom	42
6.1. Inntektsfattigdom som fanger opp levekårsfattigdom?	46
6.2. Inntektsfattigdommens påvirkning på levekårsfattigdom	47
7. Oppsummering	49
Litteraturliste	51
Vedlegg	
A. Logistisk regresjon for å vise effekten av kjønn, alder og bosted på sannsynligheten for å tilhøre lavinnteksgrupper	53
B. Logistisk regresjon for å vise effekten av å tilhøre ulike utsatte grupper på sannsynligheten for å tilhøre lavinnteksgrupper	59
C. Logistisk regresjon for å vise hvordan levekårsproblemer henger sammen med risiko for å tilhøre lavinnteksgrupper.....	67
D. Logistiske regresjoner for å se hvor stor effekt ulike lavinnteksdefinisjoner har på levekårsfattigdom (additiv indeks for levekårsproblemer). Kontrollert for kjønn, alder, bosted, aleneboende og fødeland	72
Figur- og tabellregister	80

1. Innledning

På oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet har Statistisk sentralbyrå gjennomført en analyse av ulike tilnærminger til fattigdom. Fattigdom er et komplisert begrep uten noen allment akseptert definisjon, og dermed ikke et begrep som brukes i offisiell statistikk. Den vanligste måten å definere fattigdom på er å bruke husholdningers samlede inntekt sammenlignet med en terskelverdi for lavinntekt. Utgangspunktet er at denne inntekten da skal dekke en husholdnings behov for forbrugsgoder, og også være tilstrekkelig til å unngå sosial ekskludering ved at man ikke har ressurser nok til å delta på viktige samfunnsarenaer eller i sosiale aktiviteter. Hvordan denne lavinntektsgrensen defineres, og om den tar utgangspunkt i relative eller mer absolutte tilnærminger, varierer en god del. I denne rapporten skal vi se på flere måter å definere lavinntektsgrenser på, og se på hva som er forskjellen mellom dem. Vi vil se på hvilke grupper som er mest utsatt for lavinntekt, og om utsatthet varierer ut fra hvilke definisjoner som legges til grunn.

Videre skal vi ta opp om lavinntekt, som også kan kalles inntektsfattigdom, fanger opp levekårsproblemer, og på den måten representerer en økt fattigdomsrisiko. Vi skal også se om de som er utsatt inntektsfattigdom etter ulike definisjoner også er utsatte på en del sentrale levekårsområder for å belyse sammenhengen nærmere. Ved å se hvordan levekårsproblemer varierer ut fra ulike lavinntektsdefinisjoner skal vi prøve å nærme oss det komplekse spørsmålet om i hvilken grad lavinntektsgrenser evner å fange opp levekårsproblemer, og slik sett er dekkende for det vi kaller fattigdom. For å gjøre det skal vi først se på ulike levekårsproblemer separat. Så skal vi lage en indeks over levekårsproblemer og definere det vi kaller levekårsfattigdom. Vi vil analysere i hvilken grad inntektsfattigdom og levekårsfattigdom henger sammen. Vi kan da si mer om hvilke definisjoner av lavinntekt som henger mest sammen med levekårsfattigdom og i så måte representerer fattigdomsrisiko.

2. Ulike tilnæringer til fattigdom

Fattigdom er et tema som engasjerer både nasjonalt og internasjonalt, og kampen mot fattigdom er ofte på dagsorden. I 2002 la regjeringen Bondevik II fram en egen stortingsmelding om tiltak mot fattigdom (Sosialdepartementet 2002), og den faglige og politiske debatten har fortsatt også etter det. Det å diskutere fattigdom er slett ikke noe nytt. Helt tilbake i antikken var fattigdom et sentralt tema, og bekjempelse av fattigdom ble sett som viktig for å opprettholde stabilitet og orden. Selve definisjonen av fattigdom har variert, men ofte var tilnærmingen relativ i forhold til omgivelsene. Til og med Adam Smith, som forbindes mer med forsvar for markedets selvregulering, var opptatt av fattigdom. Også han med en relativ tilnærming i det han uttalte at alle burde kunne opptre i offentligheten uten å føle skam forbundet med mangel på goder som det er allment forventet at man skal kunne skaffe seg:

A linen shirt ...is, strictly speaking, not a necessary of life. The Greeks and Romans, lived, I suppose, very comfortable, though they had no linen. But in the present times, though the greater part of Europe, a credible day-labourer would be ashamed to appear in public without a linen shirt, the want of which would be supposed to denote that disgraceful degree of poverty which, it is presumed, nobody can well fall into, without extreme bad conduct

Smith, 1776, Book 5, Chapter 2

Den relative tilnærmingen er fremdeles dominerende, men selvfølgelig med noe mer avanserte mål og metoder. Fattigdom er et komplekst fenomen som er vanskelig å definere og avgrense. En enkelt definisjon kan ikke fange opp alle aspekter ved fenomenet. Det finnes en rekke forsøk på definisjoner (blant andre Rawls 1971 Townsend 1979 og Sen 1992), hvor det mest fremtredende fellestrekket er at alle tar utgangspunkt i en form for knapphet på goder. Dette kan være mangel på økonomiske goder, sosiale goder (sosial ekskludering) eller andre former for levekårsdeprivasjon. De aller fleste har dessuten en relativ tilnærming ved at de er kontekstuelle, relatert til de omgivelsene hver enkelt befinner seg i. Det betyr at fattigdom målt for eksempel som lav inntekt (mangel på økonomiske goder) et sted, ikke trenger å være fattigdom et annet sted dersom det der er vanligere å ha inntekter på dette nivået. Dette kan vi kalle relativ deprivasjon. Snakker vi derimot om absolutt deprivasjon, er FN's tilnærming til fattigdom i tusenårsmålene mer dekkende. Der er ekstrem fattigdom definert som mindre enn en amerikansk dollar per dag å leve for, men også denne er justert for kjøpekrafts-pariteter slik at den blir noe relativisert. Denne definisjonen er lite brukbar i en norsk sammenheng. Det er også gjort forsøk på å kombinere relative og objektive tilnæringer ved å definere fattigdom som mangel på goder som det er forventet at man har tilgang på i en gitt kontekst. En slik tilnærming åpner for at man enkelte steder kan forvente å disponere flere goder enn andre steder, ut fra hva som er standarden. Standarden kan da være influert både av velstandsnivå og kulturelle føringer.

Den dominerende tilnærmingen i dag er en relativ tilnærming ut fra inntekt. Dette er et mål som brukes av både EU og OECD, om enn med litt ulik definisjon. Dette er mål som er lett sammenlignbare over tid og dermed relativt robuste. Likevel er det, som vi skal se under pkt 2.1, beheftet med noen svakheter som gjør at det vil være interessant å kombinere denne tilnærmingen med andre.

Selve definisjonen av fattigdom er et spørsmål mer av politisk enn av statistikk-faglig karakter. Formålet med denne publikasjonen er derfor ikke å vurdere hvilke definisjoner av fattigdom som er de beste. Vårt siktemål er derimot å se på ulike måter å avgrense lavinntekt og se dette opp mot forekomsten av levekårsproblemer, og dermed si noe om sammenhengen mellom inntektsfattigdom og levekårs-

fattigdom. Faren for å oppleve levekårsproblemer på grunn av lavinntekt er det vi her kaller fattigdomsrisiko. Vi skal også illustrere at ulike tilnærminger gir utslag i forhold til hvilke grupper som er utsatt.

2.1. Inntektstilnærmingen

EU og OECD benytter en definisjon basert bare på inntekt. Alle inntektene i en husholdning summeres og deles på en ekvivalensvekt som kompenserer for stordriftsfordeler i en husholdning. Ulikheten mellom disse to definisjonene består i avstanden til medianen og hvor store stordriftsfordeler man regner med.¹

Ekvivalensvekt

Det finnes flere ulike ekvivalensskalaer, men i denne rapporten har vi brukt to som er hyppig brukt i både nasjonal og internasjonal sammenheng.

Den første er **OECD skalaen**, som legger relativt liten vekt på stordriftsfordeler. I denne skalaen har første voksne en vekt lik 1, andre voksne vekt lik 0,7 og hvert barn vekt 0,5. Den andre er det vi kaller **EU skalaen**, som er en modifisert versjon av OECD skalaen. Denne legger noe større vekt på stordriftsfordeler. Her har også første voksne en vekt lik 1, andre voksne har vekt lik 0,5 og hvert barn vekt lik 0,3.

Vi kan illustrere dette ved å vise til en husholdning bestående av to voksne og to barn. Med OECD skalaen vil denne husholdningen ha en vekt lik 2,7, og må dermed ha en inntekt som er 2,7 ganger høyere enn en enpersonshusholdning for å ha samme velferdsnivå. Tilsvarende vekt med EU skalaen blir 2,1, altså må husholdningen ha en inntekt som er 2,1 ganger høyere enn en enpersonshusholdning.

Det kan være forskjell på å være ”blakk” og inntektsfattig. Derfor kan lavinntekt også måles over flere år. Ser man på en lengre periode og hvor mange som da har lavinntekt i minst ett år, vil andelen bli større enn måling for hvert enkelt år. Ser man derimot på en lengre tidsperiode og på andeler som har en summert gjennomsnittsinntekt under en viss andel av medianen, vil andelen være mindre. Dette kalles ofte ”vedvarende lavinntekt” eller ”vedvarende fattigdom” (Epland 2005). Det å se på gjennomsnittsinntekt over en periode er heller ikke uproblematisk. Aaberge og Mogstad (2007) argumenterer for at man også må ta hensyn til overføringer mellom år og mulighetene for å spare. Begge disse forholdene kan variere over tid.

Svakheter ved inntektsmål

Inntektsmål som et mål på fattigdom kan kritiseres. For det første kan det hevdes at det er mer et mål på inntektsfordelingen i et samfunn enn velferdsnivået til de som faller under en viss terskelverdi. For det andre sier inntektsmålet ikke noe om hvilke varer og tjenester man faktisk kan skaffe seg for den summen penger som representerer terskelen for fattigdom, og hvorvidt dette er tilstrekkelig til å opprettholde et akseptabelt velferdsnivå for en husholdning.

Inntektsmålet er dessuten følsomt for endringer i både terskelverdi og ekvivalensskala. Et nærliggende eksempel fra Norge er minstepensjonen. I mange år har terskelverdien for enpersonshusholdninger basert på EUs lavinntektsmål vært høyere enn minstepensjonen. Dermed har en rekke minstepensjonister, spesielt aleneboende kvinner, havnet under lavinntektsgrensen. En relativt liten justering av minstepensjonen bidrar til at denne gruppen ikke lenger defineres som fattig etter dette målet. Dersom man i stedet for EUs mål har basert seg på OECDs mål, har de norske minstepensjonistene uansett ikke vært definert som fattige de siste årene.

¹ Det bør presiseres at OECD i dag ikke anbefaler noen spesiell ekvivalensskala (se: <http://www.oecd.org/dataoecd/61/52/35411111.pdf>). I OECDs egne analyser av inntektsfordeling og fattigdom (OECD 2008) benyttes i dag den såkalte kvadratrotsskalaen, som ligger nærmere EU-skalaen enn den gamle OECD-skalaen.

Dette viser hvordan ulike terskelverdier kan påvirke relativt store grupper, uten at det sier så mye om hvilke levekår disse gruppene har. Tanken bak ekvivalensskalaer er også at det er stordriftsfordeler ved å bo flere sammen i en husholdning, men det finnes ingen fasit på hvor store disse fordelene er. EU og OECD benytter for eksempel ulik vektning for voksne og barn i en husholdning (se boks). Endringer i disse vektene vil også påvirke resultatet.

En ytterligere svakhet ved ekvivalensskalaer som grunnlag for fattigdomsmål er at

”de ignorerer betydningen av at prisene på de viktigste konsumgodene vil kunne variere betydelig med bosted”

Mogstad 2003:2

Det mest nærliggende eksemplet er variasjonen i boligprisene. For de aller fleste husholdninger er investering i bolig en betydelig utgiftspost, og prisen man betaler for å bo vil være avgjørende i forhold til hvor stor del av inntekten som er disponibel til andre formål. Tanken bak ekvivalensinntekt som mål på fattigdom er at terskelverdien representerer kjøpekraft nok til å skaffe seg et minimumsnivå av goder. Men dersom prisen på disse godene varierer mye vil terskelverdien representerer en ulik mengde goder i ulike områder. Dette kan man imidlertid ta hensyn til ved å legge inn prisvariasjoner i beregninger av terskelverdier (Mogstad 2003, Aaberge et.al 2008).

Selve definisjonen av inntektsbegrepet er også viktig. I Norge vil for eksempel studenter bli overrepresentert i lavinntektsgruppen når vi bruker den registrerte inntekten siden studielån ikke regnes som inntekt. Det finnes imidlertid gode grunner til å holde studenter utenfor analyser av lavinntekt fordi studietilværelsen regnes som midlertidig, og det er en viss aksept for at studenter ikke har det samme forbrukspotensialet som andre. Dessuten kan studielån regnes som en investering i fremtidig inntekt (Statstisk sentralbyrå 2008).

Registrert inntekt vil dessuten bare fange opp det som rapporteres i offentlige registre. Slike registre vil ikke dekke private overføringer eller såkalte ”svarte inntekter”. I en analyse av forholdet mellom inntekt og forbruk, viser Arne Andersen at det er et misforhold mellom inntekt og forbruk blant personer med lav inntekt, og at dette ikke kan forklares av studielån, reduksjon av formue eller private overføringer alene. Vi står altså igjen med et bilde av at også lavinntektsgruppen har inntekter vi ikke greier å fange opp i registrene (Andersen 2008).

Innvendingene mot inntekt justert for husholdningsstørrelse som vi har nevnt til nå er relatert til det vi kan kalle kontante inntekter. Man kan tenke seg at man også bør utvide inntektsbegrepet til å dekke den andre siden av boligkostnader. Ikke bare utgjør boligen en stor investering og utgift for mange, den representerer også en inntektskilde, og kan være en viktig kilde til sparing. Spesielt i tider med oppgang på boligmarkedet kan dette representere en betydelig inntektskilde for mange, i nedgangstider kan denne inntekten derimot være negativ.

Også dette kan bli for snevert, som inntekt kan vi også regne med verdien av mottatte tjenester som man ikke betaler direkte for og egen produksjon av forbrugsgoder. Disse to momentene skal vi se nærmere på i neste avsnitt. Til sist vil det også være viktig å ta hensyn til formue. Det viktige i denne sammenhengen er om det er formue som er lett realiserbar, altså som lett kan brukes til kjøp av varer og tjenester. Enkelte analyser av lavinntektsgrupper velger derfor å ekskludere husholdninger med formue over en viss terskelverdi (Galloway og Mogstad 2006).

Mottatte tjenester og egenproduksjon

Inntekt er et indirekte mål på velferdsnivå fordi den kan omsettes til goder i form av varer og tjenester. Men inntekt fanger ikke opp alle muligheter til å skaffe seg slike goder.

Most studies of income distribution focus exclusively on cash income and ignore the value of public services, although important services like education and health care in many countries are publicly provided for redistributive purposes

Aaberge and Langøren 2006:61

Dette problemet gjør seg først og fremst gjeldende når man foretar sammenligninger mellom land. I noen land kan enkelte ordninger være organisert som rene kontantoverføringer, og dermed fanges opp som inntekt, mens i andre land kan det være organisert som en tjeneste som ikke fanges opp av et inntektsmål. Også ved nasjonale analyser kan mottak av tjenester være en utfordring. Mange tjenester kan være organisert med redistribuerende hensikt, og i så måte bidra til å "løfte" de med lavest inntekt, uten at dette gjenspeiles når man ser på inntektsfattigdom. Når man skal beregne inntektsverdien av offentlige tjenester er det mange utfordringer. Grovt sett kan vi si at det er to tilnærminger. Den ene er at verdien utløses ved at tjenesten mottas, og at tjenestens verdi regnes som et tillegg til inntekten. Dette blir imidlertid urimelig i en del tilfeller, som for eksempel helsetjenester. Her er det rimeligere med den andre tilnærmingen, nemlig at verdien beregnes ut fra et forsikringsperspektiv og fordeles jevnt utover på befolkningen. Aaberge et al (2008) har en tilnærming der vi noe forenklet kan si at verdien av enkelte tjenester beregnes ut ved at faktisk mottaker identifiseres, for andre typer tjenester fordeles verdien ved en simuleringsmodell, mens verdien av en tredje type tjenester fordeles ut fra et forsikringsperspektiv. De tar også hensyn til om ytelser er på person- eller husholdningsnivå. Resultatene viser at det har en nokså nøytral påvirkning på selve inntektsfordelingen:

To study interactions between the distributions of local public in-kind benefits and private income, we define extended income by private after-tax income plus the value of municipal services. Although the inequality in the marginal distribution of municipal services is high, the contribution of municipal services to inequality in the extended income appears to be approximately neutral. This result is due to the fact that recipients of major municipal services like primary education and services for the elderly are dominating the central part of the distribution of extended income

Aaberge and Langørgen 2006:78

I forhold til lavinntekt kan man imidlertid finne betydelige utslag av å trekke inn mottatte tjenester som for eksempel helse- og omsorgstjenester og utdanning. Aaberge et al (2008) viser for eksempel at inkludering av ikke-kontante (in-kind) ytelser fra lokale myndigheter bidrar til å halvere inntektsfattigdommen målt over tre år. Andre studier har litt forskjellige tilnærminger til dette, men ett felles trekk er at inkludering av offentlige tjenester i ulik grad bidrar til å redusere inntektsforskjeller, og til en viss grad reduserer inntektsfattigdom (Odenrants 2007, Netten et.al 2007).

En annen dimensjon som ikke fanges opp av rene inntektsmål er egenproduksjon til eget konsum. I en viss grad kan dette erstatte inntektsbehov for å kjøpe de samme varene eller tjenestene. Et par enkle eksempler som kan være gjenkjennelig i norsk sammenheng er egen vedproduksjon, dyrking av egne grønnsaker eller plukking av bær. Det er imidlertid usikkert hvor stor økonomisk betydning dette har. Det er rimelig å anta at slike forhold betyr mer i andre land hvor det er større innslag av naturalhushold. Data fra den norske forbruksundersøkelsen indikerer at egenproduksjon har svært lav verdi. I 2006 utgjorde egenproduksjon av frukt, grønnsaker, fisk og kjøtt omtrent en tusendel (en promille) av den totale forbruksutgiften.

2.2. En absolutt tilnærming til fattigdom

En absolutt tilnærming til fattigdom og velferd er å foreta mer konkrete vurderinger av hvilke varer og tjenester som må til for å opprettholde et visst velferdsnivå, for så å konstruere en terskelverdi for disponibel inntekt som er nødvendig for dette nivået. Vi kan kalle dette for budsjetttilnærmingen. En slik tilnærming vil se bort fra inntektsfordelingen i et samfunn, og heller legge vekt på inntektsnivået. Fordelen er at en slik fattigdomsdefinisjon er mer direkte forbundet med et forbruksmønster som er ansett som minimum i et samfunn (Soede 2007). Mengden og typen av varer og tjenester som skal til for å opprettholde et velferdsnivå som er ansett som minimum i et samfunn vil variere både i tid og rom. Slik sett er det også et relativt innslag i denne tilnærmingen. Dette kan også gjøre seg gjeldende innad i et land. Som vi har nevnt vil dessuten prisen på forskjellige forbrugsgoder kunne variere. En tilnærming til fattigdom basert på nødvendige forbrugsgoder bør derfor være følsom overfor kontekst. Fordelen med en slik tilnærming er likevel at man løsriver seg fra inntektstilnærmingens vektlegging av inntektsforskjeller.

A budgeted standard represent what is needed, in terms of goods, services and activities, to achieve a particular standard of living in a particular country (region) and time. A low cost budgeted standard is designed not only to meet primary need at a frugal level, but also to allow social and economic participation consistent with community expectations.
Marx and van den Bosch 2007:1

Å definere hvilke forbrugsgoder som er nødvendige for å leve et liv utenfor fattigdom i ulike kontekster er omfattende og komplisert. Hvem skal avgjøre hva som er nødvendige goder? Fløtten og West Pedersen (2008) presenterer en løsning der de har spurt et landsrepresentativt utvalg om hvilke goder som anses for så nødvendige at alle bør ha råd til dem, for så å måle hvor mange som mangler disse godene. Men heller ikke dette er uproblematisk fordi det alltid vil være avveininger av hvor mange goder som skal utgjøre et minimum og hvordan man skal vurdere konsensus (ibid.)

Statens Institutt for Forbruksforskning (SIFO) standardbudsjett for alminnelige forbruksutgifter for ulike typer hushold (www.sifo.no) kan også ses på som en budsjetttilnærming til fattigdom, selv om SIFO selv ikke bruker dette som et fattigdomsmål. Vi skal senere i denne rapporten bruke en justert versjon av dette budsjettet til å konstruere en absolutt tilnærming.

2.3. Lavinntekt = fattigdomsrisiko?

Forbedring av inntektsmål handler mye om å utvide og sofistikere inntektsbegrepet og metoden for beregning. Det vil kanskje gi et riktigere og bedre bilde av lavinntekt og hvilke grupper som er utsatt for dette. Absolutte tilnærminger kan også gi et bilde av hvor store andeler som har problemer, og hvilke grupper det gjelder. Alle disse tilnærmingene gir lavinntektsgrenser som i prinsippet skal si oss noe om fattigdom. Ingen av disse sier imidlertid noe konkret om hvilke levekårsproblemer som følger med lavinntekt, og i hvilken grad disse lavinntektsgrensene representerer fattigdomsrisiko i dette perspektivet. Vi skal derfor i det videre bruke en del eksempler på ulike lavinnteksdefinisjoner, se hvilke utslag det gir i forhold til totalandeler og hvilke grupper som er utsatt, for så senere å se dette i forhold til levekår langs flere dimensjoner. I hvilken grad representerer lavinntektsfattigdom også fattigdomsrisiko i form av levekårsfattigdom? For hvem og på hvilken måte?

3. Hvor mange og hvem er utsatt for lavinntektsfattigdom?

For å vise hvordan andelen lavinntektsfattige vil variere alt etter hvilken definisjon vi bruker, skal vi her kort gå gjennom hvor store andeler vi finner i EU-SILC 2007 (2006 inntekter). Vi bruker EU-SILC data fordi disse dataene også inneholder opplysninger om levekår som vi skal benytte senere i analysen, selv om andelene med lavinntekt som vises her vil avvike noe fra det som kommer fram ved bruk av inntektsundersøkelsen (Statistisk sentralbyrå 2009). I hovedsak er det på grunn av at EU-SILC bare gjelder for personer 16 år og over, og dermed ekskluderer barn. Dessuten er EU-SILC en utvalgsundersøkelse, og ikke totaltelling slik som inntektsundersøkelsen, og det er alltid en viss usikkerhet heftet ved utvalgsundersøkelser. Det kan også være noe ulikhet i avgrensning av husholdninger, hvor en utvalgsundersøkelse har mulighet til å kartlegge den eksakte husholdningen på intervjuetidspunktet. Data basert på register må forholde seg til registrert husholdning, men med noe tilpasning blant annet for å identifisere studenter. Andeler som faller under ulike grensene på lavinntekt som vi skal presentere her er etter definisjoner som angitt i definisjonsboksen.

Data

I denne publikasjonen bruker vi data fra den norske levekårsundersøkelsen EU-SILC.

EU-SILC er en europeisk utvalgsundersøkelse om inntekt og levekår som er samordnet via Eurostat. Norge og seks andre land startet undersøkelsen i 2003. Etter hvert deltar nå 25 europeiske land. Undersøkelsen er årlig, og i Norge har den et bruttoutvalg på om lag 8 700 personer. I 2007 oppnådde vi svar fra 6 070 personer, noe som tilsvarer en svarprosent på 70,4. Populasjonen er personer 16 år og over bosatt utenfor institusjon i Norge. Vi registrerer husholdningen til den uttrukne personen, og det er derfor også mulig å lage husholdningsstatistikk på bakgrunn av undersøkelsen. Utvalget er lagt opp som et roterende panel der hver person deltar i åtte år.

Undersøkelsen gir opplysninger om husholdningers økonomi, også en del om subjektive oppfatninger om økonomien. Den gir også data om bolig, boforhold og boligøkonomi, barnetilsyn, samt opplysninger om arbeid og arbeidssituasjon siste kalenderår (korresponderer med inntektsår). Opplysninger om arbeid samt noe om arbeidssituasjon får vi for alle voksne i husholdningen. Til slutt er det noe data om helsesituasjon. Til intervjuundersøkelser knyttes en rekke opplysninger om husholdningens inntekter fra register. I denne rapporten bruker i hovedsak data fra 2007, som dekker inntektsåret 2006, men vil også ta hensyn til inntekt en treårsperiode under omtalen av vedvarende lavinntekt.

Ulike definisjoner av lavinntekt

Ettårig inntekt basert på EUs ekvivalensskala og andel av medianinntekten. **EU60** (60 prosent av medianinntekt), **EU50** (50 prosent av medianinntekt) **EU40** (40 prosent av medianinntekt).

Ettårig inntekt basert på OECDs ekvivalensskala og avstand til median. **OECD60** (60 prosent av medianinntekt) **OECD50** (50 prosent av medianinntekt) **OECD40** (40 prosent av medianinntekt)

Ettårig inntekt basert på EU og OECDs ekvivalensskala, og avstand til median, eksklusive studenter. Studenter er her definert som personer som oppga at de hadde studier (eller skolegang) som hovedaktivitet i minst seks måneder av året. **EU60_s** og **OECD50_s**

Ettårig inntekt basert på EU og OECDs ekvivalensskala, og avstand til median, delvis justert for boligpriser ved at stipulert boliginntekt, eller rettere sagt stipulert husleie, er lagt til disponibel inntekt for eiere og leiere som ikke betaler markedsleie. EU-SILC benytter tilsvarende metode som i Forbruksundersøkelsen, hvor husleieverdi imputeres avhengig av boligstørrelse stratifisert etter bosted (Nesbakken 2008). Dette betyr at vi også tar hensyn til renteutgifter som i prinsippet da trekkes fra inntekten. Det samme gjelder husleie. Dersom rentene er høyere enn den beregnede boliginntekten blir stipulert boliginntekt negativ. **EU60_b** og **OECD50_b**.

Ettårig inntekt basert på EU og OECDs ekvivalensskala, og avstand til median, eksklusive formuende. Formuende er her definert som personer som bor i en husholding med 50 000 kroner eller mer i registrert brutto finanskapital i inntektsåret (2006). **EU60_f** og **OECD50_f**

Ettårig inntekt basert på EU og OECDs ekvivalensskala, og avstand til median, delvis justert for boligpriser (imputed rent lagt til inntekt), eksklusive formuende og studenter som definert ovenfor. **EU60_sbf** og **OECD50_sbf**

Vedvarende inntekt basert på EU og OECDs ekvivalensskala, gjennomsnitt over 3 år og avstand til median. **EU60_v** og **OECD50_v**.

Vedvarende inntekt basert på EU og OECDs ekvivalensskala, gjennomsnitt over 3 år og avstand til median, eksklusive studenter og formuende som definert ovenfor, altså bare ved å ta hensyn til studie- og formuesituasjonen i ett år. Henholdsvis hver for seg og sammen. **EU60_vs**, **EU60_vf** og **EU60_vsf**. **OECD50_vs**, **OECD50_vf** og **OECD50_vsf**.

Et justert SIFO standardbudsjett for husholdninger som grunnlag for lavinntektsgrense, ettårig. **HB_1** (se også egen boks)

Justert SIFO standardbudsjett for husholdninger som grunnlag for lavinntektsgrense, ettårig, med og uten studenter og formuende som definert over, henholdsvis hver for seg og sammen. **HB_ls**, **HB_if** og **HB_lsf**

3.1. Lavinntekt med EUs ekvivalensskala

Vi presenterer her andeler fordelt på kjønn, alder og bosted for å se om det gir ulike utslag på andre måter enn bare det totale nivået. Vi starter først med ulike avgrensninger basert på EUs ekvivalensskal, tabell 3.1.

Tabell 3.1. Andel personer 16 år og over som faller under ulike grenser for årlig lavinntekt, EU skala. Etter kjønn, alder og bosted. 2006

	EU 60	EU 50	EU 40	EU60_s	EU60_b	EU60_f	EU60_sbf	EU60_v	EU60_vs	EU60_vf	EU60_vsf	Antall personer	Antall vedvarende
Kjønn													
Totalt	13	8	5	9	12	8	5	10	8	5	4	6 071	3 598
Menn	11	8	5	8	11	8	5	9	7	5	3	3 103	1 873
Kvinner	14	8	5	10	12	8	5	11	9	5	4	2 968	1 723
Alder													
16-24 år	33	27	21	12	34	24	10	23	13	14	8	850	398
25-44 år	11	7	3	9	12	8	7	8	5	5	3	2 220	1 335
45-66 år	5	3	1	5	4	2	3	4	4	2	2	2 160	1 350
67-79 år	12	4	0	12	5	4	2	10	10	3	3	627	396
79 år + ...	34	14	0	34	17	5	3	39	39	4	4	214	119
Bosted													
Oslo	16	12	8	9	21	11	7	13	8	7	5	740	424
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	11	8	5	6	10	7	4	10	7	5	3	1 501	892
Tettsteder 20 000 og over	10	5	3	8	9	6	5	9	8	5	5	954	571
Tettsteder 2000 - 19 999	10	6	3	7	8	5	3	9	7	4	3	1 090	650
Tettsteder 200 - 19 999 og spredtbygd	16	9	4	12	13	10	6	10	9	4	3	1 770	1 049

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tallene er basert på en nasjonal medianinntekt, men beregnet litt ulikt for de ulike målene. For mål der vi har lagt til en ny inntektskomponent i form av boliginntekt, er det beregnet ny median basert på inntekt inkludert boliginntekten.² Jevnt over viser tabellen høyere andel med lavinntekt enn tilsvarende tabeller basert på innteksundersøkelsen (Statistisk sentralbyrå 2009). Velger vi å se bort fra selve nivået og heller vektlegger forskjeller mellom ulike definisjoner og grupper finner vi interessante trekk. Andelen med lavinntekt synker selvfølgelig når vi sammenligner EU60, EU50 og EU40, også ekskluderingen av studenter (EU60_s) og av formuende (EU60_f) slår merkbart ut. Fjerner vi begge disse gruppene, samtidig som vi inkluderer boliginntekt (EU60_sbf), får vi en lavinntektsandel på 5 prosent, altså 8 prosentpoeng lavere enn den det rene EU60 målet.³ Andeler med vedvarende lavinntekt er også noe lavere sammenlignet med ettårige mål. I likhet med for det ettårige målet, fører en ekskludering av studenter og formuende (EU60_vs, EU60_vf og EU60_vsf) til en merkbar nedgang i andelen med lavinntekt, og det største utslaget får vi ved å fjerne de som har formue (mer enn 50 000 kr i brutto finanskapital). Når det gjelder vedvarende lavinntekt har vi valgt å ikke ta hensyn til boliginntekt.⁴ Holder vi både studenter og formuende utenfor når vi ser på vedvarende lavinntekt (EU60_vsf) er andelen 4 prosent, 9 prosentpoeng lavere en det enkle ettårige målet (EU60).

Kvinner har i større grad enn menn lavinntekt dersom vi holder oss til EU60 både ettårig og vedvarende. Kjønnforskjellen reduseres når vi tar hensyn til studenter og boliginntekt, og utlignes i stor grad når vi tar hensyn til formue. Senker vi inntektskravet noe (EU50 og EU40), utlignes også kjønnforskjellen selv om vi da ikke tar hensyn til studenter, formuende og boliginntekt.

Andelen med lavinntekt blant de eldste faller dramatisk når vi senker inntektskravet. Blant personer 67 år og over blir andelen med lavinntekt nesten null når vi setter grensen på 40 prosent av median (EU40). Dette har direkte sammenheng

² Median ekvivalensinntekt for EU skala når vi inkluderer boliginntekt er 271 200 kroner.

³ Når vi har beregnet lavinntekt ved å ekskludere studenter og formuende, og samtidig legge til boliginntekt, har vi bare konsentrert oss om en bearbeiding av de mest brukte målene, nemlig EU60 og OECD50.

⁴ Dette er i hovedsak begrunnet med vanskeligheter i å beregne boliginntekten over tre år.

med størrelsen på pensjonsutbetalinger, spesielt minstepensjon. En av fem i gruppen 16-24 år har fremdeles lavinntekt selv om vi senker kravet fra 60 til 40 prosent av median. Tar vi hensyn til både studenter, formue og boliginntekt har en av ti i gruppen 16-24 år lavinntekt. Fjerning av studenter betyr naturlig nok mer enn det å ta hensyn til formue i denne aldersgruppen. For de eldste gruppene slår formue ut i kraftige reduksjoner av andelen med lavinntekt. Ser vi på vedvarende lavinntekt ekskludert studenter og formuende (EU60_vsf), er andelen med lavinntekt høyest blant de yngste, mens det er relativt små forskjeller for personer som er 25 år og over.

Ser vi på bosted og tar utgangspunkt i EU60, finner vi den høyeste andelen med lavinntekt i Oslo og på de minste stedene. Når vi senker terskelen til 40 prosent av median, faller andelen mest på de minste stedene, mens Oslo fremdeles har høyest andel. Når vi holder studenter utenfor, reduseres andelen mest i Oslo og andelen er da høyest på de minste stedene. Formue har også en betydelig effekt, men det gjelder stort sett i alle områder. Inkludering av boliginntekt virker derimot ulik – andelen med lavinntekt øker da merkbart i Oslo, mens den synker andre steder. Det ettårige målet (EU60_sbf) viser at andelen med lavinntekt er nokså jevn, høyest i Oslo og på de minste stedene. Enda mindre forskjeller blir det når vi ser på vedvarende lavinntekt og tar hensyn til studenter og formuende. De geografiske forskjellene blir da små og usikre. Det er imidlertid viktig å minne om at medianen er beregnet for hele landet under ett, og dermed ut fra en antagelse om at prisene på viktige konsumgoder er lik. Vi vet at dette ikke nødvendigvis er riktig, spesielt vil variasjon i boligpriser kunne spille en rolle, noe som delvis reflekteres i EU60_b. Studier som tar hensyn til prisvariasjoner for bolig og lager regionspesifikke medianinntekter viser at andelen med lavinntekt reduseres i hele landet, bortsett fra i Oslo og Akershus, hvor andelen øker (Mogstad 2003, Aaberge et al 2008).

3.2. Lavinntekt med OECDs ekvivalensskala

Ser vi på de ulike ettårige avgrensningene med 60, 50 og 40 prosent av median med OECDs ekvivalensskala i tabell 3.2, og sammenligner med tabell 3.1, ser vi at selve valget av ekvivalensskala ikke slår mye ut.⁵ Når vi har laget mål basert på OECD skalaen og kontrollert for studenter, boliginntekt, formue og varighet, så har vi valgt å ta utgangspunkt i 50 prosent av median fordi det brukes hyppigst. Gitt at valget av andel av median er viktigere enn valget av ekvivalensskala, vil dermed OECD målene gi lavere andeler med lavinntekt enn EU målene. Generelt er likevel trenden den samme for de ulike OECD målene som for de ulike EU målene, men med jevnt over lavere lavinntektsandeler.

Den eneste gruppen hvor vi ser merkbart effekt er blant de eldre, noe som skyldes at de i hovedsak har mindre husholdninger. OECD skalaen legger som kjent mindre vekt på stordriftsfordeler, og medianen blir derfor noe lavere. Mens vi måtte ned på 40 prosent av median med EU skala for at nesten alle eldre skulle komme over lavinntektsgrensen, så skjer dette ved 50 prosent når vi bruker OECD skalaen. Det er også noe mer tendens til at Oslo kommer dårligere ut, spesielt for vedvarende lavinntekt.

⁵ Median ekvivalensinntekt med OECD skalaen inkludert boliginntekt er 234 600.

Tabell 3.2. Andel personer 16 år og over som faller under ulike grenser for årlig lavinntekt, OECD skala. Etter kjønn, alder og bosted. 2006

	OECD 60	OECD 50	OECD 40	OECD 50_s	OECD 50_b	OECD 50_f	OECD 50_sbf	OECD 50_v	OECD 50_vs	OECD 50_vf	OECD_vs vsf	Antall personer	Antall personer, ved- varende
Kjønn													
Totalt	12	7	4	4	7	4	3	4	3	3	2	6 071	3 598
Menn	11	7	5	4	7	4	3	5	3	3	2	3 103	1 873
Kvinner	13	7	4	3	7	4	2	4	2	2	1	2 968	1 723
Alder													
16-24 år	32	26	19	8	26	18	7	15	7	11	5	850	398
25-44 år	13	6	4	4	7	4	3	5	3	3	2	2 220	1 335
45-66 år	4	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1	2 160	1 350
67-79 år	6	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	627	396
79 år + ...	22	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	214	119
Bosted													
Oslo	15	11	8	6	14	6	5	9	6	5	3	740	424
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	11	7	5	3	7	5	3	5	2	3	2	1 501	892
Tettsteder 20 000 og over	9	5	3	3	5	3	2	3	2	2	1	954	571
Tettsteder 2000 - 19 999	10	5	3	3	5	3	2	3	2	2	1	1 090	650
Tettsteder 200 - 19 999 og spredtbygd	15	6	4	4	6	5	3	4	2	2	1	1 770	1 049

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

3.3. Lavinntekt med budsjettmål

I tabell 3.3 presenterer vi den tredje mulig tilnærmingen til fattigdom som vi skal benytte her, den mer absolutte tilnærmingen som vi får ved å lage inntektsgrenser ved hjelp av et budsjett. Vi har tatt utgangspunkt SIFOs standardbudsjett for husholdninger, men gjort noen tilpasninger (se boks). Selv om det ikke brukes ekvivalensvekter er det regnet med en viss stordriftfordel. Vi tar dessuten hensyn til faktiske boutgifter ved at disse legges til forbruksbudsjettet..

Den totale andelen som faller under lavinntektsgrensen ved budsjettmålet (HB_1) er omtrent lik den vi finner ved å bruke 60 prosent av median både med EU og OECD ekvivalenser. Ved å holde studenter utenfor reduseres andelen en god del, ikke ulikt EU60_s. Også det å holde formuende utenom har omtrent samme effekt som ved EU60_f. Når totalandelen ved å holde studenter og formuende utenom også ligner mye på EU60_sbf, selv om den er noe lavere, så kan vi konkludere med at en avgrensning med budsjetttilnærming gir omtrent samme andeler som når vi bruker 60 prosent av medianinntekt. Spørsmålet er da om det gir andre utslag.

I likhet med andre mål viser budsjettmålet noe høyere andeler med lavinntekt blant kvinner, men kjønnsforskjellen forsvinner når vi tar hensyn til både studenter og formuende. Formue har størst utjevneende effekt. Når det gjelder alder, er det en klar tendens til at de yngste oftest faller under inntektsgrensen definert som i tabell 3.3. I utgangspunktet blir en av tre i alderen 16-24 tilhørende lavinnteksgruppen. Holder vi studenter utenfor, reduseres imidlertid denne andelen betraktelig, og målet som tar hensyn til at både studenter og formuende (HB_1sf) viser at knappe en av ti blant de yngste faller under lavinntektsgrensen. For de eldste er andelen med lavinntekt etter dette målet omtrent som det vi fant ved å bruke OECD60, drøyt en av fem, altså noe lavere enn EU60. Men som vi også har sett tidligere, reduseres andelen betraktelig når vi tar hensyn til formue. Samlemålet som tar hensyn til både studenter og formuende (HB_1sf) viser at lavinntekt stort sett rammer de yngste. Den største forskjellen mellom budsjettmålet og de to foregående er at vi ser en klarere geografisk tendens. Spesielt dersom vi inkluderer alle (HB_1) kommer Oslo dårlig ut. Dette skyldes nok i hovedsak at de faktiske bokostnadene er lagt til forbrukskurven, og de er i gjennomsnitt høyere i sentrale

strøk samtidig som husholdningene i gjennomsnitt er mindre, og minst i Oslo. Tar vi hensyn til studenter og formuende, reduseres de geografiske forskjellen så mye at de blir mer usikre, selv om de ikke utlignes helt.

Tabell 3.3. Andel personer 16 år og over som faller under grensen for årlig lavinntekt basert på budsjettmål. Etter kjønn, alder og bosted. 2006

	HB_I	HB_Is	HB>If	HB_Isf	Antall personer
Kjønn					
Totalt	13	9	7	5	6 071
Menn	11	8	7	5	3 103
Kvinner	14	9	8	5	2 968
Alder					
16-24 år	31	11	22	9	850
25-44 år	13	10	8	6	2 220
45-66 år	6	5	3	3	2 160
67-79 år	9	9	3	3	627
79 år + ...	22	22	3	3	214
Bosted					
Oslo	19	12	11	6	740
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø ..	13	8	8	5	1 501
Tettsteder 20 000 og over	12	9	7	5	954
Tettsteder 2000 - 19 999	11	8	5	3	1 090
Tettsteder 200 - 19 999 og spredtbygd	11	8	7	4	1 770

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Inntektsgrense ved budsjetttilnærming

I denne rapporten har vi tatt utgangspunkt i Statens Institutt for Forbruksforskning (SIFOs) standardbudsjett for å konstruere en inntektsgrense som ulike husholdninger må komme over for å dekke nødvendig forbruk som definert i budsjettet. Når vi har implementert dette budsjettet har vi gjort noen forenklinger slik at det enkelt kan brukes på vårt materiale. Disse forenklingene er vårt ansvar, og bruken av SIFOS budsjett må dermed tas som et utgangspunkt. Alle metodiske valg og analyser er uavhengig av SIFO. Disse tilpasningene er gjort:

* Dataene vi bruker er samlet inn i 2007, og bokostnadene er fra dette året. Vi har derfor brukt SIFOs budsjett for 2007. Inntektene som er koblet på er imidlertid for 2006. Dette medfører at vi setter et noe strengere inntektskrav siden vi ikke tar hensyn til prisstigningen fra 2006 til 2007, slik SIFO gjør i utregningen av sitt budsjett

* Vi regner med at alle husholdningene har alle de 11 første utgiftspostene, og at alle barn i alderen 1-5 år går i barnehage.

* For de individspesifikke utgiftene har vi bare tatt hensyn til alder, men ikke kjønn. For hver post har vi brukt gjennomsnittet for kvinner og menn i hver aldersgruppe

* I aldersgruppering av for de individspesifikke utgiftene har vi slått sammen de yngste i en aldersgruppe 0-3 år.

* Vi har sett bort fra tilleggsgifter til gravide/ammende og kostnader til spedbarnsutstyr

* I tillegg til utgiftspostene angitt i SIFO's budsjett har vi lagt til faktisk total bokostnad som kartlagt i EU-SILC. Denne dekker boligrenter, husleie, fellesutgifter, kommunale avgifter, elektrisitet og brensel, forsikring og vedlikeholdskostnader. I en del tilfeller hvor delsummer mangler, har vi imputert gjennomsnittsverdier basert på etterstratifisering.

3.4. Mellom 13 og 2 prosent med fattigdomsrisiko?

Mye av det vi har vist til nå er kjent fra andre analyser. Andelene varierer med hvor man setter grensen for lavinntekt, men er ikke så veldig følsom for ekvivalensskala på aggregert nivå. Denne betyr mest når vi ser på undergruppers utsatthet. Høyest andeler finner vi blant unge og eldre, men de eldre "forsvinner" fra lavinntektsgruppen når vi senker inntektskravet og tar hensyn til formue i form av brutto finanskapital. Blant de yngste reduseres andelene en god del når vi tar hensyn til studenter. Oslo kommer dårligst ut av bostedene, uansett definisjon, selv

om forskjellene er små og delvis usikre. Budsjettmålet gir omtrent samme andel med lavinntekt som ved relative mål når vi setter inntektsgrensen ved 60 prosent av median (EU og OECD skala). Tendensene for kjønn, alder og bosted er også nokså like de vi finner med den relative tilnærmingen.

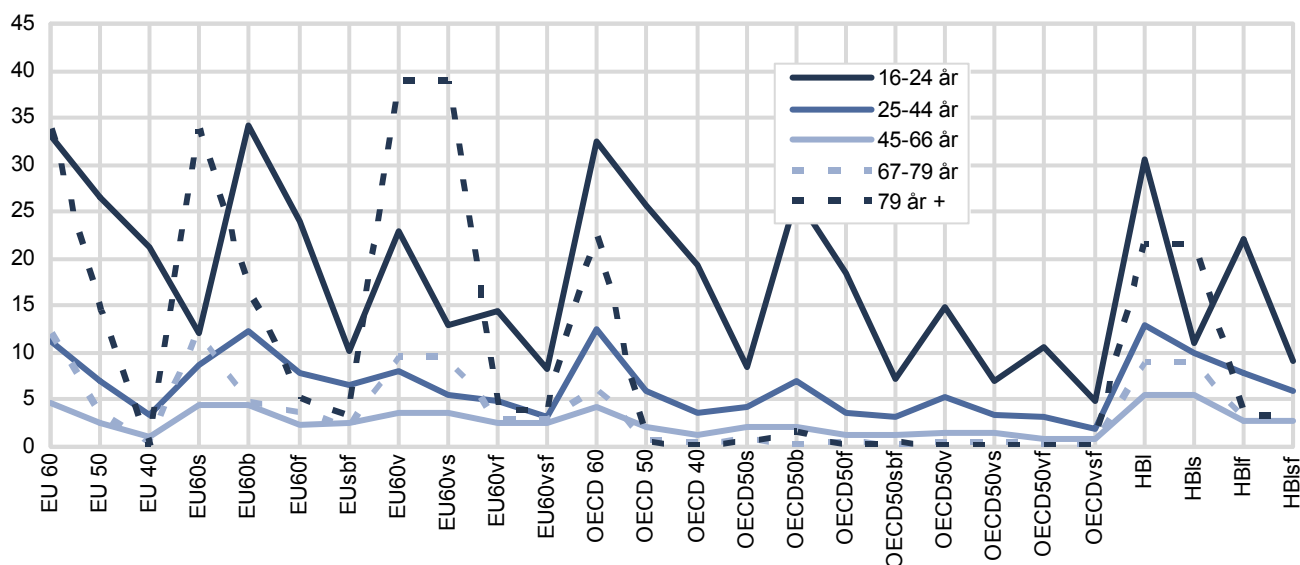
For å illustrere hvorfor de ulike definisjonene gir litt ulike utslag, har vi satt opp noen illustrerende inntektsterskler for å vise virkemåten (se boks). Der ser vi blant annet at OECD skalaen gir lavere terskelverdier enn EU skalaen for enperson-husholdninger, mens det er motsatt for store husholdninger. Dette er naturligvis fordi EU skalaen legger størst vekt på stordriftsfordeler. Budsjettmålet lar seg ikke presentere på samme måte fordi det gir individuelle terskler for hver husholdning, så her må vi bare se på noe enkle sentraltendens- og spredingsmål. Medianverdiene for små husholdninger ligner mest på grensene med OECD50, mens de er ganske høye for store husholdninger.

Inntektsgrenser for ulike lavinnteksdefinisjoner – illustrative verdier				
	Skala	Median	Lavinntektsgrenser	
	1 voksen	2 voksne	2 voksne og 2 barn	
EU60	248 400 kr	< 148 800 kr	< 222 000 kr	< 312 500 kr
EU50	248 400 kr	< 124 200 kr	< 186 000 kr	< 260 800 kr
OECD60	214 000 kr	< 128 400 kr	< 218 300 kr	< 346 700 kr
OECD50	214 000 kr	< 107 000 kr	< 181 900 kr	< 288 900 kr
EU60_v	238 300 kr	< 143 000 kr	< 214 500 kr	< 299 900 kr
OECD50_v	201 800 kr	< 100 900 kr	< 171 500 kr	< 272 400 kr
Budsjetttilnærmingen				
	Gjennomsnitt	Median	Standardavvik	
1 voksen:	110 400 kr	113 400 kr	67 100 kr	
2 voksne:	186 000 kr	180 000 kr	109 700 kr	
2 voksne og 2 barn:	330 400 kr	302 500 kr	146 800 kr	

Den tydeligste illustrasjonen av at de ulike definisjonene har ulike virkemåter, ser vi ved å fokusere på alder. Vi har sett at utsatthet blant de eldste og yngste varierer mye ut fra hvilken definisjon vi ser på. For å vise dette enda tydeligere har vi laget figur 1. Her ser vi at linjene for personer i alderen 25-79 år er relativt stabile, mens de gjør til dels betydelige hopp for de yngste og eldste, selv om de yngste jevnt over er mest utsatt. Dette er viktig å ha i mente når vi senere skal se på levekårsproblemer som har sammenheng med alder, og hvordan det varierer i ulike lavinnteksgrupper.

For ytterligere å kontrollere sammenhengen mellom bakgrunnsvariabler og lavinntekt har vi også kjørt noen logistiske regresjoner (se boks) der vi har sett hvordan kjønn, alder og bosted påvirker sannsynligheten for å havne i lavinnteksgrupper. Resultatene fra disse regresjonene finnes i Vedlegg A. De viser at kvinner er noe mer utsatt for lavinntekt enn menn når vi bruker EU-skalaen og budsjetttilnærmingen, men at effekten av kjønn forsvinner fra EU-skalaen når vi enten senker inntektsterskelen, regner med boliginntekt eller holder formuende utenfor. For budsjetttilnærmingen forsvinner effekten av kjønn når vi holder studenter eller formuende utenfor. Ved bruk OECD-skalaen har kvinner bare signifikant høyere risiko for å havne i lavinnteksgruppen ved OECD60, ellers har kjønn ingen betydning.

Figur 3.1. Andel med lavinntekt i ulike aldersgrupper, ulike lavinntektsdefinisjoner. Personer 16 år og over, 2006 inntekt

Ser vi på alder, er det gjennomgående størst fare for å tilhøre lavinntektsgruppen for de i aldersgruppen 16-24 år, men faren reduseres betraktelig når vi holder studenter utenfor. For vedvarende lavinntekt gir ikke OECD skalaen utslag for de yngste, mens EU skalaen gir fremdeles gir større fare for de yngste. Som vi har sett tidligere er det også større fare for å tilhøre lavinntektsgrupper for de eldste, men de logistiske regresjonene bekrefter det vi tidligere har sagt om at effekten av å tilhøre den eldste aldersgruppen forsvinner når vi holder formuende utenfor.

Når vi til slutt skal se på bosted, støtter også de logistiske regresjonene opp under det vi har sagt tidligere. Størst fare for å tilhøre lavinntektsgruppen finner vi i Oslo, nesten uansett definisjon. De eneste definisjonene som ikke gir signifikante utslag i så måte er det de ettårige EU og OECD målene som tar hensyn til studenter, samt vedvarende EU mål der studenter er holdt utenfor. Vi kan også merke oss at når vi tar hensyn til boliginntekter, så øker faren for lavinntekt i Oslo mer enn andre steder. Ser vi på budsjettmålet, er det relativt stor fare få å tilhøre lavinntektsgruppen når man bor i Oslo, uansett hvilke modifiseringer vi gjør. Ved ettårige mål basert på EU skalaen er det også større fare for å ha lavinntekt for de som bor på de minste stedene, men denne effekten er borte ved de fleste andre mål.

Regresjonene basert på disse få demografiske variablene styrker altså antagelsen om at det å være ung og bosatt i Oslo er det som i størst grad er forbundet med fare for lavinntekt.

Men; skal vi si noe om hvor mange som er fattige basert på lavinntektsmål, har vi valg som spenner fra 13 prosent som det høyeste og 2 prosent som det laveste. Dette sier lite om fattigdom som fenomen fordi det ikke gir noen beskrivelse av hvilke levekårsproblemer lavinntekten fører med seg, og i hvilket omfang. Det skal vi etter hvert se mer på, men før vi går videre og ser på levekårsproblemer, skal vi se litt mer på hvordan disse ulike definisjonene slår ut for ulike grupper som ofte går igjen i levekårsanalyser. Har definisjonene noe å si for hvem vi fanger opp?

Logistisk regresjon

Logistisk regresjon er en analysemetode som benyttes for å studere nettoeffekten av flere forklaringsvariabler på en avhengig variabel. Metoden er velegnet når den avhengige variabelen er dikotom, altså har to uavhengige verdier. I denne rapporten brukes analysemetoden for å se på om man befinner seg i en lavinntektsgruppe eller ikke.

Hvor mye høyere sannsynligheten er for at en begivenhet skal inntreffe ved en bestemt verdi på forklaringsvariabelen i forhold til en annen kategori (referanse-kategorien), når de øvrige bakgrunnsfaktorene i modellen holdes konstant, beregnes ved å ta forholdet antilogaritmen til parameterestimatene til de to verdiene på forklaringsvariabelen. Dette kalles oddsforholdet. Oddsene øker vesentlig mer enn andelen så det er viktig å ikke blande sammen de to effektmålene.

Det innbyrdes styrkeforholdet mellom de enkelte forklaringsvariablene kan bedømmes ved å sammenligne størrelsen på χ^2 -kvadratet til variablene. Jo større χ^2 -kvadratet er, jo sterkere er effekten av forklaringsvariabelen på den avhengige variabelen. For mer om logistisk regresjon, se for eksempel Ringdal (2001).

4. Ulike avgrensninger – ulike risikogrupper?

Som vi har sett varierer andelen som kommer under en lavinntektsgrense ut fra hvordan vi beregner terskelverdien. Vi har sett på ulike andeler fordelt etter demografiske kjennetegn som kjønn, alder og bosted. I dette kapitlet skal vi se nærmere på ulike grupper i befolkningen ut fra en annen vinkel. Vi skal nå se på ulike grupper som ofte går igjen i analyser av levekår, og som ofte viser seg å være mer utsatt for levekårsproblemer enn befolkningen generelt. Spørsmålet vi stiller her er om disse ulike gruppene er mer eller mindre utsatt for å havne i en lavinntektsgruppe alt etter hvilke definisjoner vi benytter, og vil ulike avgrensninger av lavinntekt føre til endringer i hvilke grupper som er mest utsatt?

4.1. Sosialt utsatte grupper – sosialhjelpsmottakere mest utsatt

Vi har først valgt å definere fire sosialt utsatte grupper. Dette er grupper som i utgangspunktet har lave inntekter og som ofte går igjen i analyser av lavinntekt og levekårsproblemer (Statistisk sentralbyrå 2008 og 2009). Gruppens andel av befolkningen 16 år og over er angitt i parentes:

- Sosialhjelpsmottaker – person som bor i en husholdning som mottok sosialstøtte i 2006 (3 prosent)
- Minstepensjonist, flerpersonghusholdning - person som mottok minstepensjon i 2006, og som bor sammen med andre (3 prosent)
- Minstepensjonist, aleneboende – person som mottok minstepensjon i 2006, og som bor alene (1 prosent)
- Langtidssyk – person som mottok attførings- eller rehabiliteringsstønning i 2006 (4 prosent).
- Uførepensjonist – person som mottok uførepensjon i 2006 (7 prosent)

I tabell 4.1 ser vi hvor store andeler i hver enkelt av disse gruppene som faller under de ulike lavinntektsgrensene vi har definert.

Tabell 4.1. Andeler med lavinntekt i utsatte grupper, ulike lavinnteksdefinisjoner, personer 16 år og over inntektsåret 2006

	Totalt, befolkningen	Sosialhjelpsmottaker	Minstepensjonist, flerpersonghusholdning	Minstepensjonist, aleneboende	Langtidssyk	Uførepensjonist
EU60	13	45	11	90	16	9
EU50	8	26	2	63	7	4
EU40	5	15	1	4	2	1
EU60_s	9	32	11	90	11	9
EU60_b	12	52	7	53	16	8
EU60_f	8	42	2	33	12	5
EU60_sbf	5	33	2	26	9	6
EU60_v	10	46	13	87	10	8
EU60_vs	8	39	13	87	10	8
EU60_vf	5	41	2	29	9	5
EU60_vsf	4	35	2	29	9	5
OECD60	12	42	10	74	13	6
OECD50	7	26	3	7	7	2
OECD40	4	15	2	1	3	1
OECD50_s	4	18	3	7	6	2
OECD50_b	7	30	2	6	7	2
OECD50_f	4	23	2	4	5	2
OECD50_sbf	3	19	1	4	5	2
OECD50_v	4	33	1	2	7	0
OECD50_vs	3	25	1	2	7	0
OECD50_vf	3	30	1	2	6	0
OECD50_vsf	2	23	1	2	6	0
HB_l	13	45	3	66	21	13
HB_ls	9	34	3	66	15	13
HB_lf	7	42	2	27	14	7
HB_lsf	5	32	2	27	11	7
Antall personer	6 071	97	161	70	239	410
Antall personer, vedvarende ..	3 465	90	94	37	139	254

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

For det første kan vi slå fast at sosialhjelpsmottakere er svært utsatt for lavinntekt, nesten uansett hvilken definisjon vi bruker. Andelen sosialhjelpsmottakere med lavinntekt går heller ikke ned når vi ser på inntekt over tre år (selv om sosialhjelpsmottaket relaterer seg bare til ett år). Andelen reduseres noe ved å ta hensyn til studenter, mens formue har svært lite å si i denne gruppen. Andelen går opp når vi tar hensyn til boliginntekt, noe som i hovedsak skyldes at det mange leietakere i denne gruppen. Det er ikke overraskende at sosialhjelpsmottakere er mest utsatt for lavinntekt av de gruppene vi ser på her, siden man i utgangspunktet må ha økonomiske problemer for å kvalifisere til mottak av sosialhjelp. Det at ikke enda flere sosialhjelpsmottakere havner i lavinntektsgruppene skyldes at vi ikke har satt noen grense for hvor mye sosialhjelp man må ha mottatt, og det er nok at en person som bor i husholdningen på intervjuetidspunktet har mottatt sosialhjelp i løpet av året før.

Minstepensjonistene er en gruppe med små, men relativt stabile inntekter. Minstepensjonister som ikke bor alene er ikke spesielt utsatt for å havne i lavinntektsgruppen, spesielt ikke sammenlignet med befolkningen totalt ved bruk av budsjettmålet, og ellers når vi tar hensyn til formue. Vi skal imidlertid ikke undervurdere problemet med lavinntekt i denne gruppen. Andeler med vedvarende lavinntekt er høyere enn andeler med ettårig lavinntekt målt med EU skala. I denne gruppen er det små utsikter til betydelig inntektsøkning, noe som gjør at lavinntekten kan forventes å vedvare også ut over den treårsperioden vi måler. Aleneboende minstepensjonister er mye mer utsatt enn de som bor sammen med andre. For denne gruppen får vi dessuten en god illustrasjon på effekten av å senke inntektskravet fra 60 til 40 prosent av median med EU-skalaen, og fra 60 til 50 prosent ved OECD-skalaen. Slike senkninger av inntektskravet bringer aleneboende minstepensjonister ned på gjennomsnittet for befolkningen totalt. Også i denne gruppen ser vi at formue betyr ganske mye for reduksjon i andeler med lavinntekt. Men siden inntektene neppe øker skal formuen oftest vare livet ut. Median brutto finanskapital for aleneboende minstepensjonister er drøye 180 000 kroner, mens medianen for minstepensjonister som bor sammen med andre er drøyt 360 000 kroner. Vi kan også merke oss at inkludering av boliginntekt reduserer lavinntektsandelen, spesielt med EU skala. Dette skyldes at det er en del eiere med lave lånekostnader i denne gruppen.

Langtidssyke er ikke en gruppe som er spesielt utsatt for lavinntekt når vi ser på enkle ettårige mål. Budsjettmålet (HB_1) gir imidlertid en relativt høy andel for denne gruppen, med en av fem under lavinntektsgrensen. Dette skyldes at de er relativt unge og har høye boutgifter. Ser vi på mål for vedvarende lavinntekt er ikke andelene blant langtidssyke veldig høye. Det spesielle med denne gruppen sammenlignet med de andre gruppene, er at det har relativt liten betydning å holde studenter og formuende utenfor. Også her representerer budsjettmålet et lite unntak (HB_lsf).

Uførepensjonister er i likhet med minstepensjonister en gruppe som har relativt lave, men stabile inntekter over tid. Uførepensjonistenes inntekter er imidlertid høyere enn minstepensjonistenes, og dette er ikke en gruppe som er spesielt utsatt for lavinntekt. Ved bruk av relative mål, (EU og OECD skala) ligger de under befolkningen ellers, mens de ligger noe over med budsjettmål.

4.2. Husholdningssammensetning – verst å bo alene

Når vi beregner lavinntektsgrenser tar vi hensyn til husholdningens sammensetning. Da er det også interessant å se om ulike husholdningstyper har ulik utsatthet ved bruk av forskjellige lavinnteksdefinisjoner. Vi har skilt ut seks ulike grupper. Andel personer i befolkningen 16 år og over som bor i de ulike husholdningstypene er angitt i parentes:

- f. Aleneboende 16-34 år (8 prosent)
- g. Aleneboende 35-66 år (8 prosent)
- h. Aleneboende 67 år og over (5 prosent)
- i. Par med barn 0-17 år (32 prosent)
- j. Par uten barn (30 prosent)

k. Enslig forsørger (3 prosent)

I tabell 4.2 ser vi de ulike lavinntektsandelene i disse gruppene basert på ulike lavinntektsdefinisjoner.

Tabell 4.2. Andeler med lavinntekt i ulike husholdningstyper, ulike lavinntektsdefinisjoner, inntektsåret 2006

	Totalt, befolkningen	Alene-boende 16-34 år	Alene-boende 35-66 år	Alene-boende 67 år og over	Par med barn 0-17 år	Par uten barn	Enslig forsørger
EU60	13	47	12	36	6	6	20
EU50	8	39	8	15	3	3	9
EU40	5	32	3	0	1	2	4
EU60_s	9	17	12	17	5	4	16
EU60_b	12	49	12	36	6	6	24
EU60_f	8	36	9	9	3	3	15
EU60_sbf	5	14	9	5	3	2	13
EU60_v	10	26	11	35	4	6	9
EU60_vs	8	10	11	35	4	4	8
EU60_vf	5	19	8	7	2	2	6
EU60_vsf	4	8	8	7	2	2	5
OECD60	12	41	8	21	9	5	28
OECD50	7	35	4	1	4	3	10
OECD40	4	28	3	0	2	2	4
OECD50_s	4	9	4	1	4	2	8
OECD50_b	7	36	5	1	5	3	9
OECD50_f	4	26	3	0	2	2	6
OECD50_sbf	3	8	4	1	2	1	8
OECD50_v	4	18	3	0	3	3	6
OECD50_vs	3	4	3	0	3	1	5
OECD50_vf	3	14	3	0	2	1	3
OECD50_vsf	2	4	3	0	1	1	2
HB_l	13	52	18	25	6	6	29
HB_ls	9	21	18	25	5	4	24
HB_lf	7	38	12	7	3	3	18
HB_lsf	5	16	12	7	3	2	14
Antall personer	6 071	487	531	338	2 004	1 859	202
Antall personer, vedvarende ..	3 465	279	325	193	1 163	1 170	112

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Unge aleneboende (16-34 år) er svært utsatt for lavinntekt dersom vi ser på enkle ettårige mål, OECD skalaen gir et noe mer positivt bilde enn EU skala og budsjettmål. Ser vi derimot på inntekt over tid, og samtidig holder studentene utenfor, reduseres andelen betraktelig. Dette gjelder uansett om vi bruker relative tilnæringer (EU og OECD skala) eller om vi bruker budsjettmål. Unge aleneboende likevel en gruppe som er veldig utsatt sammenlignet med andre vi ser på i tabell 4.2 og med befolkningen ellers, med enkelte unntak for eldre aleneboende.

Blant middelaldrende aleneboende (35-66 år) er andelen med lavinntekt omtrent som for gjennomsnittet i befolkningen, litt under ved relativ tilnærming og OECD skala, noe over ved budsjettmål. Igjen gir OECD skalaen det mest positive bildet for gruppen. Det relative målet som måler vedvarende lavinntekt med EU-skala fører til at denne gruppen kommer noe dårligere ut enn gjennomsnittet. For denne gruppen har det ikke særlig stor effekt å holde studenter utenfor, men holder vi formuende utenfor faller lavinntektsandelene noe.

Eldre aleneboende kan se ut til å være en svært utsatt gruppe, men vi ser at ulike terskler viser mye av det samme som for minstepensjonister. Når en bruker relative skalaer er valg av terskelverdi svært avgjørende for om denne gruppen kommer godt eller dårlig ut i forhold til befolkningen totalt. Valg av ekvivalensskala gir dessuten samme tendens som for andre aleneboende. Det å ta hensyn til studenter betyr naturlig nok lite. Tar vi hensyn til boliginntekt, og i enda større grad formue, blir denne gruppen betraktelig mindre utsatt for lavinntekt. I praksis finner vi da ingen med vedvarende lavinntekt etter OECD skalaen (50 prosent av median), mens dersom vi benytter faktisk EU skala og budsjettmål, kommer likevel denne gruppen dårligere ut enn befolkningen totalt.

Totalt sett kan vi dermed konkludere med at aleneboende generelt er utsatt for lavinntekt, men at valg av både tilnærming, ekvivalensskala og terskelverdier gir til dels store utslag. Det å holde studenter utenfor slår spesielt ut i positiv retning for de yngste, mens formue og delvis boliginntekt har samme effekt blant de som er noe eldre. For de yngste virker boliginntekt negativt inn. Her er det relativt mange leietakere og personer med små stipulerte boliginntekter.

Par med og uten barn er i utgangspunktet ikke utsatte grupper. Selv om noen faller under lavinntektsgrenser kommer disse gruppen jevnt over godt ut sammenlignet med befolkningen totalt. Holder vi studenter utenfor, og samtidig tar hensyn til formue, er mellom en og to prosent utsatt enten vi ser på ettårig eller vedvarende lavinntekt.

Enslige forsørgere er i utgangspunktet en mer utsatt gruppe enn par med og uten barn (Statistisk sentralbyrå 2008 og 2009). De kommer ut som en relativt utsatt gruppe når vi ser på målene uten å ta hensyn til studenter og formue. Inkludering av boliginntekt øker dessuten andelen ganske betydelig, spesielt med bruk av OECD skala. Ser vi lavinntekt over tid, og i tillegg holder studenter og formuende utenfor, reduseres andelen. Hvor utsatt denne gruppen er, varierer ut fra målemetode. Budsjettmålet gir det mest negative bildet, bare unge aleneboende mer utsatt med dette målet. Dette skyldes at dette er en gruppe med relativt høye boutgifter i forhold til inntekter (Statistisk sentralbyrå 2009). Relative mål gir relativt sett et noe mer positivt bilde for enslige forsørgere.

4.3. Leieboere mer utsatt enn eiere

Hvor vidt man eier bolig eller ikke kan påvirke både inntekter og utgifter. I følge forbruksundersøkelsen utgjør bolig, lys og brensel nesten en tredjedel av husholdningenes totale forbruk. Bolig er en stor investering, og ikke alle har råd til å kjøpe sin egen bolig. Boligen kan også utgjøre en stor utgiftspost. Vårt materiale tillater ikke at vi tar fullstendig hensyn til prisvariasjoner på boligmarkedet, men budsjettmålet inkluderer faktiske forbruksutgifter og tar i så måte noe hensyn til varierende bokostnader. Vi skal derfor se på lavinntektsandeler og eierforhold for bolig. Andel personer i befolkningen 16 år og i de to gruppene er angitt i parentes

- l. Personer som bor i eid bolig (80 prosent)
- m. Personer som bor i leid bolig (20 prosent)

Tabell 4.3 viser ulike andeler som faller under de ulike lavinntektsgrensene, og den viser tydelig at eiere er bedre stilt enn leiere. Dette har naturlig nok sammenheng med den demografiske sammensetningen av gruppene og hvem som har økonomisk kapasitet til å etablere seg med eid bolig. Leietakerne er stort sett yngre enn eierne, og blant leietakerne finner vi også en overrepresentasjon av aleneboende, spesielt de yngre. Det er altså en sammenheng mellom det å være leietaker og tilhøre grupper som vi allerede har sett er overeksponert for lavinntekt. At leietakerne i gjennomsnitt har lavere ekvivalensinntekt enn eierne gjenspeiles da også i tabell 4.3. Uansett hvilken definisjon vi benytter er leiere mer utsatt enn eiere. I og med at det er mange unge blant leierne, reduseres naturlig nok andelen når vi ekskluderer studenter. Men også ekskludering av formuende reduserer lavinntektsandeler blant leiere, noe som altså betyr at det er en del leiere med 50 000 kroner eller mer i brutto finanskapital. Blant leierne er det også en betydelig reduksjon i lavinntektsandeler når vi ser på gjennomsnitt over tre år kontra ettårig inntekt. Selv om vi bare har ettårig mål med budsjett, ser vi de samme tendensene her som ved bruk av ekvivalensskalaer når det gjelder studenter og formuende. Vi kan også se tendenser til at valg av terskelverdi betyr mer enn valg av ekvivalensskala for de relative tilnærmingene.

Tabell 4.3 Andeler med lavinntekt i for personer 16 år og over som bor i eid eller leid bolig, ulike lavinnteksdefinisjoner, inntektsåret 2006

	Totalt	Eier	Leier
EU60	13	6	37
EU50	8	3	26
EU40	5	1	17
EU60_s	9	5	22
EU60_b	12	5	39
EU60_f	8	2	27
EU60_sbf	5	2	18
EU60_v	10	6	29
EU60_vs	8	5	20
EU60_vf	5	2	18
EU60_vsf	4	2	12
OECD60	12	6	34
OECD50	7	3	21
OECD40	4	2	15
OECD50_s	4	2	9
OECD50_b	7	3	24
OECD50_f	4	1	16
OECD50_sbf	3	1	9
OECD50_v	4	2	16
OECD50_vs	3	1	8
OECD50_vf	3	1	12
OECD50_vsf	2	1	6
HB_l	13	7	33
HB_ls	9	6	18
HB_lf	7	3	24
HB_lsf	5	3	14
Antall personer	6 071	4 998	1 073
Antall personer, vedvarende	3 465	2 999	597

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

4.4. Også lavinntekt blant de som arbeider mye

De fleste analyser viser at tilknytning til arbeidslivet er den viktigste faktoren for å unngå å havne i lavinnteksgruppen. Samtidig har det vært påvist relativt høy egenrapportert yrkesaktivitet i lavinnteksgrupper (Andersen 2007 og 2008). Andersen (ibid.) viser at lavinntektshusholdninger med høy yrkesaktivitet har bedre økonomi enn husholdninger med lav yrkesaktivitet som kommer over lavinntektsgrensen, og at omfanget av yrkesaktiviteten i lavinntektshusholdninger påvirker levekårene. Vi skal derfor også se litt på forholdet mellom lavinntekt og yrkesaktivitet for å se om grupper med lav yrkesaktivitet er mer utsatt for lavinntekt enn andre, for senere å se hvordan dette henger sammen med andre levekårsproblemer. Vi har derfor laget noen indikatorer for husholdningers yrkesaktivitet, herunder studenter og pensjonister. Andel personer i befolkningen 16 år og over som bor i de ulike husholdningstypene er angitt i parentes

- n. Antall heltids yrkesaktive i husholdningen
- 0 (15 prosent)
  - 1 (37 prosent)
  - 2+ (48 prosent)
- o. Heltids yrkesaktivitet i husholdningen, antall måneder
- 0 (17 prosent)
  - 1-6 (2 prosent)
  - 7-11 (2 prosent)
  - 12 + (80 prosent)
- p. Antall heltids studenter i husholdningen
- 0 (79 prosent)
  - 1 (17 prosent)
  - 2+ (4 prosent)
- q. Antall heltids pensjonister i husholdningen
- 0 (86 prosent)
  - 1 (11 prosent)
  - 2+ (2 prosent)

Tabell 4.4. Andeler med lavinntekt i for personer 16-66 år i husholdninger med ulik yrkestilknytning, etter ulike lavinnteksdefinisjoner, inntektsåret 2006

	Totalt	Antall heltids yrkesaktive i husholdningen			Måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen				Antall heltids studenter i husholdningen			Antall heltids pensjonister i husholdningen		
		0	1	2+	0	1-6	7-11	12 +	0	1	2+	0	1	2+
EU60	11	45	8	2	38	40	21	4	8	22	12	11	8	3
EU50	7	32	5	1	27	30	12	2	5	16	7	8	4	2
EU40	5	23	3	0	19	20	6	1	3	13	3	5	1	0
EU60_s	6	19	7	2	17	19	20	3	7	3	3	6	8	2
EU60_b	11	47	8	2	39	45	27	4	8	23	15	12	8	3
EU60_f	7	32	4	1	30	30	17	2	5	15	4	7	5	2
EU60_sbf	4	15	4	1	13	18	18	2	5	2	1	4	6	0
EU60_v	8	29	6	3	22	34	20	4	6	14	13	8	9	1
EU60_vs	5	15	5	3	11	20	20	4	6	3	2	5	9	1
EU60_vf	5	20	3	1	15	25	14	2	4	8	3	5	6	0
EU60_vsf	3	12	3	1	8	19	14	2	4	1	0	3	6	0
OECD60	11	41	9	3	35	39	20	5	8	22	15	12	6	3
OECD50	7	29	5	1	25	25	10	2	5	16	9	8	2	1
OECD40	4	21	2	1	18	16	7	1	3	12	3	5	1	0
OECD50_s	4	9	4	1	9	13	9	2	4	1	3	4	2	1
OECD50_b	7	31	5	1	27	29	13	2	5	17	9	8	2	2
OECD50_f	4	21	2	1	18	19	6	1	3	11	3	5	2	1
OECD50_sbf	3	8	3	1	7	13	7	1	3	1	1	3	2	0
OECD50_v	5	19	3	1	14	25	8	2	3	10	10	5	2	0
OECD50_vs	3	7	3	1	5	16	8	2	3	2	1	3	2	0
OECD50_vf	3	14	1	1	10	21	8	1	2	6	3	3	2	0
OECD50_vsf	2	6	1	1	4	15	8	1	2	0	0	2	2	0
HB_l	13	48	11	3	42	42	29	6	11	22	10	13	11	1
HB_ls	8	22	10	3	20	21	28	5	10	2	2	8	11	3
HB_if	8	34	6	1	29	28	20	3	7	14	4	8	8	1
HB_lsf	5	16	5	1	14	17	20	3	6	1	1	5	7	1
Antall personer	4 790	722	1 771	2 297	792	96	103	3 799	3 773	836	181	4 140	532	118
Antall personer, vedvarende ..	2 915	414	1 056	1 418	465	56	53	2 341	2 332	467	89	2 506	303	79

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tabell 4.4 viser andelen personer 16-66 år i husholdninger med ulik yrkesaktivitet som faller under ulike lavinntektsgrenser.

Personer i husholdninger uten heltids yrkesaktive selvfølgelig er mer utsatt for lavinntekt enn andre, uansett hvordan vi måler. Men holder vi studenter og formuende utenfor, reduseres andelene betraktelig, også det uansett hvilken definisjon vi legger til grunn. Selv om andelene er svært små, er det dessuten litt oppsiktsvekkende at vi finner personer i husholdninger med to eller flere heltids yrkesaktive som faller under lavinntektsgrensen. Fjerning av studenter betyr naturlig nok lite her, men fjerning av formuende har litt å si.

Yrkesaktivitet i husholdningen målt i antall måneder viser igjen at de uten aktivitet er mest utsatt, men holder vi studenter og formuende utenfor, er husholdninger som produserer mellom 1 og 11 månedsverk mer utsatt, og dette gjelder med alle definisjoner. Også ser vi at noen med 12 måneder eller mer heltids yrkesaktivitet i husholdningen havner under lavinntektsgrensen.

Ser vi på husholdninger med og uten studenter viser det at personer som bor i husholdninger uten studenter generelt sett er minst utsatt. Men holder vi studenter utenfor, altså tilfeller der personen selv er student, blir personer i husholdninger uten studenter mer utsatt enn personer i husholdninger med studenter. Valg av definisjon har dermed mye å si når vi klassifiserer husholdninger etter antall studenter.

Personer som bor i husholdninger med to eller flere pensjonister relativt lite utsatt for lavinntekt. Holder vi studenter og formuende utenfor, er personer i husholdninger med én pensjonist mest utsatt. Men forskjellene i forhold til husholdninger uten pensjonister er små, og det gir ikke grunnlag for å hevde at personer i pensjonisthusholdninger er særlig mer utsatt for lavinntekt enn andre. Et unntak er vedvarende lavinntekt målt med EU skala.

4.5. Fødeland for innvandrere har betydning

Flere analyser viser at innvandrere fra enkelte områder har vanskeligere levekår enn andre og har lavere inntekter enn befolkningen generelt (Statistisk sentralbyrå 2008 og 2009, Blom og Henriksen 2008). Vi skal derfor se på to grupper av innvandrere etter standard SSB gruppering, men må tolke funnene med varsomhet. Andel personer i befolkningen 16 år og over som bor i de ulike husholdningstypene er angitt i parentes.⁶

- r. EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand (3 prosent)
- s. Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS (4 prosent)

Tabell 4.5. Andeler med lavinntekt i for personer 16 år og over fordelt på fødeland, etter ulike lavinnteksdefinisjoner, inntektsåret 2006

	Totalt	Fødeland, innvandrere	
		EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS
EU60	13	28	31
EU50	8	23	19
EU40	5	5	10
EU60_s	9	25	24
EU60_b	12	29	35
EU60_f	8	25	25
EU60_sbf	5	22	19
EU60_v	10	11	29
EU60_vs	8	9	23
EU60_vf	5	8	20
EU60_vsf	4	7	17
OECD60	12	28	34
OECD50	7	8	20
OECD40	4	6	13
OECD50_s	4	6	15
OECD50_b	7	9	21
OECD50_f	4	6	14
OECD50_sbf	3	4	13
OECD50_v	4	7	22
OECD50_vs	3	6	16
OECD50_vf	3	5	16
OECD50_vsf	2	3	12
HB_I	13	12	28
HB_Is	9	9	21
HB>If	7	8	22
HB_Isf	5	6	16
Antall personer	6 071	183	267
Antall personer, vedvarende	3 465	109	125

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tabell 4.5 viser at innvandrere med fødeland i Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS har jevnt over høyere andeler med lavinntekt enn befolkningen totalt. Innvandrere fra EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand også har relativt høye andeler med lavinntekt når vi bruker EUs ekvivalensskala, noe lavere med OECD skala, men på gjennomsnittet med budsjettmål. Skiftet fra EU til OECD skala gir større utslag i form av reduserte lavinntektsandeler for innvandrere i den andre gruppen enn i den første, hvor andelene fortsatt holder seg relativt høye. Personer fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS er også betydelig mer utsatt for lavinntekt over tid. Holder vi studenter utenfor, har dette størst effekt i reduserte lavinntektsandeler for gruppen fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New

⁶ Det er vanskelig å presentere representative tall for innvandrere basert på EU-SILC. For det første er antallet relativt lavt, men hovedproblemet er at gruppen antagelig har betydelige skjevheter i forhold til innvandrere i befolkningen. Innvandrere i vårt utvalg er i høyere grad sysselsatt enn innvandrere generelt, de bor mer spredt utover landet enn hva som er tilfelle i populasjonen, og andelen innvandrere fra Afrika er nokså lav. Tall for innvandrerguppen må derfor tolkes med stor forsiktighet. Det må også understrekes at prosentandel av befolkningen som angitt i parentes gjelder for vårt datamateriale, og det avviker noe fra hva som fremkommer av offisiell befolkningsstatistikk. Dette bidrar til å illustrere skjevhetene.

Zealand, og Europa utenom EU/EØS. Det viser seg dessuten at formue også har en viss betydning blant innvandrere. Ser vi på det budsjettmålet, og tar hensyn til studenter og formuende, så kommer de med bakgrunn fra EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand svært nær andelen i befolkningen totalt, mens den andre gruppen fremdeles har en relativt høy andel med lavinntekt. Selv om vi skal være forsiktige med å trekke slutninger på bakgrunn av disse dataene siden vi er usikre på representativiteten, indikerer funnene at innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS er mer utsatt for lavinntekt enn andre grupper, noe som er i overensstemmelse med andre undersøkelser (Statistisk sentralbyrå 2008 og 2009).

4.6. Hva betyr definisjoner for grupper utsatthet for lavinntekt?

I likhet med når vi så på andeler med lavinntekt etter ulike definisjoner og brøt dette ned på kjønn, alder og bosted, har vi her sett at ulike definisjoner kan bety mye i forhold til hvor store andeler i ulike grupper som er utsatt for lavinntekt. Både valg av relativ tilnærming eller budsjettmål har betydning, det samme har valg av terskelverdi, måleperiode og ekskludering av studenter og formuende. Noen grupper kommer relativt bra ut med de fleste definisjoner. Dette gjelder blant annet par med og uten barn og personer som har relativt høy yrkesaktivitet. For andre grupper, som for eksempel eldre og minstepensjonister, varierer utsattheten en del, mens noen grupper kommer relativt dårlig ut uansett definisjon. Spesielt gjelder dette sosialhjelpsmottakere, unge aleneboende, leietakere, personer i husholdninger med lite yrkesaktivitet og innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS.

I likhet med avsnitt 3.4, har vi også her brukt de ulike gruppene i en logistisk regresjonsmodell for å se hvilken gruppetilhørighet som slår mest ut i forhold til ulike lavinntektsdefinisjoner. I regresjonsmodellen har vi holdt yrkesaktivitet utenfor på grunn av ulik aldersavgrensning. Resultatene for de ulike lavinntektsdefinisjonene finnes i vedlegg B, og styrker mange av de funnene vi tidligere har trukket fram. Uansett hvilken lavinntektsdefinisjon vi legger til grunn, viser resultatene at faren for å ha lavinntekt er stor for sosialhjelpsmottakere og personer som leier bolig. Disse to gruppene har signifikant stor risiko uansett definisjon. Også aleneboende minstepensjonister er utsatte, og selv om faren for lavinntekt i denne gruppen minker noe når vi holder formuende utenfor, så er de jevnt over utsatt. Unntaket er mål på vedvarende lavinntekt med OECD skala – da er ikke denne gruppen signifikant mer utsatt enn referansegruppen.⁷ Den multivariate analyse viser også at langtidssyke og uførepensjonister ikke er spesielt utsatt for lavinntekt. Unntaket er imidlertid budsjettmålet som viser at uførepensjonister faktisk er noe mer utsatt. De få signifikante utslagene for disse to gruppene ved bruk av relative tilnærminger trekker heller i motsatt retning.

Også for aleneboende viser det seg at utsattheten varierer en del etter hvilke definisjoner man legger til grunn. Unge aleneboende er jevnt over nokså utsatt, men bruker vi EU skalaen og holder kun studenter utenfor, er det ikke signifikante utslag for denne gruppen. Bruker vi derimot OECD skalaen, er det bare ved bruk av vedvarende lavinntekt at unge aleneboende ikke er mer utsatt enn de som ikke er aleneboende. Ved bruk av budsjettmålet er unge aleneboende jevnt over en utsatt gruppe. Også for middelaldrende aleneboende varierer utslagene en del ut fra hvilken lavinntektsdefinisjon som brukes. Selv om vi ikke kan si at denne gruppen jevnt over er utsatt, gir noen lavinntektsdefinisjoner resultater som tyder på at denne gruppen har problemer. Ser vi til slutt på eldre aleneboende, ser vi tydelig utslag av valget mellom EU60 og OECD50 i ulike varianter. Med ulike EU60 mål er dette en gruppe som er veldig utsatt for lavinntekt dersom vi ikke tar hensyn til formue eller boliginntekt. Gjør vi det, finner vi ikke signifikante utslag for denne

⁷ Se vedlegg B for definisjon av referansegruppe.

gruppen. Ulike OECD50 mål gir motsatt resultat, da er eldre aleneboende mindre utsatt enn referansegruppen, kontrollert for de andre variablene. Effekten forsvinner imidlertid når vi ser på vedvarende lavinntekt.

Når vi ser på relative ettårige mål (EU og OECD), er enslige forsørgere en nokså utsatt gruppe, men de er det ikke når vi ser på relative vedvarende mål. Budsjettmålet viser imidlertid at enslige forsørgere er relativt sterkt utsatt for lavinntekt.

Ser vi på våre to grupper av innvandrere, får vi igjen illustrert at ulike definisjoner gir ulik utsatthet for enkelte grupper. Vi kan slå fast ut fra våre multivariate analyser at innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS jevnt over er en utsatt gruppe, mens innvandrere fra andre områder ikke er det. Her gir imidlertid ulike definisjoner ett viktig og overraskende unntak, og det er at forholdet mellom disse gruppene snus på hodet når vi bruker ulike ettårige EU60 mål på lavinntekt.

Hvis man skal se lavinntekt som en indikator på fattigdom eller fattigdomsrisiko, er derfor valg av definisjon viktig både i forhold til nivå og i forhold til hvilke grupper i befolkningen som er mest utsatt. Så langt kan vi imidlertid ikke si noe ytterligere om hvilke definisjoner som er mest dekkende for selve fenomenet fattigdom dersom vi tolker et spekter av levekårsproblemer inn i dette fenomenet. I det videre skal vi forsøke å nærme oss denne problemstillingen ved å se disse definisjonene opp mot levekårsproblemer og det vi kaller levekårsfattigdom. Da kan vi komme nærmere et svar på i hvilken grad lavinntekt eller inntektsfattigdom utgjør fattigdomsrisiko ved å være forbundet med mangel på sentrale goder eller annen form for ekskludering, og hvilke lavinnteksdefinisjoner som i størst grad er forbundet med dette.

5. Levekårsproblemer og ulike avgrensninger av fattigdom

Selv om det er viktig å vise hvordan ulike lavinntektsdefinisjoner gir ulike nivåer og ulike utslag i ulike grupper i seg selv, er det et viktig mål med denne rapporten å se dette fra et levekårsperspektiv. Lav inntekt er ikke nødvendigvis det samme som fattigdom. Dersom lavinntekt medfører mangel på sentrale goder, redusert helse og sosial ekskludering, er vi nærmere ved å fange inn fattigdom som fenomen. Videre skal vi derfor bruke indikatorer på fattigdomsrelaterte levekårsproblemer og analysere hvordan dette slår ut ved bruk av de ulike lavinntektsmålene. Vi har valgt ut levekårsindikatorer som ofte er vektlagt innenfor det vi kan kalle den skandinaviske levekårsstradisjonen. Indikatorene korresponderer også til en viss grad med det vi finner hos Tomlinson et al (2008) og deres flerdimensjonale modell for å analysere fattigdom. Deres multidimensjonale modell som viser hvordan ulike faktorer påvirker fattigdomsrisiko. Faktorene de trekker inn er:

- Finacial strain/Økonomisk belastning: Består av mål på betalingsvansker samt egenvurderinger av romsligheten i økonomien. Tar til en viss grad hensyn til inntekt.
- Material deprivation/Materiell deprivasjon: Mangel på sentrale forbrugsgoder (uavhengig av preferanse eller økonomi)
- Social isolation/Sosial ekskludering: Mangel på sosialt nettverk, fører til lav sosial kapital
- Civic participation/Sosial deltakelse: Består i hovedsak av organisasjonsdeltakelse
- Psychological strain/Psykiske problemer: Målinger av psykisk helse
- Environment/Miljø: Boforhold (størrelse, standard) og bomiljø

Alle disse faktorene korrelerer med fattigdom på en eller annen måte, men det kan være en sammenblanding av både årsak og effekt for hver av faktorene. Vi skal ta opp flere av disse forholdene, men må ta hensyn til begrensninger i datamaterialet og tilpasse hvilke forhold vi kan se på. Vi får dermed ikke undersøkt alle de faktorene vi ønsker, og noen må vi omdefinere litt.

5.1. Økonomisk belastning

Tabell 5.1 viser ulike mål på økonomisk belastning for personer som faller inn under ulike definisjoner av lavinntekt. I denne tabellen inngår betalingsproblemer knyttet til husleie, boliglån, elektrisitet og kommunale avgifter og andre lån. Disse problemene har vi også summert i en samleindikator for antall betalingsproblemer. I tillegg har vi opplysninger om husholdningen er i stand til å klare en uforutsett utgift på 10 000 kroner (uten lån eller hjelp fra andre), og om det oppleves som vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes.

Tabellen viser at uansett hvilken definisjon på lavinntekt vi benytter, så er forekomsten av betalingsproblemer høyere, evnen til å møte uforutsette utgifter lavere og den subjektive oppfattelsen av økonomien dårligere i lavinntektsgruppene enn i befolkningen totalt. Går vi inn på de ulike målene, og først fokuserer på EU60, 50 og 40, samt OECD60, 50 og 40, ser vi at selv om vi kan finne tendenser til at problemer oppleves hyppigere etter hvert som vi senker inntektsterskelen, er forskjellene svært små og usikre. Selv om folk blir ”fattigere” ved enkle inntektsmål, er det lite som tyder på at de opplever særlig større grad av økonomiske problemer. Vi ser også at de som faller under budsjettmålet heller ikke opplever merkbart større grad av problemer enn for eksempel EU60 eller OECD50 gruppene. Når det gjelder betalingsproblemer kan nok deler av dette forklares ved at de aller fleste vil tilpasse forbruk etter inntekt, og prioritere betaling av viktige regninger. Fravær av betalingsproblemer trenger dermed ikke å bety at man ikke har økonomiske vanskeligheter.

Tabell 5.1. Andel med ulike økonomiske problemer, personer 16 år og over som faller under ulike grenser for lavinntekt, 2007. Prosent

	Betalingsproblemer					Ingen betalingsproblemer	To eller flere betalingsproblemer	Ikke i stand til å klare en uforutsett utgift på 10 000 kroner	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	Antall personer
	Husleie	Boliglån	Elektrisitet og kommunale avgifter	Andre lån	Andre lån					
EU60	10	2	9	6	83	7	47	16	760	
EU50	10	2	9	5	84	7	49	17	467	
EU40	12	1	10	6	81	7	51	14	286	
EU60_s	9	2	9	7	84	8	43	16	517	
EU60_b	11	2	11	7	80	9	53	19	710	
EU60_f	14	2	12	9	77	11	63	23	441	
EU60_sbf	16	2	15	13	74	13	65	27	281	
EU60_v	8	2	12	5	83	8	47	15	312	
EU60_vs	6	3	11	6	85	7	42	15	229	
EU60_vf	15	3	15	8	76	13	71	25	163	
EU60_vsf	12	4	14	10	78	12	68	26	111	
OECD60	10	2	11	6	82	8	47	16	721	
OECD50	12	3	12	6	79	9	50	17	414	
OECD40	12	2	11	6	81	8	48	15	278	
OECD50_s	12	4	16	9	76	12	48	19	225	
OECD50_b	14	3	12	6	78	10	54	18	439	
OECD50_f	16	3	14	8	75	11	61	21	274	
OECD_sbf	18	4	17	11	70	14	61	25	166	
OECD50_v	14	2	19	8	74	14	59	16	151	
OECD50_vs	10	4	20	11	74	12	54	16	86	
OECD50_vf	17	1	18	9	73	15	71	22	96	
OECD50_vsf	11	1	16	13	75	13	67	23	51	
HB_l	10	3	11	6	81	9	47	17	789	
HB_ls	9	4	12	8	81	10	44	18	549	
HB_lf	16	4	15	9	74	13	63	24	458	
HB_lsf	15	5	16	12	72	15	61	26	305	
Totalt, alle årlig	3	2	5	3	92	3	21	5	6 071	
Totalt, alle vedvarende	3	2	5	3	92	3	22	5	3 596	

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Det å ikke klare en stor uforutsett utgift reflekterer likviditeten i en husholdning. Så mange som en av fem personer over 15 år bor i en husholdning som ikke kan greie dette. Denne andelen er betydelig høyere i lavinntektsgrupper, og illustrerer dermed at kontantbeholdningen her er lavere og at lave inntekter nok medfører lite mulighet til sparing. Det siste målet i tabellen er et subjektivt mål på hvordan den økonomiske situasjonen oppleves. Her kan det være ulikt hvordan personer oppfatter dette selv om objektive forhold skulle tilsi likhet. Den høye rapporteringen blant lavinntektsgruppene sammenlignet med befolkningen totalt reflekterer likevel at lave inntekter oppleves som anstrengende for økonomien. I innledningskapitlet var vi inne på at fattigdom er et relativt fenomen, og hvor vidt man opplever seg som fattig eller ikke avhenger av hvordan man opplever det i forhold til omverdenen. Subjektiv opplevelse av romslighet i økonomien er dermed et viktig supplerende mål i analyser av fattigdomsrisiko.

Hva skjer når vi holder studentene utenfor (EU60_s, OECD50_s og HB_ls)? Ved bruk av EU skalaen endrer lite seg når det gjelder betalingsproblemer. Det er heller ingen endring i vanskeligheter med å få endene til å møtes. Den eneste merkbare endringen er at andelen som ikke klarer en uforutsett utgift går noe ned. Det samme gjelder ved bruk av OECD skalaen, og dette henger sammen med at mange studenter har liten buffer i økonomien. Totalt har en av tre studenter problemer med en uforutsett utgift på 10 000 kroner, uavhengig av inntekt. Ser vi videre på OECD skalaen og ekskludering av studenter, ser vi en liten økning i andelen som har betalingsproblemer. Endringene er imidlertid små og usikre. Heller ikke vurderingen av romslighet endrer seg mye, selv om det er to prosentpoengs økning. Budsjettmålene viser mye av det samme som i de foregående. Det kan se ut som om enkelte betalingsproblemer øker litt, men totaliteten er nokså lik som når studentene er med.

Når vi inkluderer boliginntekt lavinntektsdefinisjonen ser vi at de økonomiske problemene og oppfattelsen av økonomien forverrer seg i lavinnteksgruppene som defineres på denne måten.

Det å ekskludere personer med bruttofinanskapital for å se om dette har effekt på lavinnteksgrupper er ut fra tanken om at denne kapitalen representerer en økonomisk buffer som reduserer faren for akutte økonomiske problemer. Denne antagelsen styrkes ut fra tabell 5.1. I lavinnteksgrupper hvor formuende er hold utenfor er andelene med betalingsproblemer noe større enn når de formuende er med. Endringene er imidlertid ikke veldig store, selv om denne avgrensningen fører til en betydelig reduksjon i andelen med lavinntekt (se tabell 3.1, 3.2 og 3.3). Som forventet gir ekskludering av formuende mer utslag på muligheten til å møte uforutsette utgifter, hvor andelen øker betydelig selv om formuesgrensen er satt til 50 000 kroner og vi her spør om utgifter på "bare" 10 000 kroner. Hele sju av ti med vedvarende lavinntekt eksklusive formuende har ikke mulighet til å klare en så stor utgift. For de ettårige målene ligger denne andelen på om lag seks av ti. Formue ser også ut til å påvirke oppfattelsen av romslighet i økonomien. Mellom en av fem og en av fire i lavinnteksgrupper eksklusive formuende synes det er vanskelig å få endene til å møtes, mens det gjelder rundt en av seks når formuende er med. Når vi da kombinerer inkludering av boliginntekt og ekskludering av formuende, blir de økonomiske problemene ytterligere forverret.

Definisjonene ved bruk av EU og OECD skalaer viser relativt liten forskjell i økonomiske problemer mellom ettårige og treårige mål. Vedvarende lavinntekt ser ikke ut til å gi merkbart flere betalingsproblemer, og har heller ikke mye å si for oppfattelsen av hvor vanskelig det er å få endene til å møtes. Det tyder på et betydelig innslag av tilpasning mellom utgifter og inntekter også når inntekten er lav over tid. Det er imidlertid vanskeligere å klare en stor uforutsett utgift dersom lavinntekten er vedvarende.

Det er vanskelig å trekke noen klare konklusjoner av dette. Alle lavinnteksgrupper opplever betydelig høyere grad av økonomiske problemer enn hva vi finner i befolkningen totalt. Det er også en viss variasjon i hvor stor grad av økonomiske problemer de ulike lavinnteksgruppene opplever. Det ene forholdet som ser ut til å ha størst innvirkning på denne variasjonen, er hvor vidt man har en økonomisk buffer i form av finanskapital. De som ikke har det, har også større problemer med å klare de økonomiske forpliktelsene.

5.2. Materiell deprivasjon

Fattigdom er ofte assosiert med at man ikke har råd til å skaffe seg goder som man regner som nødvendige i et samfunn. Dersom en definisjon av fattigdom skal fange opp dette aspektet, bør personer som faller under våre avgrensninger av lavinntekt også ha større problemer med å skaffe seg noen sentrale goder enn andre. EU-SILC inneholder noe data om mangel på sentrale goder. Tabell 5.2 viser andeler som mangler disse godene i de ulike lavinnteksgruppene vi har definert.

I likhet med for økonomiske vanskeligheter, så finner vi i tabell 5.2 at personer som faller inn under ulike lavinntektsgrenser er mer utsatt for mangel på goder enn befolkningen totalt. De tre første kolonnene viser andeler som ikke har råd til en ukes ferie (utenfor hjemmet), til å spise kjøtt eller fisk (eller vegetarkost i tilsvarende prisklasse) minst annen hver dag samt til å holde boligen passe varm. I befolkningen totalt er det 5 prosent som ikke har råd til ferie, 2 prosent har ikke råd til kjøtt eller fisk, og 1 prosent har ikke råd til å holde boligen passe varm. En ukes ferie kan kanskje betegnes som sekundært i forhold til mat og varme, men likevel et viktig gode. Andelene som ikke har råd til ferie er betydelig høyere i lavinnteksgruppene enn i befolkningen generelt, men det er også betydelige variasjoner mellom lavinnteksgruppene. For enkle ettårige mål som verken tar hensyn til studenter eller formuende, ligger andelen fra 14 til 17 prosent. For EU og OECD målene er det ikke noe som tyder på at andelen øker når vi senker

inntektskravet. Andelen øker heller ikke når vi ser på vedvarende lavinntekt med de relative målene. Beveger vi oss et skritt videre og holder studentene utenfor, ser vi fremdeles lite endring, og det samme gjelder mål som inkluderer boliginntekt (EU60_b og OECD50_b). Merkbart økning får vi først når vi bruker en lavinntektsdefinisjon som ekskluderer personer med formue. Størst utslag får vi ved bruk av EU-skalaen og ved budsjettmålet, hvor vi finner at rundt en av fire ikke har råd til en ukes ferie.

Når det gjelder råd til å spise kjøtt eller fisk er tendensen en litt annen. De enkle ettårige målene som ikke tar hensyn til studenter eller formuende viser at fra 8 til 12 prosent av de med lavinntekt ikke har råd til dette. Her øker dessuten andelen når vi senker inntektskravet fra 60 til 50 og videre til 40 prosent av median med EU og OECD skalaen. Ved bruk av OECD skalaen er problemet er noe større for de med vedvarende lavinntekt, selv om forskjellen er liten. Om det å holde studenter utenfor i det hele tatt gir noen effekt, så er dette til det bedre, noe som taler for at en del studenter ikke har råd til dette godet. Inkludering av boliginntekt har liten betydning. Også for dette godet er det i første rekke ekskludering av formuende som slår ut i økte andeler med problemer, og størst blir problemet for personer med vedvarende lavinntekt, eksklusive formuende, hvor 15 prosent (EU_vf) og 17 prosent (OECD50_vf) ikke har råd til kjøtt eller fisk annen hver dag.

Det å holde boligen passe varm er en viktig indikator i et land med vinter så mange måneder av året som Norge. De lave andelen som ikke har råd til dette, tyder da også på at dette er noe som er høyt prioritert. Forskjellene mellom befolkningen generelt og lavinnteksgruppene i prosentpoeng er mindre her enn for de to foregående godene, selv om lavinnteksgruppene jevnt over har større problemer. Forskjellene mellom de ulike lavinnteksgruppene blir da også så små at det er vanskelig å tolke noe ut av dette.

Tabell 5.2 Mangel på sentrale goder for personer som faller under ulike grenser for lavinntekt, personer 16 år og over, 2007. Prosent

	Har ikke råd til ..				Har råd til alle tre godene nevnt	Har ikke råd til ..				Antall personer
	..en ukes ferie	..spise kjøtt eller fisk annen hver dag	...holde boligen passe varm	...minst to av godene nevnt		råd til å ha PC	til å ha privatbil	medisinsk behandling	å gå til tannlege	
EU60	16	9	3	7	80	5	22	1	9	760
EU50	16	10	2	7	80	4	26	1	10	467
EU40	14	12	2	7	80	6	36	1	11	286
EU60_s	17	8	3	7	81	6	16	1	10	517
EU60_b	17	10	3	8	79	5	25	1	11	710
EU60_f	22	13	3	10	75	7	28	2	13	441
EU60_sbf	21	13	5	12	74	9	26	3	18	281
EU60_v	17	9	2	7	79	4	18	1	10	312
EU60_vs	19	8	2	7	79	4	13	1	9	229
EU60_vf	24	15	2	11	69	7	31	3	16	163
EU60_vsf	27	13	2	13	71	8	23	3	15	111
OECD60	16	8	3	6	81	4	21	1	10	721
OECD50	17	10	3	7	78	5	30	1	12	414
OECD40	15	12	2	8	79	5	32	1	10	278
OECD50_s	18	9	3	8	78	7	23	2	15	225
OECD50_b	17	10	3	7	78	6	30	1	12	439
OECD50_f	20	13	3	10	74	6	35	2	15	274
OECD50_sbf	21	10	3	10	76	11	28	2	20	166
OECD50_v	17	13	2	8	77	5	30	2	14	151
OECD50_vs	18	11	1	10	79	6	22	2	11	86
OECD50_vf	20	17	3	11	72	6	39	3	18	96
OECD50_vsf	20	13	2	13	78	7	28	4	15	51
HB_l	17	9	3	7	80	5	24	2	11	789
HB_ls	17	8	3	7	80	6	18	2	11	549
HB_lf	23	13	3	11	73	7	31	3	16	458
HB_lsf	24	12	4	12	73	10	27	3	18	305
Totalt, ettårig	5	2	1	2	94	2	5	0	4	6 071
Totalt, vedvarende	5	2	1	2	94	2	5	0	4	3 596

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Et samlemål viser andeler som ikke har råd til minst to av disse tre godene nevnt ovenfor, og andeler som har råd til alle tre. Igjen ser vi at de enkleste ettårige målene viser omtrent samme andeler, uansett om vi bruker EU skala, OECD skala eller budsjettmål. Også de enkleste målene på vedvarende lavinntekt viser omtrent samme resultat, nemlig at rundt en av fjorten med ettårig lavinntekt ikke har råd til to av godene mens omtrent åtte av ti har råd til alle tre. Vi får litt utslag ved å holde studenter utenfor, noe mer ved å holde formuende utenfor, men vi må holde begge gruppene utenfor før vi får merkbar effekt. Med disse målene på lavinntekt har omtrent en av tolv ikke råd til minst to av godene, mens rundt sju av ti har råd til alle tre.

Vi har også spurt hvorvidt personene bor i en husholdning som disponerer PC eller privatbil, og for de som ikke disponerer disse godene har vi spurt om det er økonomiske årsaker til at de ikke gjør det. Resultatene viser at 2 prosent av befolkningen ikke har råd til PC, mens 5 prosent ikke har råd til privatbil. Igjen viser resultatene at personer i lavinntektsgruppene oftere opplever å ikke ha råd til disse godene. Når det gjelder andeler som ikke disponerer PC, er det vanskelig å se noe klart mønster i forskjellene mellom de ulike lavinntektsgruppene. Ekskludering av studenter og formuende synes å gi en viss effekt. For målene basert på EU og OECD skalaene finner vi de høyeste andelene når vi ser på ettårig lavinntekt og tar hensyn til både studenter, formuende og boliginntekt (_sbf), men forskjellene i forhold til vedvarende lavinntekt er små og usikre. Også for budsjettmålet ser vi først utslag når vi holder studenter og formuende utenfor, en av ti har da ikke råd til PC. Privatbil er et betydelig dyrere gode enn PC, og andelene som sier at de ikke har råd er da også høyere. For dette godet øker andelen som ikke har råd når vi senker inntektskravet i de ettårige EU og OECD målene, og vi ser klare utslag ved å holde formuende utenfor. Det å holde studenter utenfor gir motsatt effekt, noe som tyder på at behovet for privatbil er betydelig lavere i denne gruppen. Dersom lavinntekten varer over tid, ser det også ut til at en noe høyere andel ikke har råd til privatbil, og den høyeste andelen finner vi ved OECD_vf der fire av ti ikke har råd til privatbil.

Til slutt har vi to mål på hvor vidt man har råd til helsegoder som å oppsøke lege eller tannlege. Vi har da spurt om man i løpet av siste år har hatt behov for lege eller tannlege uten å få det, og hva som eventuelt var årsaken. Noen få svarer da at det er økonomiske årsaker. I befolkningen oppgir så godt som ingen at de ikke har råd til å oppsøke lege, men i lavinntektsgruppene er det fra 1 til 4 prosent som oppgir dette. Forskjellene mellom de ulike lavinntektsgruppene er små, men ser ut til å være størst for grupper med vedvarende lavinntekt eksklusive formuende og for gruppen med ettårig lavinntekt etter budsjettmål, eksklusive formuende. Flere oppgir naturlig nok at de ikke har råd til å oppsøke tannlege, i befolkningen gjelder dette 4 prosent, og her er det lettere å se utslag av lavinntekt. Tendensen når det gjelder forskjeller mellom lavinntektsgrupper er nokså lik som for lege. Problemet er størst når vi holder studenter og formuende utenfor samtidig som vi tar hensyn til boliginntekt, mens lavinntektens varighet har mindre betydning. I de mest utsatte gruppene har fra 16-20 prosent av de med lavinntekt ikke råd til å oppsøke tannlege.

Personer med lavinntekt etter ulike definisjoner opplever oftere enn andre at de ikke har råd til sentrale goder. De hyppigst forekommende problemene blant dem vi har sett på er at man ikke har råd til privatbil eller til en ukes ferie. Dette er relativt kostbare goder som er sekundære i forhold til mat, varme og legebehandling, men undersøkelser viser at nesten halvparten av befolkningen regner bil som et gode som er nødvendig for å ha en akseptabel levestandard, fire av ti mener en ukes hytteferie er nødvendig (Fløtten og West Pedersen 2008). Tannlegebehandling er imidlertid et gode som er nødvendig for de fleste, og da er det urovekkende at så mange som en av fem i enkelte lavinntektsgrupper oppgir at de ikke har råd til nødvendig tannlegebehandling.

Skal vi lete etter forskjeller mellom de ulike lavinntektsgruppene, er det ikke noe entydig mønster som avtegner seg. Det tydeligste vi kan peke på er at problemene øker til dels betydelig når vi holder spesielt formuende utenfor lavinntektsgruppene. Dette kan igjen tyde på at de som har en viss bruttofinanskapital har en økonomisk buffer mot problemer som andre ikke har, og at dette er et godt argument for å holde dem utenfor dersom lavinntekt skal dekke fattigdom i form av levekårs mangler. Vi ser også en tendens til at mangel på goder er et større problem dersom inntekten er lav over tid, men at det ettårige budsjettmålet gir omtrent samme nivå av problemer som de vedvarende målene med EU og OECD skala.

5.3. Sosial ekskludering

Bekjempelse av sosial ekskludering er et viktig trekk ved kampen mot fattigdom, både nasjonalt og internasjonalt. Sosial ekskludering kan ses både som årsak og effekt av fattigdom.

*... a trait seen both as a manifestation or consequence of poverty and a risk factor linked with downwards spirals into poverty and marginalisation.
Tomlinson et al (2008:606)*

Måling av sosial ekskludering i form av lite deltakelse i sosiale sammenhenger og utestenging fra viktige samfunnsarenaer er ikke fast inkludert i EU-SILC. I 2006 var imidlertid spørsmål om kontakt med venner og familie, samt fritidsaktiviteter og organisasjonsdeltakelse med i en ad-hoc modul. I denne delen skal vi utnytte spørsmål fra denne modulen.⁸ Vi har laget fire indikatorer på sosial ekskludering. Den første er at en person bor alene. Det kan selvfølgelig diskuteres om dette er et reelt mål på sosial ekskludering, men vi vet fra tidligere analyser at aleneboende har dårligere levekår og noe større sosiale problemer enn andre (Mørk 2006, Normann 2008). Den andre og tredje er mangel på ukentlig kontakt med henholdsvis venner og familie, og den fjerde er hvorvidt man har mulighet til å få praktisk hjelp fra slekt, venner eller naboer. Resultatene fordelt på ulike grupper med lavinntekt er presentert i tabell 5.3.

I befolkningen totalt bor omtrent en av fire voksne alene. Denne andelen har vært økende over flere tiår (Mørk 2006, Normann 2008). Tabell 5.3 viser at det er en klar sammenheng mellom det å bo alene og det å tilhøre en lavinntektsgruppe. Her er det sannsynligvis både årsak og effekt. De enkle ettårige målene basert på ekvivalensskalaer (EU og OECD) viser at andelen aleneboende i lavinntekt øker når vi senker inntektstærskelen. Blant de som faller under 40 prosent av medianinntekten bor rundt seks av ti alene. EU-skalaen viser noe høyere andeler enn OECD skalaen. Holder vi studenter utenfor, faller andelen noe, en refleksjon av at mange studenter er aleneboende. Inkludering av boliginntekt gir samme tendens, noe som tyder på er at de med boliginntekter ikke bor alene. Definisjoner som ekskluderer formuende viser en liten økning i andelen aleneboende, mens lavinntekt over tid faktisk fører til en knapt merkbar nedgang. Ved bruk av relative mål og ekvivalensskalaer er det ettårige mål som ekskluderer formuende som viser den høyeste andelen aleneboende, bortsett fra at den ville økt enda mer dersom vi senker inntektskravet. For det mer absolutte budsjettmålet er tendensen den samme som for relative tilnærminger, og seks av ti som faller under grensen som ekskluderer formuende er aleneboende. Spørsmålet er da om aleneboende er mer utsatt for sosial ekskludering enn andre. Det har tidligere blitt påvist at aleneboende har

⁸ I denne rapporten baserer vi oss i hovedsak på intervjudata fra 2007, mens modulen som inkluderer sosial kontakt ble gjennomført i 2006. Vi har derfor koblet disse spørsmålene til 2007 dataene siden de uansett korresponderer med inntektsåret 2006. Dette betyr imidlertid at antallet observasjoner for akkurat disse spørsmålene er noe redusert på tverrsnittsfilene hvor vi analyserer årlig lavinntekt fordi vi har et roterende panel hvor vi bytter ut 1/8 av utvalget hvert år. Vi har ikke tatt hensyn til dette i vektingen for disse variablene, så det hefter noe mer usikkerhet ved resultatene. For vedvarende lavinntekt, som analyseres med paneldata, vil det ikke ha noen praktisk betydning at noen opplysninger er fra intervjuåret 2006.

økt sin sosiale kontakt de siste 20 årene, men likevel er aleneboende mer utsatt for mangel på sosial kontakt sammenlignet med andre (ibid.).

Tabell 5.3. Indikasjoner på sosial ekskludering for personer som faller under ulike grenser for lavinntekt, personer 16 år og over, 2007. Prosent

	Bor alene	Ikke ukentlig samvær eller annen kontakt med familie	Ikke ukentlig samvær eller annen kontakt med venner	Ikke mulighet til å få praktisk hjelp fra slekt, venner eller naboer	Antall personer *
EU60	57	20	14	5	760
EU50	63	21	9	6	467
EU40	60	25	3	3	286
EU60_s	54	19	19	6	517
EU60_b	53	23	11	5	710
EU60_f	60	20	10	6	441
EU60_sbf	54	22	13	8	281
EU60_v	56	21	19	7	312
EU60_vs	56	19	22	8	229
EU60_vf	57	22	14	8	163
EU60_vsf	53	19	16	10	111
OECD60	46	20	13	5	721
OECD50	47	21	7	5	414
OECD40	55	23	4	5	278
OECD50_s	31	17	13	6	225
OECD50_b	46	25	7	5	439
OECD50_f	52	21	6	5	274
OECD50_sbf	38	24	9	8	166
OECD50_v	40	22	9	7	151
OECD50_vs	26	20	12	8	86
OECD50_vf	48	21	10	8	96
OECD50_vsf	35	18	13	11	51
HB_l	55	21	12	5	789
HB_ls	51	18	17	6	549
HB_lf	60	21	10	7	458
HB_lsf	53	18	14	8	305
Totalt, ettårig	25	16	17	3	6 071
Totalt, vedvarende	24	16	18	4	3 596

* Antall personer refererer her bare til første kolonne. De tre andre kolonnene omfatter noe færre personer. De tre siste kolonnene gjelder i praksis også bare personer som er 17 år eller eldre.

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Familiekontakt viser mindre forskjell mellom lavinntektsgruppene og befolkningen generelt. Det er også relativt lite variasjon mellom ulike lavinntektsgrupper. Som et slags fellestrekk kan vi si at drøytomtrent en av fem i lavinntektsgruppene ikke har ukentlig familiekontakt. Vi kan så vidt se en tendens til at kontakten minker dersom vi senker inntektskravet, og vi ser også at ekskludering av studenter fører til en viss økning i familiekontakten. Dette er et resultat av at familiekontakt henger sammen med alder, og at det er de yngste som oftest har minst lite familiekontakt. Ellers er det lite forskjell mellom årlige og vedvarende, relative og mer absolutte.

Vi kunne kanskje forvente at det vi har sett til nå også gjenspeilte seg i lite vennekontakt. Slik er det imidlertid ikke, og årsaken er at vennekontakt har sterk sammenheng med alder. De yngste har klart mer vennekontakt enn de eldre, og unge er overrepresentert i lavinntektsgruppene. Alle sammenhenger mellom lavinntekt og vennekontakt må derfor ses i lys av dette. Personer med lavinntekt har ikke mindre kontakt med venner enn befolkningen ellers. I mange tilfeller er det tvert imot. Vi kan observere at kontakthyppheten øker når vi senker inntektskravet med EU og OECD skalaen. De som faller under 40 prosent av medianinntekten er de som hyppigst har kontakt med venner, og det er i utgangspunktet liten forskjell mellom relative definisjoner (EU og OECD) og den absolutte (HB), og heller ikke stor forskjell mellom ettårig og vedvarende. Årsakene til at de som faller under lavinntektsgrenser har hyppig vennekontakt ser vi når vi ser på definisjoner som holder studenter utenfor – da hopper andelen som mangler ukentlig kontakt med venner opp til over gjennomsnittet i befolkningen. Dette skyldes at andelen unge med lavinntekt går noe ned når vi holder studenter utenfor. Unge studenter er en gruppe med hyppig vennekontakt. Blant alle studenter er det bare 3 prosent som mangler ukentlig kontakt med venner, og det å holde studenter utenfor fører til at 19 prosent i befolkningen mangler dette. Når vi holder studenter utenfor i lavinnteksdefinisjoner vil det derfor ha stor påvirkning på estimatet.

Inntrykket er likevel at personer i lavinntektsgrupper ikke har mindre vennekontakt enn befolkningen generelt fordi vennekontakt henger så sterkt sammen med alder. Det kan selvfølgelig være forskjeller innad i lavinntektsgruppene.

Mulighet til praktisk hjelp fra familie, venner og naboer sier noe om hvor gode relasjoner man har til folk rundt seg. Det er påvist at mulighet til å få praktisk hjelp fra naboer, nære vennskap og deltakelse fra andre, har innvirkning på den psykiske helsen (Meltzer 2003). I tabell 5.3 fremgår det at 3 prosent av den voksne befolkningen i Norge mangler muligheten til å få praktisk hjelp, og personer som faller under ulike lavinntektsgrenser er mer utsatt enn andre. Med våre definisjoner mangler mellom en av tjue og en av ti med lavinntekt muligheten til å få praktisk hjelp. Andelene blir størst når vi holder både studenter og formuende utenfor, og tar hensyn til boliginntekt. Det ser også ut til at de med vedvarende lavinntekt er mer utsatt enn de med ettårig lavinntekt.

Hvilke konklusjoner kan vi så trekke på bakgrunn av tabell 5.3? For det første er faren for sosial ekskludering målt ved våre fire kjennetegn noe større i lavinntektsgruppene enn i befolkningen totalt. Personer med lavinntekt bor oftere alene, mangler oftere kontakt med familie og har mindre mulighet til å få praktisk hjelp fra andre. Når det gjelder vennekontakt er bildet mer uklart på grunn av at dette henger nøye sammen med alder, men det er tendenser til at problemene øker når vi holder studenter utenfor. Det er ikke sterke indikasjoner på at problemene blir større dersom lavinntekten måles over tid kontra ett år. Det kan se ut som om definisjoner bygd på EU-skalaen gir noe større problemer enn de som bygger på OECD-skalaen, men forskjellene er små. Vi finner heller ikke store forskjeller mellom den relative tilnærmingen bygd på ekvivalensskalaer og den absolutte bygd på budsjettmål.

5.4. Sosial deltakelse

Sosial deltakelse er operasjonalisert som deltakelse i organisasjoner, omtrent på linje med hva Tomlinson (2008) gjør. Deltakelse i organisasjoner henger ofte sammen med ressurser i form av utdanning og tilknytning til arbeidsmarkedet (Normann 2008). Dette er igjen forhold som henger sammen med lavinntekt (Statistisk sentralbyrå 2009). Organisasjonsdeltakelse kan ses i perspektiv av sosial kapital, og sammenheng mellom lavinntekt og organisasjonsdeltakelse vil kunne si noe om lav kapital i form av lave inntekter også henger sammen med lav sosial kapital, og dermed gir et mer sammensatt bilde av fattigdom. I likhet med indikatorer for sosial ekskludering har vi brukt data fra ad-hoc modulen i EU-SILC 2006.

I den voksne befolkningen har omtrent en av fem deltatt i aktivitetene til et politisk parti, fagforening eller yrkesorganisasjon i løpet av de siste 12 månedene på intervju-tidspunktet. Blant personer med lavinntekt er andelene gjennomgående lavere. De laveste andelene innenfor de ulike målemetodene får vi ved å holde studenter utenfor i definisjonene av lavinntekt. Det er ikke fordi studenter i seg selv er så veldig aktive, men de er mer aktive enn andre unge, og det gir utslag her. Her ligger også årsaken til at deltakelsen går opp når vi senker inntektskravet fra 60 til 40 prosent av median. Boliginntekt og formue har lite å si for denne indikatoren, og lavinntektens varighet betyr heller ikke mye, så konklusjonen er at lavinntektsgruppene generelt er noe mindre aktive enn befolkningen generelt, spesielt dersom vi holder studenter utenfor.

Når det gjelder deltakelse i andre organisasjoner, ser det imidlertid ut til at varigheten av lavinntekten har en viss betydning. Basert på de ettårige relative målene (EU og OECD) er det ikke så store forskjeller mellom andelen organisasjonsaktive i lavinntektsgruppene og befolkningen generelt, men for gruppene med vedvarende lavinntekt eksklusive studenter og formuende er andelene noe lavere enn i befolkningen totalt. Forskjellen i forhold til befolkningen er størst ved bruk av EU skala (EU60_vs og EU60_vsf), 45/46 mot 55 prosent. Av de ettårige målene gir budsjettmålet noe større utslag enn de relative målene.

Tabell 5.4. Organisasjonsdeltakelse for personer som faller under ulike grenser for lavinntekt, personer 16 år og over, 2006. Prosent

	Deltatt i aktiviteter til politisk parti, fagforening eller ykres-organisasjon siste 12 mnd	Deltatt i aktiviteter til andre organisasjoner siste 12 mnd	Antall personer
EU60	10	53	495
EU50	13	55	293
EU40	17	60	179
EU60_s	7	51	335
EU60_b	11	53	460
EU60_f	11	52	274
EU60_sbf	9	52	173
EU60_v	9	48	312
EU60_vs	7	45	229
EU60_vf	12	48	163
EU60_vsf	11	46	111
OECD60	11	55	461
OECD50	15	57	265
OECD40	17	61	173
OECD50_s	11	57	140
OECD50_b	15	54	274
OECD50_f	14	55	167
OECD50_sbf	11	48	93
OECD50_v	11	54	151
OECD50_vs	11	52	86
OECD50_vf	11	53	96
OECD50_vsf	12	51	51
HB_l	13	53	550
HB_ls	10	52	381
HB_lf	11	51	303
HB_lsf	8	51	197
Totalt, ettårig	19	56	4 473
Totalt, vedvarende	18	55	3 596

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

5.5. Helseproblemer

Det finnes flere eksempler på at helse settes i sammenheng med fattigdom og lavinntekt. Tomlinson (2006) bruker psykisk helse i sin analyse. Vi har ikke opplysninger om dette i våre data, men har noen opplysninger om egenvurdert helse som kan brukes til å vurdere om personer som faller under lavinntektsgrenser også har dårligere helse enn befolkningen totalt. Helse kan, i likhet med sosial ekskludering og sosial deltakelse, ses både som årsak til og virkning av fattigdom.

Tabell 5.5 viser ulike andeler med helseproblemer i de ulike lavinntektsgruppene. I tolkningen av helseforskjeller må vi imidlertid være ekstra oppmerksom på aldersforskjeller. Som vi så i tabellene 3.1, 3.2 og 3.3, er ulike aldersgrupper ujevnt representert i ulike lavinntektsgrupper.

Totalt i den voksne befolkningen svarer 8 prosent at de har dårlig eller svært dårlig helse. Enkle ettårige mål på lavinntekt basert på ekvivalensinntekter (EU og OECD) viser andeler som bare er marginalt høyere enn for totalbefolkningen. Andelen faller når vi senker inntektskravet, og det skyldes at unge er overrepresentert i grupper basert på 50 og 40 prosent av median. Unge har naturlig nok bedre helse enn eldre. Ettårige mål som tar hensyn til både studenter, boliginntekt og formuende (EU60_sbf og OECD50_sbf) viser andeler med dårlig eller svært dårlig helse ligger godt over andelen i befolkningen totalt. Også dette er grupper hvor de yngste er overrepresentert, og i så måte kan det hevdes at forskjellen er mer oppsiktsvekkende enn det kan se ut til ved et første blick. Det samme gjelder for lavinntektsgruppen definert ved budsjettmål. Holder vi studenter og formuende utenfor (HB_lsf) er andelen med dårlig eller svært dårlig helse 15 prosent, og det i en gruppe hvor de under 45 år er overrepresentert. Ser vi på lavinntekt over tid ser vi at andelen med dårlig helse er høyere enn for ettårige mål, spesielt høye andeler finner vi ved bruk av EU60 skalaen over tid. Igjen skal vi legge merke til at andelen er så vidt mye høyere enn i befolkningen totalt i en gruppe hvor de yngste er overrepresentert. Ser vi på andeler med kronisk sykdom, finner vi de samme tendensene som for egenvurdert helse. Vi må se på definisjoner som ekskluderer studenter eller måler over tid for å få andeler som ligger over befolkningen generelt. Mål basert på EUs ekvivalensskala fanger opp større andeler med kronisk sykdom enn OECDs skala, med budsjettmålet et sted midt i mellom.

Tabell 5.5. Helseproblemer for personer som faller under ulike grenser for lavinntekt, personer 16 år og over, 2007. Prosent

	Andel med dårlig eller svært dårlig helse	Andel med kronisk sykdom	Andel med noe nedsatt funksjonsevne	Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	Andel med udekket behov for medisinsk behandling	Andel med udekket behov for tannlege- behandling	Antall personer
EU60	11	31	13	8	5	16	760
EU50	9	25	8	6	5	17	467
EU40	5	19	8	2	4	17	286
EU60_s	15	38	16	10	6	17	517
EU60_b	10	29	12	7	6	17	710
EU60_f	11	29	11	7	7	22	441
EU60_sbf	17	36	13	10	11	28	281
EU60_v	15	38	14	10	4	15	312
EU60_vs	18	44	16	12	4	14	229
EU60_vf	17	39	15	8	7	24	163
EU60_vsf	24	47	18	11	8	24	111
OECD60	9	27	11	7	4	17	721
OECD50	9	22	8	5	4	18	414
OECD40	6	21	8	2	5	16	278
OECD50_s	12	27	10	8	7	22	225
OECD50_b	6	21	8	5	4	19	439
OECD50_f	7	23	9	5	6	24	274
OECD50_sbf	13	28	9	8	9	30	166
OECD50_v	6	25	12	2	6	21	151
OECD50_vs	10	31	16	2	7	21	86
OECD50_vf	10	28	12	3	8	30	96
OECD50_vsf	17	35	16	4	10	31	51
HB_l	10	31	12	9	5	17	789
HB_ls	14	36	14	11	7	18	549
HB_lf	11	31	12	8	8	23	458
HB_lsf	15	37	14	11	10	26	305
Totalt, ettårig	8	29	11	6	2	8	6 071
Totalt, vedvarende	9	31	12	8	2	8	3 596

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Nedsatt funksjonsevne er målt ved å spørre om varige sykdommer eller skader medfører begrensninger i daglige aktiviteter. Vi ser omtrent samme tendens som for egenvurdert helse og kroniske sykdommer. Andelene blir høyest når vi ser på vedvarende lavinntekt og tar hensyn til både formuende og studenter, men også det ettårige enkle EU60 målet og mål basert på budsjettmål viser andeler over befolkningen totalt. Vi ser også en viss forskjell mellom EU og OECD skala, der EU skalaen viser relativt høye andeler også ved ettårige mål når studenter ekskluderes. I OECD skalaen ser vi ikke de samme utslagene, og andelene er relativt lave for alle ettårige mål, noe som antagelig har sammenheng med at eldre ikke utgjør like stor andel av disse gruppene.

5.6. Boforhold

Boligen er et sentralt element i manges liv. Ikke bare representer den et sted å bo og sove, den er også en betydelig investering eller utgiftspost, den er lager for våre eiendeler, møteplass for venner og familie og mye mer. Hvor godt tilpasset boligen er, hvilken standard den har og hvilket miljø den omgis av er dermed et viktig element i levekårene våre. Statistisk sentralbyrå har lang tradisjon for boligdata, og vi har indikatorer for lavinntektsgrupper (Statistisk sentralbyrå 2009). Vi har imidlertid ikke sett på dette for så mange ulike grupper av lavinntekt tidligere, slik som i tabell 5.6.

Drøyt seks av ti voksne personer i Norge bodde i enebolig i 2007. Blant personer med lavinntekt etter ulike definisjoner er denne andelen til dels betydelig lavere. De enkle ettårige målene, både ut fra ekvivalensskalaer og budsjettmål, gir andeler mellom 37 og 45 prosent. Hvor vi setter inntektsgrensen med ekvivalensskalaer ser ut til å ha en viss betydning i form av at de med de laveste inntektene sjeldnere bor i enebolig. I denne sammenhengen er imidlertid unge studenter en viktig gruppe. Holder vi studenter utenfor i de ettårige målene, bor omtrent halvparten av de med lavinntekt i enebolig. Ekskludering av personer med formue har også betydning, men da i motsatt retning av hva vi fant for studenter. Her ser vi også at det å ta hensyn til boliginntekt har betydning. De laveste andelene i enebolig finner vi ved

å ta hensyn til denne inntektskomponenten. Ser vi på lavinntekt over tid er utslagene noe forskjellige ut fra hvilken ekvivalensskala vi bruker. Med EU skalaen finner vi en like høy eller høyere andel i enebolig når vi måler over tid i motsetning til ettårige mål, mens med OECD skalaen er andelene nokså like eller lavere. Dette skyldes at det er et større innslag av eldre når vi bruker EU skala. EU60_vsf og OECD50_vsf (holder både studenter og formuende utenfor) gir imidlertid samme resultat, omtrent fire av ti i disse gruppene bor i enebolig – en andel som er en tredjedel lavere enn i befolkningen totalt. Noe av dette har sammenheng med alder og bosted for de med lavinntekt – unge og bosatte i sentrale strøk er noe overrepresentert i disse gruppene.

Boligstørrelse er også en viktig indikator på boligstandard. Dette er målt på to ulike måter. Den første er ut fra forholdet mellom antall personer og antall rom (unntatt kjøkken, bad/wc og gang) i boligen. Dersom det er flere personer enn rom, eller en aleneboende har ett rom, regner vi dette som trangbodd. Antallet rom trenger ikke nødvendigvis å si så mye om hvor stor boligen er, så vi har i tillegg regnet ut antall kvadratmeter per person i de ulike gruppene.⁹ I befolkningen totalt bor 6-7 prosent trangt, mens hver person har 55-57 kvadratmeter til rådighet. Personer i lavinntektsgruppene har det trangere, spesielt i forhold til antall rom. De enkle ettårige målene viser at omtrent to av ti bor trangt når grensen settes ved 60 prosent av medianen (EU60 og OECD60), budsjettmålet (HB_1) viser omtrent det samme. Med inntektskrav på 40 prosent av median, bor omtrent tre av ti trangt.

Kvadratmeter per person viser samme trend, selv om OECD skalaen her starter på et lavere nivå enn EU skalaen (44 vs 50 kvadratmeter per person). Studentene bor trangt og på få kvadratmeter, så når de holdes utenfor blir boligene romsligere og større. OECD50 grensen representerer imidlertid et unntak siden boligene faktisk blir mindre når studentene holdes utenfor (OECD50_s). Ikke-studenter som faller under OECD50 grensen kan dermed se ut til å ha små boliger. Boliginntekt betyr ganske mye også her. Når vi legger til denne inntektskomponenten i beregningen av lavinntekt, blir boligene til lavinntektsgruppene mindre. Ekskludering av formuende virker på samme måte, igjen motsatt av studentene. Naturlig nok blir boligene mindre ved OECD mål som ekskluderer disse gruppene, noe som i hovedsak skyldes at prosentgrensen i forhold til median er lavere. Tidligere har vi sett at valget av prosentgrense er viktigere enn selve ekvivalensskalaen. Det relative EU60_sbf gir samme resultat som budsjettmålet HB_lsf. Det å skifte fra ettårige mål på lavinntekt til vedvarende mål gir ikke særlig store utslag, verken på trangboddhet eller antall kvadratmeter per person.

Når det gjelder selve standarden på boligene, har vi ikke mye data å forholde oss til. Det eneste målet vi har i EU-SILC er om man bor i en bolig som har fukt eller råteskader¹⁰. I befolkningen totalt er 7-8 prosent utsatt for dette, og andelene er jevnt over er høyere for personer med lavinntekt. Vi legger merke til at andelen med problemer går ned når vi ser på grupper med lavinntekt over tid, spesielt når vi holder studenter utenfor. Studenter er altså oftere plaget av fukt og råte enn andre. For de ettårige målene er det heller ikke her store forskjeller mellom relativ tilnærming og budsjettmål, og problemet er økende når vi senker inntektskravet. Tallene viser at studenter har noe dårligere boliger enn andre, mens formuende har noe bedre boliger. Årlige mål som holder formuende utenfor viser at 15-17 prosent er plaget av råte og fukt – dobbelt så stor andel som i befolkningen totalt.

⁹ I spørsmålet om antall kvadratmeter er respondenten bedt om å oppgi det totale areal innenfor ytterveggene. I kjeller og loft skal bare beboelsesrom regnes med.

¹⁰ Respondenten har blitt bedt om å svare om de har problemer med råte i vinduer eller gulv der de bor, og om de har problemer med tak som lekker, fukt i vegger eller gulv. Dette har vi slått sammen til en indikator på råte eller fukt.

Tabell 5.6. Bolig og bomiljø for personer som faller under ulike grenser for lavinntekt, personer 16 år og over, 2007. Prosent

	Andel som bor i enebolig	Andel som bor trangt	Boligareal per person. Kvm	Bor i bolig med råte eller fukt	Utsatt for støy	Utsatt for forurensning	Bor i område med kriminalitet, vold og hærværk	Antall personer
EU60	45	19	50	12	17	9	6	760
EU50	39	23	49	13	19	11	6	467
EU40	38	31	42	15	21	12	6	286
EU60_s	51	12	54	11	14	9	6	517
EU60_b	37	22	43	13	18	10	6	710
EU60_f	38	21	46	15	19	10	7	441
EU60_sbf	37	18	42	14	19	9	8	281
EU60_v	53	16	53	12	15	10	6	312
EU60_vs	58	13	57	10	14	9	6	229
EU60_vf	39	23	47	13	20	9	6	163
EU60_vsf	41	19	49	11	18	7	6	111
OECD60	46	21	44	12	17	10	6	721
OECD50	42	29	40	14	20	12	6	414
OECD40	38	31	41	15	21	11	5	278
OECD50_s	49	24	38	13	16	12	6	225
OECD50_b	36	31	38	15	20	11	6	439
OECD50_f	42	30	40	17	22	11	5	274
OECD50_sbf	40	27	35	14	17	10	8	166
OECD50_v	41	27	39	12	21	10	6	151
OECD50_vs	47	22	40	10	19	9	7	86
OECD50_vf	39	28	38	14	26	9	7	96
OECD50_vsf	41	23	36	11	23	5	7	51
HB_l	43	18	50	14	18	10	7	789
HB_ls	49	12	53	13	15	9	8	549
HB_lf	41	21	46	16	20	10	8	458
HB_lsf	46	15	48	14	18	9	9	305
Totalt, ettårig	61	7	57	8	12	8	5	6 071
Totalt, vedvarende	64	6	55	8	12	7	4	3 596

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

På det tredje område, bomiljø, har vi tre indikatorer: Utsatthet for støy, forurensning og kriminalitet. Jevnt over har lavinntektsgruppene noe dårligere bomiljø enn befolkningen totalt, og utslaget er størst for støy. De ettårige målene på lavinntekt viser ingen særlige forskjeller enten vi bruker EUs ekvivalensskala, OECDs ekvivalensskala eller budsjettmål, selv det er en usikker tendens til at de som faller under OECD målene har noe dårligere bomiljø enn de andre. Det gir heller ikke stor effekt å senke inntektskravet, med unntak for støyproblemer, som da øker noe. Med EU-skalaen øker også forurensningsproblemene noe når vi senker kravet fra 60 til 40 prosent av median. Tidligere har vi sett motsatte effekter av å holde studenter og formuende utenfor, og det samme ser vi på bomiljø. Selv om effektene ikke er sterke, bedrer bomiljøet for lavinntektsgruppen seg når vi holder studenter utenfor, mens det forverrer seg når vi holder formuende utenfor. Totalt sett ser det heller ikke ut til at problemer knyttet til bomiljøet blir særlig mye verre når inntekten er lav over tid målt med EU skala, mens OECD skalaen gir litt utslag. Det å ta hensyn til studenter og formuende i definisjonen har samme effekt som for de ettårige målene. Studenter med lav inntekt over tid er en gruppe med relativt dårlig bomiljø, mens formuende med lav inntekt over tid er noe bedre stilt på dette området.

5.7. Lavinntekt og levekårsproblemer

En oppsummering viser at lavinntektsgrupper har høyere grad av økonomiske problemer enn hva vi finner i befolkningen totalt, men det er avgjørende om vi tar hensyn til formue eller ikke. Noe av det samme gjelder materiell deprivasjon. Lavinntektsgrupper har større problemer enn andre knyttet til materiell deprivasjon, og andelen øker til dels betydelig når vi holder formuende utenfor lavinntektsgruppene. Her kan vi også merke oss at problemene øker dersom vi måler lavinntekt over tid, men at ettårig budsjettmål også gir nokså høye andeler.

Personer med lavinntekt bor oftere enn andre alene, mangler oftere kontakt med familie og har mindre mulighet til å få praktisk hjelp fra andre. Dette har noe med alder å gjøre siden unge, som er overrepresentert i lavinntektsgrupper, har mindre familiekontakt enn andre. Alder er også viktig når det gjelder vennekontakt. Unge

har klart hyppigere vennekontakt enn eldre, noe som gjør at lavinntektsgrupper har minst like mye vennekontakt som andre. Vi ser likevel tendenser til at problemene øker når vi holder formuende utenfor.

Lavinntektsgrupper er også mindre aktive i politiske partier og fagforeninger, og her blir bildet enda mer negativt dersom vi holder studenter utenfor – de deltar noe mer enn andre unge. Vedvarende lavinntekt ser ut til å føre til mindre organisasjonsaktivitet generelt, og budsjettmål slår mer ut enn andre mål.

Helseproblemer kan ikke tolkes uten å ta hensyn til alder, men likevel er det trekk som tyder på at lavinntekt og redusert helse henger sammen. Vedvarende lavinntekt er negativt, og det er EU skalaen som i størst grad fanger opp helseproblemer, noe på grunn av at eldre er mer representert der enn i andre lavinntektsgrupper.

Når det gjelder boligproblemer, ser vi at lavinntekt henger sammen med dårligere boligstandard, selv om det er ulikt for hvordan det slår ut alt etter hvilke kjennetegn vi ser på og hvilken lavinnteksdefinisjon vi ser på. Formue er uansett positivt for boligstandard.

På bakgrunn av dette kan vi hevde med relativt stor sikkerhet at lavinntekt er negativt for et bredt spekter av levekårsområder, men at det samtidig er svært vanskelig å si noe om hvilken definisjon av lavinntekt som fanger opp dette best. De relative og absolutte tilnærmingene gir litt forskjellig utslag alt etter hvilke områder vi ser på, og det har med hvilke grupper som fanges opp av de ulike definisjonene. Det er også tegn som tyder på at vedvarende lavinntekt er noe mer negativt for levekårene enn ettårig lavinntekt, men tegnene er for utydelige til at vi kan slå fast dette med sikkerhet. Vi kan også merke oss at formue ser ut til å være en buffer mot levekårsproblemer på mange områder, og at det dermed kan være god grunn til å ta hensyn til det i defineringen av lavinntekt. Studenter er også en gruppe som skiller seg noe ut, spesielt ved å være sosialt aktive. Ved å bruke mer multivariate tilnærminger kan sammenhengene mellom lavinntekt og levekårsproblemer studeres nærmere. Før vi kommer så langt, skal vi imidlertid se på fattigdom og utsatte grupper i et rent levekårsperspektiv – det vi kaller levekårsfattigdom.

6. Levekårsfattigdom og inntektsfattigdom

Til nå har vi nærmet oss fattigdom ut fra definisjoner av lavinntekt og sett dette opp mot levekårsproblemer. Som vi har sett, er det en høyere forekomst av levekårsproblemer i lavinntektsgruppene enn i befolkningen ellers, men forskjellene er ikke alltid store, og de avhenger mye av hvordan selve lavinntektsgrensen defineres. Vi skal derfor snu perspektivet litt på hodet, og heller se om det å definere fattigdom ut fra opplevde levekårsproblemer, det vi kaller levekårsfattig, er en mulig tilnærming. Vi har en definisjon der vi ser på hvert av de seks områdene av levekårsproblemer og konstruerer en indikator for hvor mange av disse områdene man opplever problemer på (se boks, merk at ett område er delt i to, slik at det egentlig blir sju ulike områder som summeres). I en slik avgrensning ligger det mange til dels subjektive valg, og vi vil understreke at vår måte å se dette på bare er en av mange mulige.

Indeks for levekårsproblemer

Denne indeksen er en ren additiv indeks der vi summerer andeler med problemer på de ulike levekårsområdene. Hvor vidt en person defineres å ha problemer på et gitt levekårsområde har sammenheng med tabellene presentert under 5.1 – 5.6. De nøyaktige definisjonene er som følger:

Betalingsproblemer og subjektiv økonomi: Problem dersom minst en av to betingelser slår til: 1. minst ett betalingsproblem, og/eller 2. ikke kunne betale en uforutsett regning på 10 000 kroner samtidig som det er svært vanskelig, vanskelig eller forholdsvis vanskelig å få endene til å møtes.

Mangel på goder: Problem dersom minst en av to betingelser slår til: 1. mangler minst ett av godene ferie, kjøtt/fisk og varme, og/eller 2. ikke disponerer enten PC eller bil av økonomiske årsaker.

Helsedeprivasjon: Regnes som problem dersom man ikke har råd til å gå til enten lege og/eller tannlege.

Sosial ekskludering: Problem dersom man mangler minst ett av tre goder: 1. ukentlig kontakt med venner, 2. ukentlig kontakt med familie og 3. mulighet til hjelp fra naboer

Organisasjonsdeltakelse: Problem dersom man ikke har deltatt i noen form for organisasjonsaktivitet

Kronisk sykdom: Problem dersom man har langvarig/kronisk sykdom.

Boligproblemer: Problem dersom minst en av to betingelser slår til: 1. opplever trangboddhet, og/eller 2. har minst ett boligmiljøproblem.

Tabell 6.1 viser hvor store andeler i befolkningen 16 år og over som har de ulike levekårsproblemene inkludert i denne enkle additive indeksen samt en summering av antall problemer. Den viser relativt høye andeler med ”problemer” på hvert av områdene, med unntak av helsedeprivasjon. Summeringen av antall problemer viser likevel at et fåtall opplever mange av disse problemene samtidig. Hvis vi setter som krav at man må oppleve minst fire problemer, finner vi drøye 9 prosent levekårsfattige. Setter vi derimot grensen ved fem problemer, som kan være rimelig siden vi da er sikre på at minst ett av problemene er direkte knyttet til økonomi, blir andelen levekårsfattige 3 prosent.

Vi kan gå videre og se på hvilke grupper som er mest utsatt for å havne i den gruppen som opplever minst fire eller fem av disse problemene. Da får vi resultater som vist i tabell 6.2. Ser vi først på kjønn, alder og bosted og refererer tilbake til avsnitt 3.4, kan vi se en del likheter, og noen mindre ulikheter, mellom inntektsfattigdom (definert ved ulike lavinntektsdefinisjoner) og levekårsfattigdom. Det er liten generell forskjell mellom kvinner og menn, noe som gjør at levekårsfattigdom definert på denne måten gir omtrent samme resultat som inntektsfattigdom.

Tabell 6.1. Problemer på ulike levekårsområder, personer 16 år og over, 2007. Prosent

Levekårsområde	Andel
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	13
Mangel på goder	23
Helsedeprivasjon	4
Sosial ekskludering	30
Organisasjonsdeltakelse	39
Kronisk sykdom	28
Boligproblemer	27
Antall problemer...	
Ingen	21
Ett	31
To	25
Tre	14
Fire	6
Fem	2
Seks	1
Sju	0

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tabell 6.2. Andel levekårsfattige i ulike demografiske og sosiale grupper. Personer 16 år og over, 2007. Prosent

		Levekårs- fattig - minst fire problemer	Levekårs- fattig - minst fem problemer	Antall personer
	Totalt	9	3	6 071
Kjønn	Menn	8	3	3103
	Kvinner	10	3	2968
	16-24 år	8	2	850
Alder	25-44 år	8	3	2220
	45-66 år	9	3	2160
	67-79 år	12	3	627
	79 år +	23	5	214
	Oslo	15	5	740
Bosted	Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	9	3	1501
	Tettsteder 20 000 og over	9	3	954
	Tettsteder 2000 - 19 999	7	2	1090
	Tettsteder 200 - 19 999 og spredtbygd	8	2	1770
	Sosialhjelpsmottaker	46	25	197
Utsatte grupper	Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	23	11	161
	Minstepensjonist, aleneboende	44	23	70
	Langtidssyk	27	14	239
	Uførepensjonist	24	11	410
	Aleneboende 16-34 år	17	6	487
Husholdningstype	Aleneboende 35-66 år	20	8	531
	Aleneboende 67 år og over	19	4	338
	Par med barn 0-17 år	5	1	2004
	Par uten barn	7	2	1859
Eie-leie, bolig	Enslig forsørger	15	3	202
	Eier boligen	7	2	4998
	Leier boligen	20	9	1073
Fødeland, innvandrere	EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	11	5	183
	Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	25	11	267
	0	26	11	722
Antall heltids yrkesaktive i husholdningen	1	9	3	1771
	2+	3	1	2297
	0 måneder heltids yrkesaktivitet	24	9	792
Heltids yrkesaktivitet i husholdningen	1-6 måneder heltids yrkesaktivitet	19	9	96
	7-11 måneder heltids yrkesaktivitet	13	4	103
	12 eller flere måneder heltids yrkesaktivitet	5	1	3799
Antall heltids studenter i husholdningen	0	9	3	3773
	1	8	2	836
	2+	6	2	181
Antall heltids pensjonister i husholdningen	0	7	2	4140
	1	17	8	532
	2+	20	7	118
	Totalt personer 16-67 år	8	3	4 790

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Utsattheten for levekårsfattigdom ser imidlertid ut til å øke med alder, og de eldste er spesielt utsatt. Dette skyldes først og fremst at de eldste er mer utsatt for sosial ekskludering og kronisk sykdom, men også at de ofte opplever mangel på goder. De opplever imidlertid sjelden betalingsproblemer. Mye av aldersforskjellene forsvinner dessuten når vi hever terskelen for levekårsfattigdom fra fire til fem problemer, selv om de eldste fremdeles er mest utsatt. Levekårsfattigdom korresponderer dermed delvis med lavinntekt, der de eldste også er utsatt ved de fleste definisjoner, men ikke når vi kontrollerer for formue.

I likhet med inntektsfattigdom kommer Oslo dårligst ut av bostedene når vi ser på levekårsfattigdom. Dette skyldes i stor grad at betalingsproblemer, mangel på goder, helsedeprivasjon og boligdeprivasjon forekommer oftere i Oslo enn andre steder. På områder som sosial ekskludering og organisasjonsdeltakelse er ikke utslagene så store, og Oslo kommer best ut når det gjelder kronisk sykdom. Totalt sett kommer likevel Oslo dårligst ut på levekårsfattigdom, i likhet med det vi fant for inntektsfattigdom.

Ser vi videre på sosiale grupper som i kapittel 4, spesielt avsnitt 4.6, finner vi også noen sentrale likheter og noen ulikheter (tabell 6.2). Alle gruppene plassert under betegnelsen "utsatte grupper" er betydelig mer utsatt for levekårsfattigdom enn befolkningen totalt. Levekårsfattigdom målt ved fire eller fem problemer et gir relativt sett mer negativt bilde for alle disse gruppene sett under ett en hva som var tilfelle for inntektsfattigdom. Betegnelsen "utsatte grupper" passer dermed noe bedre i denne sammenhengen enn når vi så bare på lavinntekt. I likhet med lavinntekt er sosialhjelpsmottakere og aleneboende minstepensjonister de mest utsatte gruppene også når vi ser på levekårsfattigdom. For sosialhjelpsmottakerne skyldes dette at de jevnt over er mer utsatt for alle de problemene som er inkludert i vår additive indeks. Det samme gjelder for aleneboende minstepensjonister, men med unntak for boligdeprivasjon.

Også for aleneboende gir levekårsfattigdom et mer negativt bilde enn hva lavinntekt gjorde. Alle aleneboende er relativt utsatte når vi setter terskelen på fire problemer. Hever vi terskelen til fem problemer er gruppen 35-66 år mest utsatt fordi denne gruppen jevnt over opplever alle problemene som inngår i indeksen. De unge aleneboende er først og fremst mest utsatt for boligdeprivasjon og betalingsproblemer. Eldre aleneboende er mest overrepresentert når vi ser på mangel på goder og kronisk sykdom. Aleneboende er også nokså utsatt for inntektsfattigdom, men utsattheten varierer da mye ut fra hvilke definisjoner som brukes. Igjen gir dermed levekårsfattigdom et noe mer negativt bilde.

For leietakere er bildet nokså likt enten vi ser på levekårsfattigdom eller inntektsfattigdom. Dette er en utsatt gruppe som opplever mange levekårsproblemer oftere enn andre. Unntakene er sosial ekskludering og kronisk sykdom. For denne gruppen viser det totale bildet at dårlig økonomi er den sentrale faktoren. På mange måter gjelder det samme for innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS. For denne gruppen er dårlig økonomi er en viktig faktor, men de har også relativt stor hyppighet av sosial ekskludering og manglende organisasjonsdeltakelse. Bare på kronisk sykdom ligger denne gruppen omtrent på gjennomsnittet, noe som sannsynligvis har med alderssammensetningen å gjøre.

For yrkesstatus (yrkesaktivitet, antall studenter og pensjonister) må vi tilbake til avsnitt 4.4 for å sammenligne med lavinntekt (disse variablene var ikke med i regresjoner omtalt i 4.6 på grunn av ulike avgrensninger av gruppen). Hovedtendensen er at jo mer yrkesaktivitet, jo mindre levekårsproblemer. Grupper med lav yrkesaktivitet er jevnt over mer utsatt for alle levekårsproblemene som inngår i vår indeks sammenlignet med befolkningen totalt. Pensjonister er dessuten mer utsatt for levekårsfattigdom enn for inntektsfattigdom. Dette har sammenheng med at en del av levekårsindikatorne slår negativt ut for grupper med høy gjennom-

snittsalder, som omtalt over. Generelt sett kan vi hevde at levekårsfattigdom dermed gir omtrent samme inntrykk som lavinnteksdefinisjoner når vi fokuserer på yrkesaktivitet, selv om bildet for pensjonistene blir noe mer negativt.

Selv om nivåene varierer ut fra ulike definisjoner av både levekårsfattigdom og lavinntektsfattigdom, kan vi med rimelighet hevde at inntektsfattigdom og levekårsfattigdom gir relativt store likheter når det gjelder hvilke grupper som er utsatt. Levekårsfattigdom definert ved hjelp av våre levekårsområder gir imidlertid et mer negativt resultat for grupper med høy alder enn det lavinntekt gjør.

For å følge opp sammenligningen av levekårsfattigdom og levekårsfattigdom videre, er det interessant å se i hvilken grad ulike definisjoner overlapper. Tabell 6.3 viser andelen levekårsfattige blant de som er inntektsfattige delt på andel levekårsfattige totalt. Vi får da en indikator på hvor stor overrepresentasjon det er av levekårsproblemer i ulike lavinnteksgrupper.¹¹

Tabellen viser med all tydelighet at levekårsfattigdom forekommer oftere blant personer med lavinntekt enn i befolkningen totalt. Andelen er jevnt over mer enn to ganger så store, men utslagene varierer en del ut fra hvilke lavinnteksgrupper vi ser på. Ved bruk av den relative EU skalaen blir overhyppigheten av levekårsfattigdom størst når vi holder formuende og studenter utenfor samtidig som vi tar hensyn til boliginntekt. Det å holde formuende utenfor ser ut til å ha den største selvstendige effekten. Noe overraskende er det nok at overhyppigheten ikke øker når vi ser inntekt over tid, snarere tvert imot. Vi kan også legge merke til at overhyppigheten av levekårsfattigdom faktisk reduseres når vi senker inntektsterskelen fra 60 til 50 og 40 prosent av medianen, men da er det viktig å huske at dette er grupper med lav gjennomsnittsalder.

Dette siste poenget gjelder ikke i like stor grad med OECD skalaen, selv om 40 prosent av medianen også her gir det laveste forholdstallet. Også ved denne definisjonen virker ekskludering av studenter og formuende på samme måte som for EU skalaen, og når vi da i tillegg tar hensyn til boliginntekt får vi de høyeste forholdstallene. Også her er det også slik at vedvarende lavinntekt gir lavere forholdstall enn ettårige mål når vi setter terskelen på fem levekårsproblemer. Generelt gir OECD skalaen mindre overhyppighet av levekårsfattigdom enn EU-skalaen.

Den absolutte tilnærmingen ved hjelp av budsjettmål gir resultater som er til forveksling likt det vi finner ved EU60 mål (ettårige). En forsiktig og foreløpig tolkning kan da være at de EU60 målene og budsjetttilnærmingen ser ut til å være de som best fanger opp levekårsfattigdom, og at vi fanger opp mer av levekårsproblemene dersom vi holder studenter og formuende utenfor. Det ser heller ikke ut til at vedvarende lavinntekt fanger opp levekårsfattigdom bedre enn ettårig lavinntekt.

En slik type tabell tillater ikke veldig bastante konklusjoner. Lavinntektsfattigdom henger sammen med levekårsfattigdom, men sammenhengen er langt fra perfekt. Dette påpekes også av flere. Fløtten og West Pedersen (2008) har også laget en indikator for levekårsfattigdom¹², og når de sammenligner denne med inntektsfattigdom konkluderer de med:

Bare om lag en tredel av de inntektsfattige blir klassifisert som fattige ut fra vår deprivasjonsindikator. Spørsmålet er hvilke implikasjoner vi skal trekke ut fra det faktum at dette alternative fattigdomsmålet stemmer så vidt dårlig overens med målet for inntektsfattigdom.

Fløtten og West Pedersen 2008:53

¹¹ Tabellen skal tolkes med en viss forsiktighet. I indikatorer for levekårsfattigdom er det bruk data fra 2006, og dette gjør at vi mister en del observasjoner i forhold til analyser av 2007 tall. Dette påvirker totalestimatet av lavinntekt beregnet ettårig, og vi har ikke vektet spesielt for dette.

¹² Denne indikatoren bygger utelukkende på mangel på forbruksgoder.

Tabell 6.3. Forholdet mellom andel personer med lavinntekt som også er levekårsfattige og levekårsfattige totalt. Personer 16 år og over, 2007

	Levekårsfattig - minst fire problemer	Levekårsfattig - minst fem problemer
EU60	2,5	3,0
EU50	2,5	2,4
EU40	1,9	1,9
EU60_s	2,8	3,4
EU60_b	2,6	3,2
EU60_f	3,2	4,0
EU60_sbf	3,6	5,1
EU60_v	2,5	3,0
EU60_vs	2,6	3,3
EU60_vf	3,3	3,8
EU60_vsf	3,4	4,0
OECD60	2,3	2,6
OECD50	2,3	2,7
OECD40	2,0	2,4
OECD50_s	2,4	3,4
OECD50_b	2,5	3,0
OECD50_f	2,8	3,9
OECD50_sbf	3,1	4,8
OECD50_v	2,4	2,7
OECD50_vs	2,3	2,5
OECD50_vf	3,0	3,2
OECD50_vsf	2,8	2,8
HB_l	2,5	2,9
HB_ls	2,6	3,1
HB_lf	3,2	4,0
HB_lsf	3,4	4,5

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

I neste avsnitt skal vi se nærmere på sammenhengen ved å foreta multivariate analyser med de separate levekårsproblemene.

6.1. Inntektsfattigdom som fanger opp levekårsfattigdom?

I dette avsnittet skal vi se mer systematisk på hvordan de ulike levekårsproblemene henger sammen med lavinntekt ved å inkludere dem i en multivariat analyse (logistisk regresjon, se tidligere boks for omtale av metoden). Nærmere bestemt skal vi se hvilke levekårsproblemer som gir signifikante utslag for hvilke lavinntektsdefinisjoner. Ved å gjøre dette kan vi nærme oss et svar på om lavinntekt definert på de ulike måtene vi har gjort fanger opp flere dimensjoner ved levekårsproblemer. Dette kan anses som en eksplorerende tilnærming der vi ønsker å se om alle våre levekårsområder faktisk har sammenheng med lavinntekt. Logisk sett har vi snudd årsaksforholdet på hodet, og laget en modell hvor levekårsproblemer er uavhengig mens lavinntekt er avhengig variabel.

I den første modellen (se vedlegg C) har vi sett på sammenhengen mellom våre sju levekårsområder og lavinntekt, og dermed sett bort fra andre kjennetegn som for eksempel kjønn, alder, husholdningstype, yrkestilknytning og bosted som kan være variabler som ligger bak og påvirker. Formålet er å se hvilke av levekårsproblemene som gir utslag i forhold til lavinntekt. Modellen(e) er satt opp med personer som verken har lavinntekt og eller levekårsproblemer som referansegruppe. Vi har valgt en modell som i utgangspunktet beholder alle variablene i analysen, selv om de ikke skulle gi signifikante utslag.

Det er bare to av levekårsområdene våre som gir signifikant utslag for risikoen for å tilhøre alle lavinntektsgrupper, og det er betalingsproblemer og subjektiv økonomi, og mangel på goder. Hvis man har disse problemene er faren for også å tilhøre en av alle våre lavinntektsgrupper signifikant mye større en dersom man ikke har problemene. Dette er naturlig siden disse problemene er direkte økonomi-relaterte. På en "tredjeplass" kommer boligdeprivasjon. De som opplever problemer på dette området er i stor grad også mer utsatt for lavinntekt, men med noen unntak for definisjoner som holder studenter og delvis formuende utenfor (EU60_s, EU60_sbf, EU60_vsf, HB_ls og HB_lfs). Spesielt studenter (unge) er mer utsatt for boligdeprivasjon enn andre.

Den fjerde variabelen vi vil nevne er kronisk sykdom. Dette levekårsområdet gir utslag i mange av de relative lavinnteksdefinisjonene, men ikke i forhold til budsjetttilnærmingen. Det spesielle er imidlertid at det virker motsatt – altså ved at kronisk sykdom i mange tilfeller reduserer faren for lavinntekt. Dette gir selvfølgelig ikke noen substansiell mening, og har med alder å gjøre. Levekårsproblemet som vi har kalt helsedeprivasjon, at man ikke har hatt råd til å oppsøke enten lege eller tannlege, er også en interessant variabel. Den gir sjelden signifikant utslag, men slår ut for alle ettårige lavinnteksdefinisjoner som ekskluderer studenter og formuende (EU60_sbf, OECD50_sbf, HB_f og HB_lfs). Sosial ekskludering og mangel på organisasjonsdeltakelse slik vi har operasjonalisert det her, ser ut til å ha lite med lavinntekt å gjøre. Organisasjonsdeltakelse henger bare sammen med vedvarende lavinntekt eksklusive studenter, målt med EU skala (EU60_vs).

Snur vi perspektivet litt og ser hvilke lavinnteksdefinisjoner som fanger opp flest levekårsproblemer, skiller målet EU60_vs seg ut – altså vedvarende inntekt under 60 prosent av median målt ved EUs ekvivalensskala og studenter holdt utenfor. Her gir fem av våre sju levekårsområder signifikant effekt, bare helsedeprivasjon og sosial ekskludering er uten signifikant betydning. Det er også tre andre mål som fanger opp fem av områdene, nemlig HB_lf, OECD50_f og OECD50_sbf. Tre ettårige mål som holder formuende utenfor. Her er det imidlertid slik at henholdsvis sosial ekskludering (HB_lf) og kronisk sykdom (OECD50_f og OECD50_sbf) virker motsatt vei, altså reduserer faren for lavinntekt. Her har vi andre bakenforliggende faktorer som påvirker i betydelig grad.

En konklusjon vi kan trekke av dette er dermed at den fattigdomsrisiko vi fanger opp med lavinntekt ut fra vår tilnærming til levekårsproblemer, ikke blir så multidimensjonal som den vi finner hos Tomlinson et.al (2008). I vårt materiale er det klare tendenser til at lavinntekt i første rekke fanger opp grupper som har problemer direkte knyttet til økonomi, og i mindre grad til sosial ekskludering og helse.

6.2. Inntektsfattigdommens påvirkning på levekårsfattigdom

Helt til slutt i vår rapport skal vi si litt om hvordan lavinntekt påvirker levekårsfattigdom ved å kontrollere for andre faktorer i tillegg. Vi har valgt å bruke den strengeste definisjonen av levekårsfattigdom som krever minst fem av de sju levekårsproblemene (se 6). For å forsøke å isolere effekten av lavinntekt har vi også her benyttet logistisk regresjon. Vi har begrenset analysemodellen ved ikke å inkludere bakgrunnsvariabler som er direkte knyttet til økonomi. Uavhengige variabler i modellen er derfor kjønn, aldersgruppe, om man bor alene eller ikke, bosted, fødeland og tilhørighet til de ulike lavinnteksgruppene. Den avhengige variabelen er levekårsfattigdom. Poenget her er å fokusere på effekten av inntektsfattigdom når vi kontrollerer for disse andre variablene. For utskrift av resultater fra analysene, se vedlegg D.

Det første vi kan slå fast er at alle måter vi har definert lavinntekt på her, gir statistisk sikre utslag for levekårsproblemer, med unntak av EU40. Her tar det å være ung, aleneboende og innvandrere effekten bort fra lavinntekt. Generelt kan vi si at det å senke inntektsterskelen i bruk av relative skalaer, slik at man fanger opp en mindre gruppe med veldig lave registrerte inntekter, ikke gir økt forklaringskraft i forhold til levekårsproblemer. Snarere tvert imot. Det å senke inntektskravet endrer sammensetningen av lavinnteksgruppen, og alder, aleneboende og innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS bidrar til å redusere forklaringskraften av lavinntekt. Av samme årsak vil to av de mest brukte lavinntektsmålene, EU60 og OECD50 gi litt ulik forklaringskraft.

Ved å inkludere boliginntekt i beregningen av disse to lavinntektsgrensene (EU60_b og OECD50_b) øker forklaringskraften av inntektsfattigdom på levekårsfattigdom, selv om også ung alder, det å bo alene og det å være innvandrere også har signifikant effekt på levekårsfattigdom. Holder vi de med formue utenfor øker imidlertid effekten av lavinntekt på levekårsfattigdom ytterligere både ved EU skala (EU60_f) og OECD skala (OECD50_f). Ekskludering av de formuende betyr relativt mest ved bruk av OECD skala. Ekskludering av studenter betyr mindre (EU60_s og OECD50_s). For OECD målet bidrar dette fremdeles til å øke styrken i sammenhengen sammenlignet med det "rene" målet. For EU målet har det imidlertid knapt noen betydning hva vi gjør med studentene, bortsett fra at det tar bort effekten av alder på levekårsfattigdom.

Årsaken til at man ofte måler lavinntekt over tid er begrunnet med at langvarig inntektsfattigdom vil ha sterkere negativ effekt på levekårene enn inntektsfattigdom i ett år. I vår analysemodell som er brukt her finner vi ikke støtte for denne antagelsen. Verken ved bruk av EU skalaen eller OECD skalaen får vi noe sterkere sammenheng mellom inntektsfattigdom og levekårsfattigdom når vi utvider måleperioden for inntekt fra ett til tre år. Årsaken til dette synes å være at flere bakgrunnsvariabler får forklaringskraft i modellen når ved bytte fra ettårig til vedvarende lavinntekt. En mulig forklaring kan også være at det er betydelig overlapp mellom gruppen med ettårig og gruppen med vedvarende lavinntekt, og det å oppleve svingninger i økonomien kan være like problematisk som jevnt lave inntekter. Det mest påfallende med vedvarende lavinntekt og påvirkning på levekårsfattigdom er likevel at det synes å ha svært liten effekt å justere definisjonen for studenter og/eller formuende. Effekten på levekårsfattigdom forblir den samme.

Hva så med en mer absolutt tilnærming i form av et forbruksbudsjett inkludert faktiske bokostnader? Det enkleste målet som ikke tar hensyn til verken studenter eller formuende har en forklaringskraft i modellen som er omtrent lik den vi finner ved EU60, og dermed noe sterkere enn ved OECD50. Ved å holde studenter og/eller formuende utenfor definisjonen med budsjetttilnærming, får vi de samme tendensene som ved de relative ettårige målene. Det å holde formuende utenfor bidrar til sterkere sammenheng med levekårsfattigdom, mens det å holde studenter utenfor ikke gjør det.

Vi skal være varsomme med å trekke bastante konklusjoner fra vårt materiale, men våre funn viser at det ikke er veldig store forskjeller mellom den absolutte og den relative tilnærmingen til lavinntekten når vi ser på sammenhengen med levekårsfattigdom. Den viktigste faktoren synes å være at vi tar hensyn til at formue representerer en buffer mot mange av levekårsproblemene. Det å ta med verdien av å bo i egen bolig i inntekten har også en viss effekt. Det har imidlertid ikke særlig betydning å ta hensyn til studenter i denne sammenhengen, selv om det bidrar til å redusere andelen med inntektsfattige. Det mest oppsiktsvekkende i denne sammenhengen er at inntektsfattigdom målt over tid har svakere sammenheng med levekårsfattigdom enn inntektsfattigdom målt for ett år. For sammenhengen med levekårsfattigdom har det heller ingen betydning om man holder studenter og/eller formuende utenfor i definisjonen av vedvarende inntektsfattigdom.

7. Oppsummering

Vi startet denne rapporten med å se på hvordan vi kan tilnærme oss fattigdom og fattigdomsrisiko på ulike måter. Selv om det på mange måter er en politisk og ikke statistisk oppgave å definere hva som er fattigdom, er det nokså innlysende at den norske fattigdomsdebatten ikke handler om bare den absolutte nød. I hvilken grad en slik absolutt nød finnes, kan vi ikke si på bakgrunn av de dataene vi har tilgjengelig. En begrensning ved vår måte å samle inn data på, er at nettopp de som sannsynligvis har det aller verst ikke fanges opp i våre undersøkelser. Det kan være fordi de er uten fast bopel, eller fordi de av andre grunner ikke deltar i våre undersøkelser. Våre analyser kan heller ikke brukes til å si noe om fattigdom blant barn. Slik sett har våre analyser begrensninger i forhold til to grupper som ofte er gjenstand for oppmerksomhet i fattigdomsdebatten.

Våre data og analyser tar heller ikke hensyn til verdien av mottatte tjenester og egenproduksjon. Dette er forhold som kan bidra til å forbedre levekårene, og som kan inkluderes i et utvidet inntektsbegrep. Andre analyser har vist at mottatte tjenester bidrar til å utjevne forskjeller mellom grupper (Aaberge m.fl 2008), og det kan være en faktor som demper negative levekårs effekter av lavinntekt.

Vi har grovt sett tatt utgangspunkt i to måter å definere lavinntekt på. En relativ tilnærming basert på ekvivalensskalaer og en absolutt basert på et forbruksbudsjett inkludert bokostnader. Innenfor disse tilnærmingene har vi laget ulike definisjoner av lavinntekt, både ved å holde formuende og/eller studenter utenfor og ved å måle lavinntekt over tre år. De ulike definisjonene gir ikke bare ulike nivåer av lavinntekt, eller inntektsfattigdom, på aggregert nivå, de gir også variasjoner i hvilke grupper som kan sies å være utsatt for dette. Noen grupper går imidlertid igjen som mer utsatte, og det er unge, personer bosatt i Oslo, sosialhjelpsmottakere, leietakere og innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS. Til dels gjelder det også ulike grupper av aleneboende og enslige forsørgere.

Noe av formålet med denne rapporten er å sette inntektsfattigdom i sammenheng med levekårsproblemer. I kapittel 5 så vi på forekomsten av problemer på seks ulike levekårsområder. Inntektsfattige opplever de fleste av disse problemene i større grad enn andre, men det varierer en del alt etter hvilket levekårsområde og hvilken lavinntektsgruppe hvilke levekårsområder vi ser på. I en viss grad kunne det se ut som om vedvarende lavinntekt hadde større negativ effekt enn ettårig når vi så hvert enkelt levekårsområde separat. Det viste seg også at formue i mange tilfeller representerer en buffer mot levekårsproblemer, og at det derfor kan være viktig å ta hensyn til dette i avgrensingen av levekårsfattige.

En annen tilnærming til fattigdomsproblemet enn den basert på inntekt er den rene levekårsstilnærmingen der man ser på opphopning av levekårsproblemer. Vi laget en additiv indeks over levekårsproblemer, og definerte de som opplever minst fire eller fem problemer som levekårsfattige. Ved en slik definisjon fant vi at gruppene utsatt for levekårsfattigdom stort sett er de samme som er utsatt for inntektsfattigdom, men at levekårsstilnærmingen gir et noe mer negativt bilde for høyere aldersgrupper. Vi så også at det var en klar overrepresentasjon av levekårsfattigdom i de ulike lavinntektsgruppene, og at de relative og den absolutte definisjonen viste nokså like resultater. Vi la imidlertid merke til at overrepresentasjonen av levekårsfattige ikke økte dersom vi målte lavinntekten over tid, litt i motsetning til hva vi fant for hvert enkelt levekårsområde. Ut fra dette tolker vi at svingninger i inntekt er mer kritisk for levekårsfattigdom enn stabilt lave inntekter. Forutsigbarhet kan gi et vern mot de levekårsproblemene vi har sett på. Når vedvarende lavinntekt likevel gir noe høyere overrepresentasjon for enkeltproblemer, kan dette skyldes at enkeltmål er mer følsomme for andre bakenforliggende faktorer enn det en samleindeks er.

I en multivariat analyse viste vi at det i første rekke er levekårsproblemer direkte knyttet til økonomi som henger sammen med inntektsfattigdom, og at en inntektsbasert tilnærming til fattigdom i mindre grad fanger opp problemer knyttet til sosial ekskludering og helseproblemer. I siste del av rapporten så vi på effekten av inntektsfattigdom på levekårsfattigdom ved samtidig å kontrollere for andre variabler. Det viste små forskjeller mellom den absolutte og den relative tilnærminger til lavinntekten, men at det er viktig å ta hensyn til at formue dersom man skal fange opp levekårsfattigdom ved hjelp av inntektsfattigdom. Også ved denne måten å analysere på fant vi at inntektsfattigdom målt over tid ikke har sterkere sammenheng med levekårsfattigdom enn inntektsfattigdom målt for ett år, og dermed styrker vi antagelsen om at uforutsigbarhet er minst like problematisk som stabilt lav inntekt.

Litteraturliste

Aaberge, Rolf, Audun Langørgen, Magne Mogstad and Marit Østensen (2008) *The Impact of Public Services and Geographical Cost of Living Differences on Poverty Estimates*. Discussion Papers No 551, July 2008, Statistics Norway, Research Department

Aaberge, Rolf and Magne Mogstad (2007) *On the Definition and Measurement of Chronic Poverty*. Discussion Papers NO. 497, March 2007. Statistics Norway, Research Department

Aaberge, Rolf and Audun Langørgen (2006) *Measuring the benefits from public services: The effects of local government spending on the distribution of income in Norway*. Review of Income and Wealth, Series 52, Number 1, March 2006 61-83

Andersen, Arne Støttrup (2007) *Lavinntekstshusholdningers forbruk*. Rapporter 2007/23, Statistisk sentralbyrå, Oslo/Kongsvinger

Andersen, Arne Støttrup (2008) *Yrkesaktivitet i lavinntekstshusholdninger*. Rapporter 2008/xx, Statistisk sentralbyrå, Oslo/Kongsvinger

Blom, Svein og Kristin Henriksen red. (2008) *Levekår blant innvandrere 2005/2006*. Rapporter 2008/5. Statistisk sentralbyrå, Oslo/Kongsvinger

Det Kongelige Sosialdepartement (2002) *Tiltaksplan mot fattigdom* Stortingsmelding nr 6 (2002-2003)

Epland, Jon (2005) *Veier inn i og ut av fattigdom: Inntektsmobilitet blant lavinntekstshushold*. Rapporter 2005/16. Statistisk sentralbyrå, Oslo/Kongsvinger.

Fløtten, Tone og Axel West Pedersen (2008) *Fattigdom som mangel på sosialt aksepterte levekår. Resultater fra en spørreundersøkelse*. Kap 2. i Harsløf, Ivan og Sissel Seim (red.) *Fattigdommens dynamikk. Perspektiver på marginalisering i det norske samfunnet*. Universitetsforlaget, Oslo

Galloway, Taryn Ann og Magne Mogstad (2006) *Årlig og kronisk fattigdom i Norge. En empirisk analyse av perioden 1993-2001*. Rapporter 2006/20, Statistisk sentralbyrå, Oslo/Kongsvinger

Marx, Ive and Karel van den Bosch (2007) *How poverty differs from inequality. On poverty measurement in an enlarged EU context: conventional and alternative approaches*. Paper presented at 34th CEIES Seminar, Perspectives of improving economic and welfare measurement in a changing Europe. Helsinki, September 2007.

Meltzer, H (2003) *Development of a common instrument for mental health*. I Noviskov and Gudex (eds.) *EUROHIS: Developing common instruments for health surveys*. IOS Press, Amsterdam

Mogstad, Magne (2003) *Analyse av fattigdom basert på register- og folketellinger*. Notater 2003/61 Statistisk sentralbyrå. Oslo/Kongsvinger

Mørk, Eiliv (red) (2006) *Aleneboendes levekår*. Statistiske Analyser 81, Statistisk sentralbyrå, Oslo/Kongsvinger

Nesbakken, Runa (2008) *Selveiernes boligkonsum og vekt i KPI. Estimering og diskusjon av metode*. Rapporter 2008/9, Statistisk sentralbyrå, Oslo/Kongsvinger

- Netten, Ann, Julien Forder and Juliette Malley (2007) *Measuring and monitoring the value of social services*. Paper presented at 34th CEIES Seminar, Perspectives of improving economic and welfare measurement in a changing Europe. Helsinki, September 2007.
- Normann, Tor Morten (2008) *Sosial og politisk deltaking. En som kommer når det virkelig trengs*. Samfunnsspeilet 5/6, 2008, Statistisk sentralbyrå.
- Normann, Tor Morten (red.) (2007) *Ungdoms levekår* Statistiske Analyser 93, Statistisk sentralbyrå, Oslo/Kongsvinger
- Odenocrants, Martin (2007) *Individual public consumption in Sweden and its effect on the income distribution*. Paper presented at 34th CEIES Seminar, Perspectives of improving economic and welfare measurement in a changing Europe. Helsinki, September 2007.
- Rawls, John (1971) *A Theory of Justice*. Oxford University Press, Oxford.
- Ringdal, Kristen (2001) *Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskaplig metode og kvantitativ metode*. Fagbokforlaget, Bergen.
- Sandbæk, Mona (red) (2008) *Barns levekår. Familiens inntekt og barns levekår over tid*. Rapport 7/2008. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA). Oslo.
- Sen, A (1992) *Inequality Reexamined*. New York, Oxford University Press
- Smith, Adam (1776) *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. George Routledge and sons. London.
- Soede, Arjan (2007) *A new poverty line based on actual needs*. Paper presented at 34th CEIES Seminar, Perspectives of improving economic and welfare measurement in a changing Europe. Helsinki, September 2007.
- Statistisk sentralbyrå (2008) *Økonomi og levekår for ulike grupper, 2007*. Rapporter 2008/19, Statistisk sentralbyrå, Oslo/Kongsvinger
- Statistisk sentralbyrå (2009) *Økonomi og levekår for ulike lavinntektsgrupper, 2008*. Rapporter 2009/1, Statistisk sentralbyrå, Oslo/Kongsvinger .
- Tomlinson, Mark, Robert Walker and Glenn Williams (2008) *Measuring Poverty in Britain as a Multi-dimensional Concept, 1991 to 2003*. Journal of Social Policy 37, 4, 597-620. 2008 Cambridge University Press
- Townsend, Peter (1979) *Poverty in the United Kingdom*. Harmondsworth, Penguin.

Vedlegg A

Logistisk regresjon for å vise effekten av kjønn, alder og bosted på sannsynligheten for å tilhøre lavinntektsgrupper

Referansekategori: Mann, 45-66 år, bosatt på tettsted med 2 000 til 19 999 innbyggere.

		EU60				
		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	7,6128	0,0058	1,21	1,06	1,38
	16-24 år	251,315	<,0001	10,37	8,41	12,78
Alder	25-44 år	37,3911	<,0001	2,63	2,15	3,21
	67-79 år	11,357	0,0008	2,78	2,13	3,63
	80 år +	89,892	<,0001	10,24	7,61	13,79
Bosted	Oslo	18,6262	<,0001	1,82	1,42	2,33
	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	3,8283	0,0504			
	Tettsteder 20 000 og over	9,5031	0,0021	1,01	0,79	1,30
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	26,4545	<,0001	1,75	1,42	2,16

		EU50				
		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	0,0544	0,8156			
	16-24 år	346,255	<,0001	13,59	10,51	17,57
Alder	25-44 år	2,7202	0,0991			
	67-79 år	29,8127	<,0001	1,37	0,90	2,09
	80 år +	23,1651	<,0001	6,31	4,25	9,37
Bosted	Oslo	28,2241	<,0001	2,18	1,62	2,93
	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	0,3714	0,5422			
	Tettsteder 20 000 og over	13,2407	0,0003	0,92	0,67	1,27
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	10,9192	0,001	1,70	1,31	2,22

		EU40				
		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	0,0003	0,9854			
	16-24 år	0,0054	0,9413			
Alder	25-44 år	0,0019	0,9652			
	67-79 år	0,0001	0,9917			
	80 år +	0,0015	0,9688			
Bosted	Oslo	23,8957	<,0001	2,33	1,59	3,42
	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	1,7828	0,1818			
	Tettsteder 20 000 og over	6,2575	0,0124	0,94	0,62	1,44
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	0,5903	0,4423			

		EU60_s				
		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	4,466	0,0346	1,18	1,01	1,38
	16-24 år	0,2798	0,5968			
Alder	25-44 år	25,1669	<,0001	2,02	1,63	2,49
	67-79 år	0,0009	0,9767			
	80 år +	152,256	<,0001	10,42	7,72	14,05
Bosted	Oslo	1,6347	0,2011			
	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	11,3802	0,0007	0,94	0,72	1,22
	Tettsteder 20 000 og over	1,2727	0,2593			
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	50,5384	<,0001	1,94	1,54	2,46

		EU60_b				
		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	0,959	0,3274			
	16-24 år	406,656	<,0001	11,35	9,19	14,01
Alder	25-44 år	1,319	0,2507			
	67-79 år	51,175	<,0001	1,01	0,70	1,46
	80 år +	12,550	0,0004	4,33	3,04	6,17
Bosted	Oslo	91,536	<,0001	3,18	2,47	4,09
	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	5,994	0,0144	1,33	1,04	1,69
	Tettsteder 20 000 og over	9,456	0,0021	1,22	0,93	1,59
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	6,868	0,0088	1,84	1,46	2,31

		EU60_f				
		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	0,0277	0,8679			
	16-24 år	304,8782	<,0001	13,07	10,00	17,08
Alder	25-44 år	7,4229	0,0064	3,50	2,68	4,56
	67-79 år	12,7946	0,0003	1,57	1,03	2,40
	80 år +	1,0373	0,3085			
Bosted	Oslo	15,5212	<,0001	2,35	1,70	3,24
	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	0,6964	0,4040			
	Tettsteder 20 000 og over	3,1773	0,0747			
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	24,0133	<,0001	2,30	1,74	3,06

		EU60_sbf				
		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	3,0426	0,0811			
	16-24 år	72,8281	<,0001	4,45	3,32	5,98
Alder	25-44 år	22,0828	<,0001	2,70	2,07	3,52
	67-79 år	13,3663	0,0003	0,76	0,44	1,30
	80 år +	0,633	0,4263			
Bosted	Oslo	11,5212	0,0007	2,26	1,55	3,30
	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	4,4289	0,0353	1,26	0,88	1,82
	Tettsteder 20 000 og over	0,1801	0,6713			
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	15,849	<,0001	2,18	1,56	3,05

		EU60_v				
		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	4,41530	0,0356	1,21	1,01	1,44
	16-24 år	73,91360	<,0001	7,92	5,96	10,53
Alder	25-44 år	45,80930	<,0001	2,27	1,73	2,98
	67-79 år	8,29000	0,004	2,79	1,99	3,91
	80 år +	204,24570	<,0001	16,65	12,08	22,95
Bosted	Oslo	9,17220	0,0025	1,80	1,30	2,49
	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	0,91640	0,3384			
	Tettsteder 20 000 og over	0,00420	0,9484			
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	0,25850	0,6112			

		EU60_vs				
		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	0,47380	0,4912			
	16-24 år	112,97880	<,0001	6,63	4,70	9,35
Alder	25-44 år	0,07080	0,7902			
	67-79 år	6,66460	0,0098	1,13	0,67	1,92
	80 år +	0,36060	0,5482			
Bosted	Oslo	6,47160	0,011	1,81	1,17	2,78
	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	0,48340	0,4869			

Tettsteder 20 000 og over	0,28500	0,5934
Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	0,53110	0,4661

		EU60_vf				
		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	0,47380	0,4912			
	16-24 år	112,97880	<,0001	6,63	4,70	9,35
Alder	25-44 år	0,07080	0,7902			
	67-79 år	6,66460	0,0098	1,13	0,67	1,92
	80 år +	0,36060	0,5482			
Bosted	Oslo	6,47160	0,011	1,81	1,17	2,78
	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	0,48340	0,4869			
	Tettsteder 20 000 og over	0,28500	0,5934			
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	0,53110	0,4661			

		EU60_vsf				
		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	1,71450	0,1904			
	16-24 år	39,92100	<,0001	3,66	2,50	5,35
Alder	25-44 år	2,15210	0,1424			
	67-79 år	2,36600	0,124			
	80 år +	0,06830	0,7938			
Bosted	Oslo	3,20240	0,0735			
	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	4,29340	0,0383	0,88	0,56	1,38
	Tettsteder 20 000 og over	3,33490	0,0678			
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	0,47890	0,4889			

		OECD60				
		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	5,2487	0,022	1,17	1,02	1,35
	16-24 år	326,1742	<,0001	10,74	8,68	13,29
Alder	25-44 år	0,0225	0,8808			
	67-79 år	40,4165	<,0001	1,50	1,09	2,07
	80 år +	31,6923	<,0001	6,18	4,46	8,57
Bosted	Oslo	11,5042	0,0007	1,66	1,29	2,14
	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	1,7995	0,1798			
	Tettsteder 20 000 og over	11,0585	0,0009	0,96	0,74	1,25
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	30,385	<,0001	1,75	1,42	2,17

		OECD50				
		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	0,1937	0,6599			
	16-24 år	159,2143	<,0001	15,18	11,55	19,96
Alder	25-44 år	17,1365	<,0001	2,78	2,10	3,68
	67-79 år	13,9123	0,0002	0,29	0,12	0,69
	80 år +	6,4656	0,011	0,21	0,04	1,13
Bosted	Oslo	28,9878	<,0001	2,16	1,57	2,97
	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	0,3918	0,5314			
	Tettsteder 20 000 og over	9,2684	0,0023	0,91	0,64	1,29
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	0,0047	0,9456			

		OECD40				
		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	0,6659	0,4145			
	16-24 år	0,0049	0,9441			
Alder	25-44 år	0,0019	0,9652			
	67-79 år	0,0001	0,9919			

	80 år +	0,0015	0,9694			
	Oslo	27,4531	<,0001	2,40	1,64	3,52
Bosted	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	0,2857	0,593			
	Tettsteder 20 000 og over	4,5646	0,0326	1,00	0,66	1,52
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	0,7031	0,4017			

OECD50_s

		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	0,1223	0,7266			
	16-24 år	54,8931	<,0001	4,16	3,03	5,72
Alder	25-44 år	15,4733	<,0001	1,96	1,46	2,64
	67-79 år	8,188	0,0042	0,29	0,12	0,69
	80 år +	4,214	0,0401	0,21	0,04	1,15
	Oslo	11,6299	0,0006	1,78	1,19	2,66
Bosted	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	3,39	0,0656			
	Tettsteder 20 000 og over	1,3749	0,241			
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	1,1718	0,279			

OECD50_b

		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	0,1677	0,6822			
	16-24 år	161,0644	<,0001	17,53	13,21	23,27
Alder	25-44 år	23,6491	<,0001	3,48	2,61	4,62
	67-79 år	16,2852	<,0001	0,08	0,01	0,42
	80 år +	1,9805	0,1593			
	Oslo	86,2514	<,0001	3,41	2,50	4,67
Bosted	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	0,0827	0,7737			
	Tettsteder 20 000 og over	11,2009	0,0008	1,03	0,72	1,46
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	0,3562	0,5506			

OECD50_f

		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	0,1843	0,6677			
	16-24 år	0,0048	0,9448			
Alder	25-44 år	0,002	0,9646			
	67-79 år	0,0001	0,992			
	80 år +	0,0015	0,9695			
	Oslo	9,5932	0,002	2,08	1,38	3,12
Bosted	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	1,4378	0,2305			
	Tettsteder 20 000 og over	4,0813	0,0434	1,09	0,71	1,67
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	1,747	0,1863			

OECD50_sbf

		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	1,7585	0,1848			
	16-24 år	50,5953	<,0001	6,13	4,15	9,04
Alder	25-44 år	14,6109	0,0001	2,56	1,76	3,73
	67-79 år	8,0064	0,0047	0,13	0,02	0,71
	80 år +	1,5981	0,2062			
	Oslo	20,4997	<,0001	2,74	1,69	4,44
Bosted	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	0,1392	0,7091			
	Tettsteder 20 000 og over	1,0715	0,3006			
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	0,0004	0,9834			

OECD50_v

		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	3,57520	0,0586			

Alder	16-24 år	0,00240	0,9605			
	25-44 år	0,00140	0,9703			
	67-79 år	0,00010	0,9921			
	80 år +	0,00090	0,976			
Bosted	Oslo	33,85740	<,0001	3,26	2,05	5,19
	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	0,00950	0,9222			
	Tettsteder 20 000 og over	3,94220	0,0471	1,11	0,66	1,89
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	0,00660	0,9351			

		OECD50_vs				
		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	2,04590	0,1526			
	16-24 år	0,00120	0,9721			
Alder	25-44 år	0,00080	0,9774			
	67-79 år	0,00010	0,9914			
	80 år +	0,00060	0,9809			
Bosted	Oslo	22,85380	<,0001	3,21	1,81	5,71
	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	0,59770	0,4395			
	Tettsteder 20 000 og over	1,50130	0,2205			
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	0,05550	0,8137			

		OECD50_vf				
		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	1,82040	0,1773			
	16-24 år	0,00200	0,9646			
Alder	25-44 år	0,00110	0,9741			
	67-79 år	0,00000	0,9952			
	80 år +	0,00070	0,9794			
Bosted	Oslo	12,62780	0,0004	2,25	1,30	3,90
	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	0,56440	0,4525			
	Tettsteder 20 000 og over	4,54410	0,033	0,80	0,42	1,52
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	0,01170	0,9138			

		OECD50_vsf				
		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	1,00760	0,3155			
	16-24 år	0,00200	0,9648			
Alder	25-44 år	0,00110	0,9733			
	67-79 år	0,00010	0,9927			
	80 år +	0,00080	0,9776			
Bosted	Oslo	5,19590	0,0226	1,72	0,88	3,39
	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	0,01220	0,912			
	Tettsteder 20 000 og over	0,92760	0,3355			
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	0,65840	0,4171			

		HB_I				
		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	7,2657	0,007	1,20	1,05	1,37
	16-24 år	237,5999	<,0001	7,48	6,13	9,12
Alder	25-44 år	1,9572	0,1618			
	67-79 år	23,0279	<,0001	1,63	1,23	2,17
	80 år +	21,2265	<,0001	4,66	3,38	6,42
Bosted	Oslo	34,8463	<,0001	1,90	1,50	2,40
	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	0,4919	0,4831			
	Tettsteder 20 000 og over	1,4347	0,231			
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	8,5026	0,0035	1,03	0,83	1,27

		HB_Is				
		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	2,8202	0,0931			
	16-24 år	0,586	0,444			
Alder	25-44 år	0,8944	0,3443			
	67-79 år	3,1096	0,0778			
	80 år +	51,9559	<,0001	4,71	3,42	6,50
Bosted	Oslo	12,6897	0,0004	1,56	1,19	2,04
	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	1,003	0,3166			
	Tettsteder 20 000 og over	0,3006	0,5835			
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	3,6287	0,0568			

		HB_if				
		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	1,3344	0,248			
	16-24 år	247,0799	<,0001	10,10	7,80	13,08
Alder	25-44 år	12,2213	0,0005	3,00	2,33	3,87
	67-79 år	11,1693	0,0008	1,21	0,78	1,87
	80 år +	4,3315	0,0374	1,23	0,62	2,42
Bosted	Oslo	16,8115	<,0001	2,25	1,64	3,10
	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	1,9893	0,1584			
	Tettsteder 20 000 og over	0,2558	0,613			
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	0,0377	0,846			

		HB_Isf				
		Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kjønn	Kvinne	0,0089	0,9248			
	16-24 år	45,5736	<,0001	3,58	2,67	4,82
Alder	25-44 år	9,5238	0,002	2,26	1,74	2,93
	67-79 år	3,2656	0,0707			
	80 år +	1,0941	0,2956			
Bosted	Oslo	4,907	0,0267	1,85	1,27	2,70
	Akershus, Stavanger, Bergen og Trondheim	0,5302	0,4665			
	Tettsteder 20 000 og over	1,0369	0,3085			
	Tettsted 200 - 1 999 og spredtbygd	0,4175	0,5182			

Vedlegg B

Logistisk regresjon for å vise effekten av å tilhøre ulike utsatte grupper på sannsynligheten for å tilhøre lavinntektsgrupper

Referansekategori: Bor i husholdning som ikke har mottatt sosialhjelp, ikke minstepensjonist, ikke langtidssyk, ikke uførepensjonist, ikke aleneboende, ikke enlig forsørger, eier boligen og er født i Norge..

Bare oddsratioer som er signifikante er beholdt i tabellen (0.95 nivå)

EU60					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	57,6571	<,0001	3,40	2,48	4,66
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	20,0068	<,0001	1,85	1,16	2,93
Minstepensjonist, aleneboende	82,1830	<,0001	48,84	23,14	103,09
Langtidssyk	0,4550	0,5000			
Uførepensjonist	1,9691	0,1605			
Aleneboende 16-34 år	119,6540	<,0001	5,95	4,84	7,30
Aleneboende 35-66 år	51,6512	<,0001	1,09	0,82	1,45
Aleneboende 67 år og over	54,1062	<,0001	5,17	3,96	6,76
Enslig forsørger	22,6255	<,0001	2,33	1,65	3,31
Leier boligen	433,1776	<,0001	5,43	4,63	6,37
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	25,4332	<,0001	3,73	2,76	5,03
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	3,8089	0,0510	2,65	1,98	3,54

EU50					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	21,9858	<,0001	2,39	1,66	3,45
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	24,1256	<,0001	0,60	0,25	1,45
Minstepensjonist, aleneboende	108,2494	<,0001	37,32	20,71	67,25
Langtidssyk	10,0027	0,0016	0,43	0,25	0,72
Uførepensjonist	7,8664	0,005	0,46	0,27	0,79
Aleneboende 16-34 år	192,2747	<,0001	7,22	5,76	9,04
Aleneboende 35-66 år	9,9251	0,0016	1,18	0,83	1,67
Aleneboende 67 år og over	4,6778	0,0306	1,25	0,79	1,96
Enslig forsørger	1,6393	0,2004	1,36	0,85	2,19
Leier boligen	303,6526	<,0001	5,73	4,71	6,97
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	57,3911	<,0001	5,37	3,89	7,43
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	1,1273	0,2883			

EU40					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	11,339	0,0008	2,16	1,38	3,38
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	7,6172	0,0058	0,61	0,18	2,06
Minstepensjonist, aleneboende	14,4531	0,0001	21,39	4,26	107,51
Langtidssyk	17,5792	<,0001	0,16	0,07	0,38
Uførepensjonist	8,3023	0,004	0,22	0,08	0,62
Aleneboende 16-34 år	77,8724	<,0001	9,03	6,95	11,74
Aleneboende 35-66 år	1,549	0,2133			
Aleneboende 67 år og over	18,3705	<,0001	0,02	0,00	0,15
Enslig forsørger	0,5545	0,4565			
Leier boligen	194,5574	<,0001	6,58	5,05	8,57
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,0928	0,7607			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	0,7424	0,3889			

EU60_s					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	44,4917	<,0001	3,01	2,18	4,16
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	10,8037	0,001	2,48	1,56	3,93
Minstepensjonist, aleneboende	72,5326	<,0001	42,88	20,61	89,23
Langtidssyk	0,0536	0,8169			
Uførepensjonist	0,0475	0,8276			
Aleneboende 16-34 år	3,1587	0,0755			
Aleneboende 35-66 år	10,1624	0,0014	1,45	1,08	1,95
Aleneboende 67 år og over	143,2538	<,0001	7,40	5,64	9,70
Enslig forsørger	23,3584	<,0001	2,51	1,73	3,65
Leier boligen	224,4908	<,0001	4,10	3,41	4,93
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	37,8961	<,0001	4,73	3,49	6,40
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	3,1782	0,0746			

EU60_b					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	86,9167	<,0001	4,68	3,38	6,48
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	14,9156	0,0001	0,96	0,54	1,70
Minstepensjonist, aleneboende	61,2173	<,0001	10,89	6,36	18,63
Langtidssyk	2,4947	0,1142			
Uførepensjonist	0,6252	0,4291			
Aleneboende 16-34 år	183,8964	<,0001	5,86	4,75	7,23
Aleneboende 35-66 år	19,3523	<,0001	1,05	0,79	1,41
Aleneboende 67 år og over	1,3503	0,2452			
Enslig forsørger	36,1969	<,0001	2,89	2,05	4,09
Leier boligen	584,3097	<,0001	7,43	6,31	8,74
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	27,2199	<,0001	4,35	3,21	5,91
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	7,9094	0,0049	3,31	2,46	4,44

EU60_f					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	87,73	<,0001	5,05	3,60	7,09
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	11,4171	0,0007	0,59	0,24	1,44
Minstepensjonist, aleneboende	39,7298	<,0001	8,91	4,76	16,69
Langtidssyk	0,9437	0,3313			
Uførepensjonist	0,1747	0,676			
Aleneboende 16-34 år	139,0399	<,0001	6,04	4,76	7,65
Aleneboende 35-66 år	3,2703	0,0705			
Aleneboende 67 år og over	5,3053	0,0213	1,13	0,68	1,88
Enslig forsørger	19,2696	<,0001	2,55	1,68	3,86
Leier boligen	378,133	<,0001	7,61	6,20	9,34
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	56,0258	<,0001	6,46	4,64	9,00
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	0,2393	0,6247			

EU60_sbf					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	75,6706	<,0001	4,67	3,30	6,62
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	8,8417	0,0029	0,68	0,27	1,67
Minstepensjonist, aleneboende	30,7248	<,0001	8,42	4,18	16,99
Langtidssyk	0,0142	0,9053			
Uførepensjonist	4,7583	0,0292	1,63	1,05	2,53
Aleneboende 16-34 år	10,8019	0,001	1,96	1,46	2,64
Aleneboende 35-66 år	2,5531	0,1101			
Aleneboende 67 år og over	3,1862	0,0743			

Enslig forsørger	23,13	<,0001	2,94	1,89	4,55
Leier boligen	268,7392	<,0001	7,51	5,90	9,56
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	69,0391	<,0001	8,16	5,80	11,46
	0,1781	0,673			

EU60_v

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	87,5911	<,0001	6,17	4,22	9,03
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	7,8433	0,00510	2,92	1,86	4,60
Minstepensjonist, aleneboende	71,3379	<,0001	43,60	21,13	89,94
Langtidssyk	3,5784	0,0585			
Uførepensjonist	3,2950	0,0695			
Aleneboende 16-34 år	4,4851	0,03420	2,49	1,86	3,32
Aleneboende 35-66 år	23,4217	<,0001	1,04	0,72	1,49
Aleneboende 67 år og over	95,2268	<,0001	5,93	4,44	7,92
Enslig forsørger	0,2517	0,61590			
Leier boligen	189,7541	<,0001	4,76	3,81	5,94
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	0,6513	0,41960			
	16,6639	<,0001	2,90	2,02	4,17

EU60_vs

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	81,0981	<,0001	5,85	3,98	8,60
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	2,4486	0,11760			
Minstepensjonist, aleneboende	62,3467	<,0001	38,97	19,15	79,29
Langtidssyk	0,0169	0,8967			
Uførepensjonist	0,6820	0,4089			
Aleneboende 16-34 år	16,4153	<,0001	1,08	0,74	1,57
Aleneboende 35-66 år	4,2298	0,03970	1,44	1,00	2,06
Aleneboende 67 år og over	159,8302	<,0001	8,36	6,20	11,26
Enslig forsørger	0,0223	0,88130			
Leier boligen	112,7520	<,0001	3,83	2,99	4,91
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	0,3495	0,55440			
	14,3707	0,0002	2,98	2,02	4,40

EU60_vf

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	108,9764	<,0001	8,91	5,91	13,44
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	8,1176	0,00440	0,62	0,20	1,89
Minstepensjonist, aleneboende	35,3365	<,0001	11,17	5,63	22,19
Langtidssyk	0,0321	0,8577			
Uførepensjonist	0,1708	0,6794			
Aleneboende 16-34 år	33,4888	<,0001	3,55	2,48	5,07
Aleneboende 35-66 år	0,3668	0,54480			
Aleneboende 67 år og over	1,2749	0,25890			
Enslig forsørger	0,0145	0,90430			
Leier boligen	112,6145	<,0001	5,14	3,80	6,95
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	0,6446	0,42200			
	6,0340	0,0140	2,81	1,83	4,32

EU60_vsf

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	100,5633	<,0001	8,76	5,73	13,38
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	5,2045	0,02250	0,83	0,27	2,56
Minstepensjonist, aleneboende	30,4200	<,0001	10,38	5,29	20,34

Langtidssyk	3,0030	0,0831			
Uførepensjonist	1,8423	0,1747			
Aleneboende 16-34 år	0,0500	0,82300			
Aleneboende 35-66 år	1,5420	0,21430			
Aleneboende 67 år og over	0,7119	0,39880			
Enslig forsørger	0,1011	0,75060			
Leier boligen	63,9966	<,0001	4,03	2,86	5,67
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	0,2796	0,59700			
	7,6868	0,0056	3,24	2,03	5,17

OECD60

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	43,4585	<,0001	2,89	2,11	3,96
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	27,1749	<,0001	1,43	0,89	2,30
Minstepensjonist, aleneboende	122,3767	<,0001	37,83	21,37	66,95
Langtidssyk	3,9762	0,0461	0,67	0,45	0,99
Uførepensjonist	9,9314	0,0016	0,51	0,34	0,78
Aleneboende 16-34 år	145,7389	<,0001	3,89	3,17	4,77
Aleneboende 35-66 år	37,7772	<,0001	0,60	0,43	0,83
Aleneboende 67 år og over	0,167	0,6828			
Enslig forsørger	60,8264	<,0001	3,45	2,52	4,70
Leier boligen	361,5117	<,0001	4,66	3,98	5,47
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	16,8301	<,0001	3,47	2,58	4,67
	12,4299	0,0004	3,21	2,43	4,22

OECD50

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	24,683	<,0001	2,49	1,74	3,56
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	8,9675	0,0027	0,80	0,37	1,76
Minstepensjonist, aleneboende	17,0881	<,0001	12,55	3,76	41,81
Langtidssyk	7,0553	0,0079	0,49	0,29	0,83
Uførepensjonist	7,7551	0,0054	0,40	0,21	0,76
Aleneboende 16-34 år	114,3507	<,0001	5,47	4,36	6,88
Aleneboende 35-66 år	0,0184	0,8921			
Aleneboende 67 år og over	25,0424	<,0001	0,05	0,01	0,18
Enslig forsørger	5,7413	0,0166	1,70	1,10	2,63
Leier boligen	228,8762	<,0001	4,97	4,04	6,12
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	0,9652	0,3259			
	14,5211	0,0001	2,32	1,67	3,22

OECD40

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	9,113	0,0025	1,96	1,27	3,02
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	0,9879	0,3203			
Minstepensjonist, aleneboende	1,2395	0,2656			
Langtidssyk	11,1882	0,0008	0,29	0,14	0,60
Uførepensjonist	7,3017	0,0069	0,28	0,11	0,71
Aleneboende 16-34 år	63,0039	<,0001	6,99	5,38	9,09
Aleneboende 35-66 år	0,1815	0,6701			
Aleneboende 67 år og over	11,1283	0,0009	0,06	0,01	0,47
Enslig forsørger	0,0024	0,9607			
Leier boligen	169,1979	<,0001	5,60	4,32	7,26
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	0,0259	0,8721			
	4,8685	0,0274	2,03	1,37	3,01

OECD50_s					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	24,5649	<,0001	2,71	1,83	4,03
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	3,8386	0,0501			
Minstepensjonist, aleneboende	13,0149	0,0003	9,97	3,15	31,49
Langtidssyk	0,007	0,9333			
Uførepensjonist	1,8519	0,1736			
Aleneboende 16-34 år	22,2156	<,0001	1,71	1,22	2,38
Aleneboende 35-66 år	2,8163	0,0933			
Aleneboende 67 år og over	13,6469	0,0002	0,10	0,03	0,38
Enslig forsørger	9,3244	0,0023	2,11	1,31	3,39
Leier boligen	70,267	<,0001	3,10	2,38	4,05
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	0,0054 18,5561	0,9413 <,0001			

OECD50_b					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	30,4602	<,0001	2,69	1,89	3,82
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	6,1145	0,0134	0,60	0,25	1,45
Minstepensjonist, aleneboende	8,4634	0,0036	5,15	1,54	17,24
Langtidssyk	11,2157	0,0008	0,40	0,24	0,69
Uførepensjonist	8,5766	0,0034	0,39	0,21	0,73
Aleneboende 16-34 år	120,653	<,0001	5,18	4,13	6,49
Aleneboende 35-66 år	0,4024	0,5259			
Aleneboende 67 år og over	21,4451	<,0001	0,11	0,03	0,33
Enslig forsørger	21,6098	<,0001	2,53	1,71	3,75
Leier boligen	333,8654	<,0001	6,87	5,59	8,45
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	2,0174 18,6255	0,1555 <,0001			

OECD50_f					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	41,0216	<,0001	3,55	2,41	5,22
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	5,1895	0,0227	0,82	0,30	2,24
Minstepensjonist, aleneboende	10,7902	0,001	11,01	2,64	45,94
Langtidssyk	4,9812	0,0256	0,51	0,28	0,92
Uførepensjonist	2,9202	0,0875			
Aleneboende 16-34 år	61,9086	<,0001	5,47	4,19	7,15
Aleneboende 35-66 år	0,8042	0,3698			
Aleneboende 67 år og over	15,5373	<,0001	0,03	0,00	0,21
Enslig forsørger	2,0308	0,1541			
Leier boligen	194,9762	<,0001	6,73	5,15	8,80
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	0,2721 6,3906	0,6019 0,0115			

OECD50_sbf					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	32,3317	<,0001	3,30	2,19	4,98
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	2,5957	0,1072			
Minstepensjonist, aleneboende	5,8842	0,0153	5,24	1,35	20,31
Langtidssyk	0,0449	0,8322			
Uførepensjonist	0,7678	0,3809			
Aleneboende 16-34 år	14,8534	0,0001	1,89	1,31	2,72
Aleneboende 35-66 år	4,3089	0,0379	1,28	0,80	2,04
Aleneboende 67 år og over	8,5984	0,0034	0,15	0,03	0,65

Enslig forsørger	18,3572	<,0001	3,01	1,82	4,99
Leier boligen	115,028	<,0001	5,77	4,19	7,94
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	0,9639	0,3262			
	16,8174	<,0001	3,11	2,09	4,63

OECD50_v

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	67,2882	<,0001	6,29	4,05	9,76
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	0,0016	0,9677			
Minstepensjonist, aleneboende	0,0013	0,9717			
Langtidssyk	2,0769	0,1495			
Uførepensjonist	0,001	0,9753			
Aleneboende 16-34 år	0,0022	0,9624			
Aleneboende 35-66 år	0,0014	0,9699			
Aleneboende 67 år og over	0,0018	0,966			
Enslig forsørger	0,3938	0,5303			
Leier boligen	119,3689	<,0001	6,09	4,41	8,42
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	0,4218	0,5161			
	9,6727	0,0019	3,31	2,18	5,04

OECD50_vs

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	56,3499	<,0001	6,14	3,82	9,86
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	0,0007	0,9783			
Minstepensjonist, aleneboende	0,0006	0,9803			
Langtidssyk	0,9308	0,3346			
Uførepensjonist	0,0005	0,9826			
Aleneboende 16-34 år	0,0008	0,9771			
Aleneboende 35-66 år	0,0008	0,9775			
Aleneboende 67 år og over	0,0008	0,9768			
Enslig forsørger	0,0102	0,9195			
Leier boligen	49,5364	<,0001	4,16	2,80	6,18
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	0,486	0,4857			
	12,2034	0,0005	4,32	2,72	6,87

OECD50_vf

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	76,5126	<,0001	8,66	5,34	14,05
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	0,0005	0,9825			
Minstepensjonist, aleneboende	0,0004	0,9837			
Langtidssyk	0,2146	0,6432			
Uførepensjonist	0,0003	0,9858			
Aleneboende 16-34 år	0,0008	0,9778			
Aleneboende 35-66 år	0,0005	0,982			
Aleneboende 67 år og over	0,0006	0,9799			
Enslig forsørger	1,1883	0,2757			
Leier boligen	95,7214	<,0001	8,84	5,72	13,69
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	0,627	0,4285			
	5,5781	0,0182	3,19	1,95	5,24

OECD50_vsf

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	65,4224	<,0001	9,02	5,29	15,36
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	0,0004	0,9832			
Minstepensjonist, aleneboende	0,0004	0,9838			

Langtidssyk	3,5761	0,0586			
Uførepensjonist	0,0003	0,9859			
Aleneboende 16-34 år	0,0006	0,98			
Aleneboende 35-66 år	0,0006	0,9806			
Aleneboende 67 år og over	0,0006	0,98			
Enslig forsørger	1,1546	0,2826			
Leier boligen	48,4611	<,0001	6,70	3,92	11,44
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	0,2417	0,623			
	6,8201	0,009	3,97	2,25	7,01

HB_I

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	53,6847	<,0001	3,15	2,32	4,29
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	21,2885	<,0001	0,41	0,19	0,89
Minstepensjonist, aleneboende	62,3227	<,0001	7,77	4,77	12,65
Langtidssyk	2,0599	0,1512			
Uførepensjonist	4,1168	0,0425	1,37	1,01	1,85
Aleneboende 16-34 år	219,0357	<,0001	9,38	7,68	11,47
Aleneboende 35-66 år	9,0327	0,0027	2,21	1,74	2,80
Aleneboende 67 år og over	2,5925	0,1074			
Enslig forsørger	103,347	<,0001	4,69	3,48	6,32
Leier boligen	196,4935	<,0001	3,10	2,65	3,63
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	2,881	0,0896			
	16,7756	<,0001	2,04	1,53	2,74

HB_Is

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	57,2069	<,0001	3,33	2,44	4,54
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	15,3572	<,0001	0,54	0,25	1,18
Minstepensjonist, aleneboende	55,6759	<,0001	7,61	4,72	12,29
Langtidssyk	1,8484	0,174			
Uførepensjonist	12,7355	0,0004	1,73	1,28	2,34
Aleneboende 16-34 år	7,4436	0,0064	3,44	2,69	4,40
Aleneboende 35-66 år	1,5022	0,2203			
Aleneboende 67 år og over	32,8821	<,0001	4,94	3,72	6,57
Enslig forsørger	103,6358	<,0001	5,13	3,74	7,03
Leier boligen	53,9535	<,0001	2,00	1,66	2,41
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	0,9109	0,3399			
	13,4678	0,0002	2,14	1,57	2,90

HB>If

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	102,8194	<,0001	5,51	3,96	7,66
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	7,9555	0,0048	0,54	0,20	1,47
Minstepensjonist, aleneboende	26,4398	<,0001	5,89	3,14	11,02
Langtidssyk	0,0265	0,8706			
Uførepensjonist	1,4926	0,2218			
Aleneboende 16-34 år	193,5359	<,0001	10,07	7,93	12,78
Aleneboende 35-66 år	1,3358	0,2478			
Aleneboende 67 år og over	12,3559	0,0004	1,21	0,71	2,05
Enslig forsørger	62,9007	<,0001	4,57	3,14	6,65
Leier boligen	204,9788	<,0001	4,39	3,58	5,37
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	0,9406	0,3321			
	10,6724	0,0011	2,07	1,48	2,90

	HB_lfs				
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Sosialhjelpsmottaker	94,7301	<,0001	5,34	3,81	7,48
Minstepensjonist, flerpersonhusholdning	5,4712	0,0193	0,69	0,25	1,89
Minstepensjonist, aleneboende	23,5456	<,0001	5,76	3,12	10,63
Langtidssyk	0,5969	0,4398			
Uførepensjonist	5,4074	0,0201	1,60	1,08	2,39
Aleneboende 16-34 år	28,0261	<,0001	4,27	3,17	5,74
Aleneboende 35-66 år	13,7712	0,0002	3,58	2,63	4,88
Aleneboende 67 år og over	1,7063	0,1915			
Enslig forsørger	57,5688	<,0001	4,77	3,18	7,13
Leier boligen	76,672	<,0001	2,87	2,27	3,63
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,5973	0,4396			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	10,5229	0,0012	2,24	1,57	3,20

Vedlegg C

Logistisk regresjon for å vise hvordan levekårsproblemer henger sammen med risiko for å tilhøre lavinntektsgrupper

Referansegruppe: Person som ikke tilhører den gitte lavinntektsgruppen, og som ikke har noen av de angitte levekårsproblemene (område 1 -7)

EU60					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	57,6772	<,0001	2,29	1,85	2,83
Mangel på goder	286,7065	<,0001	4,61	3,86	5,50
Helsedeprivasjon	0,0032	0,9551			
Sosial ekskludering	0,9555	0,3283			
Organisasjonsdeltakelse	0,7359	0,391			
Kronisk sykdom	4,7865	0,0287	0,81	0,68	0,98
Boligproblemer	33,3461	<,0001	1,69	1,42	2,02

EU50					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	30,6997	<,0001	2,09	1,61	2,71
Mangel på goder	124,2582	<,0001	3,55	2,84	4,43
Helsedeprivasjon	0,0592	0,8078			
Sosial ekskludering	1,9895	0,1584			
Organisasjonsdeltakelse	0,042	0,8375			
Kronisk sykdom	19,3718	<,0001	0,58	0,45	0,74
Boligproblemer	69,9966	<,0001	2,51	2,02	3,11

EU40					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	15,6296	<,0001	1,94	1,40	2,69
Mangel på goder	33,5188	<,0001	2,32	1,75	3,09
Helsedeprivasjon	0,5114	0,4745			
Sosial ekskludering	1,1603	0,2814			
Organisasjonsdeltakelse	3,183	0,0744			
Kronisk sykdom	22,1167	<,0001	0,46	0,33	0,63
Boligproblemer	78,2374	<,0001	3,35	2,57	4,39

EU60_s					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	25,3516	<,0001	1,92	1,49	2,47
Mangel på goder	229,3542	<,0001	5,01	4,06	6,16
Helsedeprivasjon	1,6884	0,1938			
Sosial ekskludering	0,0992	0,7528			
Organisasjonsdeltakelse	1,5814	0,2086			
Kronisk sykdom	2,3313	0,1268			
Boligproblemer	0,0284	0,8661			

EU60_b					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	119,8473	<,0001	3,23	2,62	3,99
Mangel på goder	142,0888	<,0001	3,08	2,56	3,71
Helsedeprivasjon	1,0654	0,302			
Sosial ekskludering	0,5919	0,4417			
Organisasjonsdeltakelse	0,6239	0,4296			
Kronisk sykdom	14,1601	0,0002	0,68	0,56	0,83
Boligproblemer	56,2574	<,0001	2,00	1,67	2,39

EU60_f					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	108,3853	<,0001	3,82	2,97	4,92
Mangel på goder	112,5967	<,0001	3,51	2,78	4,43
Helsedeprivasjon	1,9315	0,1646			
Sosial ekskludering	3,3895	0,0656			
Organisasjonsdeltakelse	0,5354	0,4644			
Kronisk sykdom	6,4886	0,0109	0,73	0,57	0,93
Boligproblemer	27,2787	<,0001	1,84	1,46	2,31

EU60_sbf					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	77,6692	<,0001	4,08	2,98	5,58
Mangel på goder	43,8384	<,0001	2,65	1,99	3,54
Helsedeprivasjon	15,9647	<,0001	2,27	1,52	3,38
Sosial ekskludering	0,1956	0,6583			
Organisasjonsdeltakelse	0,127	0,7216			
Kronisk sykdom	0,0766	0,782			
Boligproblemer	2,277	0,1313			

EU60_v					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	50,208	<,0001	2,20	1,77	2,73
Mangel på goder	294,6927	<,0001	5,09	4,22	6,13
Helsedeprivasjon	0,0002	0,9896			
Sosial ekskludering	0,8239	0,364			
Organisasjonsdeltakelse	2,5634	0,1094			
Kronisk sykdom	0,0535	0,8171			
Boligproblemer	18,7915	<,0001	1,53	1,26	1,85

EU60_vs					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	28,0455	<,0001	1,92	1,51	2,44
Mangel på goder	269,8278	<,0001	5,76	4,67	7,09
Helsedeprivasjon	0,9025	0,3421			
Sosial ekskludering	1,7283	0,1886			
Organisasjonsdeltakelse	5,5221	0,0188	1,27	1,04	1,55
Kronisk sykdom	5,8652	0,0154	1,28	1,05	1,57
Boligproblemer	4,5444	0,033	1,26	1,02	1,57

EU60_vf					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	114,7724	<,0001	4,47	3,40	5,88
Mangel på goder	59,7701	<,0001	2,78	2,14	3,60
Helsedeprivasjon	3,7542	0,0527			
Sosial ekskludering	0,8471	0,3574			
Organisasjonsdeltakelse	0,078	0,78			
Kronisk sykdom	0,0662	0,7969			
Boligproblemer	9,1489	0,0025	1,49	1,15	1,93

EU60_vsf					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	81,4816	<,0001	4,29	3,13	5,89
Mangel på goder	47,4995	<,0001	2,87	2,12	3,86
Helsedeprivasjon	1,4131	0,2345			
Sosial ekskludering	1,2065	0,272			
Organisasjonsdeltakelse	0,786	0,3753			

Kronisk sykdom	7,4653	0,0063	1,49	1,12	1,99
Boligproblemer	0,4349	0,5096			

OECD60

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	56,8582	<,0001	2,31	1,86	2,87
Mangel på goder	140,1254	<,0001	3,04	2,53	3,65
Helsedeprivasjon	2,2664	0,1322			
Sosial ekskludering	0,3613	0,5478			
Organisasjonsdeltakelse	0,0127	0,9104			
Kronisk sykdom	17,6404	<,0001	0,66	0,54	0,80
Boligproblemer	57,0127	<,0001	1,99	1,67	2,38

OECD50

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	48,3902	<,0001	2,57	1,97	3,36
Mangel på goder	42,9562	<,0001	2,23	1,75	2,83
Helsedeprivasjon	0,9724	0,3241			
Sosial ekskludering	3,5577	0,0593			
Organisasjonsdeltakelse	1,2348	0,2665			
Kronisk sykdom	23,5904	<,0001	0,52	0,40	0,68
Boligproblemer	88,9713	<,0001	2,94	2,35	3,68

OECD40

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	15,0585	0,0001	1,93	1,39	2,69
Mangel på goder	37,0888	<,0001	2,45	1,84	3,27
Helsedeprivasjon	0,6111	0,4344			
Sosial ekskludering	1,8787	0,1705			
Organisasjonsdeltakelse	3,8228	0,0506			
Kronisk sykdom	16,6397	<,0001	0,51	0,37	0,70
Boligproblemer	75,0527	<,0001	3,34	2,54	4,38

OECD50_s

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	32,4071	<,0001	2,80	1,96	3,99
Mangel på goder	12,0495	0,0005	1,78	1,28	2,45
Helsedeprivasjon	5,1765	0,0229	1,76	1,08	2,87
Sosial ekskludering	1,1632	0,2808			
Organisasjonsdeltakelse	0,7568	0,3843			
Kronisk sykdom	2,393	0,1219			
Boligproblemer	13,0084	0,0003	1,75	1,29	2,38

OECD50_b

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	73,9824	<,0001	3,10	2,40	4,01
Mangel på goder	54,3503	<,0001	2,43	1,92	3,08
Helsedeprivasjon	0,0929	0,7605			
Sosial ekskludering	0,117	0,7323			
Organisasjonsdeltakelse	0,004	0,9495			
Kronisk sykdom	41,7862	<,0001	0,40	0,31	0,53
Boligproblemer	97,6681	<,0001	3,07	2,46	3,83

OECD50_f

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	47,0893	<,0001	3,06	2,22	4,22
Mangel på goder	47,7878	<,0001	2,81	2,10	3,77

Helsedeprivasjon	4,0241	0,0449	1,58	1,01	2,47
Sosial ekskludering	3,6219	0,057			
Organisasjonsdeltakelse	0,2994	0,5843			
Kronisk sykdom	15,3786	<,0001	0,52	0,38	0,72
Boligproblemer	51,5297	<,0001	2,80	2,11	3,70

OECD50_sbf

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	39,0925	<,0001	3,80	2,50	5,78
Mangel på goder	16,8734	<,0001	2,26	1,53	3,33
Helsedeprivasjon	5,9777	0,0145	1,94	1,14	3,30
Sosial ekskludering	0,0175	0,8948			
Organisasjonsdeltakelse	1,1022	0,2938			
Kronisk sykdom	3,8915	0,0485	0,66	0,44	1,00
Boligproblemer	5,5045	0,019	1,57	1,08	2,28

OECD50_v

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	56,0968	<,0001	3,12	2,32	4,20
Mangel på goder	34,361	<,0001	2,28	1,73	3,00
Helsedeprivasjon	3,5634	0,0591			
Sosial ekskludering	1,4857	0,2229			
Organisasjonsdeltakelse	0,0635	0,8011			
Kronisk sykdom	20,1551	<,0001	0,50	0,37	0,68
Boligproblemer	34,6586	<,0001	2,23	1,71	2,91

OECD50_vs

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	35,0279	<,0001	3,07	2,12	4,46
Mangel på goder	16,9432	<,0001	2,07	1,46	2,92
Helsedeprivasjon	0,378	0,5387			
Sosial ekskludering	1,1019	0,2939			
Organisasjonsdeltakelse	0,1635	0,6859			
Kronisk sykdom	2,9881	0,0839			
Boligproblemer	11,9549	0,0005	1,81	1,29	2,54

OECD50_vs

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	35,0279	<,0001	3,07	2,12	4,46
Mangel på goder	16,9432	<,0001	2,07	1,46	2,92
Helsedeprivasjon	0,378	0,5387			
Sosial ekskludering	1,1019	0,2939			
Organisasjonsdeltakelse	0,1635	0,6859			
Kronisk sykdom	2,9881	0,0839			
Boligproblemer	11,9549	0,0005	1,81	1,29	2,54

OECD50_vsf

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	14,1189	0,0002	2,52	1,56	4,07
Mangel på goder	20,5276	<,0001	2,76	1,78	4,27
Helsedeprivasjon	2,7599	0,0967			
Sosial ekskludering	0,6511	0,4197			
Organisasjonsdeltakelse	0,0008	0,9779			
Kronisk sykdom	0,4366	0,5088			
Boligproblemer	6,2518	0,0124	1,73	1,13	2,66

HB_I					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	110,1807	<,0001	2,91	2,39	3,56
Mangel på goder	171,095	<,0001	3,13	2,64	3,71
Helsedeprivasjon	0,7745	0,3788			
Sosial ekskludering	1,8442	0,1745			
Organisasjonsdeltakelse	0,0995	0,7525			
Kronisk sykdom	3,4044	0,065			
Boligproblemer	35,384	<,0001	1,67	1,41	1,98

HB_Is					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	61,6337	<,0001	2,52	2,00	3,18
Mangel på goder	113,4438	<,0001	2,91	2,39	3,54
Helsedeprivasjon	2,0674	0,1505			
Sosial ekskludering	0,7469	0,3875			
Organisasjonsdeltakelse	0,3403	0,5597			
Kronisk sykdom	3,2922	0,0696			
Boligproblemer	1,6971	0,1927			

HB>If					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	133,976	<,0001	4,15	3,26	5,29
Mangel på goder	98,7234	<,0001	3,09	2,47	3,86
Helsedeprivasjon	4,8383	0,0278	1,50	1,05	2,14
Sosial ekskludering	4,6613	0,0308	0,77	0,61	0,98
Organisasjonsdeltakelse	0,6251	0,4292			
Kronisk sykdom	3,7505	0,0528			
Boligproblemer	26,4754	<,0001	1,78	1,43	2,21

HB_Isf					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Betalingsproblemer og subjektiv økonomi	85,1601	<,0001	3,97	2,97	5,33
Mangel på goder	44,4785	<,0001	2,51	1,91	3,28
Helsedeprivasjon	10,3084	0,0013	1,91	1,29	2,84
Sosial ekskludering	2,1002	0,1473			
Organisasjonsdeltakelse	0,899	0,3431			
Kronisk sykdom	1,3513	0,245			
Boligproblemer	1,1516	0,2832			

Vedlegg D

Logistiske regresjoner for å se hvor stor effekt ulike lavinntektsdefinisjoner har på levekårsfattigdom (additiv indeks for levekårsproblemer). Kontrollert for kjønn, alder, bosted, aleneboende og fødeland

Referansekategori: Mann i aldersgruppen 45-66 år, bosatt på tettsted med 2 000 - 19 999 innbyggere, ikke lavinntekt, bor sammen med andre og er født i Norge. Bare oddsratioer som er signifikante er beholdt i tabellen (0.95 nivå)

EU60					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	0,63	0,427			
16-24 år	8,16	0,004	0,37	0,20	0,67
25-44 år	0,80	0,372			
67-79 år	0,08	0,776			
80 år og over	0,17	0,682			
Oslo	2,59	0,108			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	0,06	0,812			
Tettsteder 20 000 og over	1,15	0,284			
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	0,86	0,355			
EU60	42,86	<,0001	3,45	2,38	4,99
Bor alene	26,01	<,0001	2,32	1,68	3,20
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,00	0,960			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	12,54	0,000	3,69	2,31	5,91
EU50					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	1,21	0,272			
16-24 år	5,21	0,022	0,49	0,27	0,88
25-44 år	0,01	0,912			
67-79 år	0,05	0,819			
80 år og over	1,01	0,316			
Oslo	1,96	0,162			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	0,00	0,962			
Tettsteder 20 000 og over	1,21	0,272			
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	0,32	0,572			
EU50	9,54	0,002	2,09	1,31	3,33
Bor alene	35,77	<,0001	2,63	1,92	3,61
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,03	0,864			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	17,85	<,0001	4,51	2,85	7,14
EU40					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	1,43	0,232			
16-24 år	3,85	0,050	0,54	0,29	0,99
25-44 år	0,03	0,862			
67-79 år	0,00	0,957			
80 år og over	1,51	0,219			
Oslo	2,10	0,147			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	0,00	0,997			
Tettsteder 20 000 og over	0,98	0,323			
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	0,24	0,625			
EU40	2,67	0,102			
Bor alene	40,99	<,0001	2,78	2,03	3,80

EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,07	0,787			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	20,13	<,0001	4,82	3,06	7,59
EU60_s					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	0,64	0,422			
16-24 år	1,73	0,189			
25-44 år	0,44	0,505			
67-79 år	0,05	0,821			
80 år og over	0,00	0,975			
Oslo	2,90	0,089			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	0,05	0,828			
Tettsteder 20 000 og over	0,84	0,358			
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	0,83	0,362			
EU60_s	39,48	<,0001	3,39	2,31	4,95
Bor alene	33,32	<,0001	2,54	1,85	3,48
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,00	0,987			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	12,63	0,000	3,75	2,34	6,00
EU60_b					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	0,84	0,360			
16-24 år	11,61	0,001	0,33	0,18	0,61
25-44 år	0,06	0,812			
67-79 år	0,44	0,507			
80 år og over	1,23	0,268			
Oslo	1,00	0,317			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	0,15	0,695			
Tettsteder 20 000 og over	1,39	0,238			
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	0,61	0,435			
EU60_b	50,80	<,0001	3,86	2,66	5,59
Bor alene	27,54	<,0001	2,36	1,71	3,25
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,02	0,888			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	12,27	0,001	3,58	2,23	5,73
EU60_f					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	0,88	0,349			
16-24 år	10,37	0,001	0,37	0,20	0,67
25-44 år	0,01	0,910			
67-79 år	0,04	0,836			
80 år og over	2,72	0,099			
Oslo	2,72	0,099			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	0,00	0,944			
Tettsteder 20 000 og over	0,96	0,329			
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	0,71	0,400			
EU60_f	48,08	<,0001	4,34	2,87	6,58
Bor alene	25,44	<,0001	2,30	1,66	3,18
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,00	0,971			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	11,42	0,001	3,53	2,20	5,68
EU60_sbf					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	1,08	0,298			
16-24 år	4,59	0,032	0,53	0,30	0,94
25-44 år	0,07	0,786			
67-79 år	0,00	0,986			

80 år og over	1,81	0,178			
Oslo	2,23	0,135			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	0,01	0,933			
Tettsteder 20 000 og over	0,80	0,372			
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	0,39	0,534			
EU60_sbf	52,91	<,0001	4,80	3,14	7,32
Bor alene	33,51	<,0001	2,54	1,85	3,48
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,00	0,954			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	12,21	0,001	3,67	2,28	5,90
EU60_v					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	10,65	0,001	1,59	1,20	2,11
16-24 år	3,58	0,058			
25-44 år	0,60	0,439			
67-79 år	0,30	0,586			
80 år og over	0,34	0,562			
Oslo	2,29	0,130			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	2,89	0,089			
Tettsteder 20 000 og over	8,92	0,003	2,43	1,49	3,97
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	6,50	0,011	1,13	0,69	1,86
EU60_v	43,66	<,0001	3,11	2,22	4,35
Bor alene	37,74	<,0001	2,50	1,87	3,35
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,01	0,932			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	9,14	0,003	2,92	1,85	4,59
EU60_vs					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	10,99	0,001	1,61	1,21	2,12
16-24 år	1,12	0,290			
25-44 år	0,75	0,386			
67-79 år	0,74	0,388			
80 år og over	0,06	0,814			
Oslo	2,37	0,124			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	3,00	0,083			
Tettsteder 20 000 og over	8,74	0,003	2,43	1,49	3,95
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	6,55	0,011	1,14	0,69	1,86
EU60_vs	40,02	<,0001	3,12	2,19	4,44
Bor alene	42,80	<,0001	2,63	1,97	3,51
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,01	0,915			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	9,71	0,002	3,00	1,91	4,71
EU60_vf					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	10,81	0,001			
16-24 år	4,57	0,033	0,61	0,37	0,99
25-44 år	0,02	0,900			
67-79 år	0,54	0,462			
80 år og over	5,47	0,019	1,45	0,87	2,43
Oslo	1,98	0,159			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	2,69	0,101			
Tettsteder 20 000 og over	8,57	0,003	2,41	1,48	3,93
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	5,51	0,019	1,17	0,71	1,91
EU60_vf	33,48	<,0001	3,23	2,17	4,80
Bor alene	41,08	<,0001	2,58	1,93	3,45
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,05	0,815			

Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	10,37	0,001	3,03	1,92	4,78
EU60_vsf					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	11,25	0,001	1,61	1,22	2,13
16-24 år	2,40	0,122			
25-44 år	0,00	0,972			
67-79 år	0,97	0,326			
80 år og over	4,29	0,038	1,42	0,85	2,37
Oslo	1,85	0,174			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	2,94	0,087			
Tettsteder 20 000 og over	8,54	0,004	2,41	1,48	3,92
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	5,49	0,019	1,17	0,72	1,91
EU60_vsf	26,16	<,0001	3,10	2,01	4,77
Bor alene	47,07	<,0001	2,73	2,05	3,63
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,04	0,836			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	10,81	0,001	3,12	1,98	4,91
OECD60					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	0,69	0,407			
16-24 år	7,42	0,007	0,41	0,22	0,74
25-44 år	0,07	0,795			
67-79 år	0,16	0,686			
80 år og over	0,70	0,404			
Oslo	2,21	0,137			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	0,00	0,949			
Tettsteder 20 000 og over	1,44	0,230			
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	0,59	0,442			
OECD60	28,36	<,0001	2,82	1,93	4,13
Bor alene	37,55	<,0001	2,66	1,95	3,64
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,01	0,909			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	14,00	0,000	3,90	2,44	6,22
OECD50					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	1,59	0,207			
16-24 år	8,04	0,005	0,41	0,22	0,76
25-44 år	0,01	0,926			
67-79 år	0,16	0,688			
80 år og over	2,18	0,140			
Oslo	1,69	0,193			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	0,03	0,868			
Tettsteder 20 000 og over	1,18	0,278			
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	0,29	0,588			
OECD50	20,23	<,0001	2,98	1,85	4,79
Bor alene	40,04	<,0001	2,73	2,00	3,73
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,08	0,772			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	17,35	<,0001	4,32	2,72	6,86
OECD40					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	1,59	0,207			
16-24 år	4,77	0,029	0,51	0,28	0,93
25-44 år	0,02	0,884			
67-79 år	0,01	0,904			
80 år og over	1,65	0,199			

Oslo	1,88	0,170			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	0,00	0,975			
Tettsteder 20 000 og over	1,00	0,318			
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	0,21	0,647			
OECD40	6,62	0,010	2,16	1,20	3,90
Bor alene	41,47	<,0001	2,78	2,04	3,79
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,11	0,745			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	19,70	<,0001	4,68	2,96	7,38
OECD50_s					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	1,57	0,210			
16-24 år	3,55	0,060	0,57	0,33	1,01
25-44 år	0,09	0,766			
67-79 år	0,00	0,965			
80 år og over	1,31	0,252			
Oslo	1,89	0,170			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	0,04	0,834			
Tettsteder 20 000 og over	0,90	0,344			
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	0,30	0,583			
OECD50_s	20,34	<,0001	3,37	1,99	5,71
Bor alene	46,67	<,0001	2,94	2,16	4,01
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,09	0,764			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	16,87	<,0001	4,23	2,66	6,72
OECD50_b					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	1,46	0,227			
16-24 år	9,73	0,002	0,37	0,20	0,69
25-44 år	0,06	0,809			
67-79 år	0,29	0,592			
80 år og over	2,64	0,104			
Oslo	0,84	0,361			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	0,05	0,827			
Tettsteder 20 000 og over	1,37	0,241			
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	0,17	0,683			
OECD50_b	28,23	<,0001	3,49	2,20	5,53
Bor alene	39,82	<,0001	2,73	2,00	3,74
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,07	0,792			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	16,78	<,0001	4,27	2,68	6,79
OECD50_f					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	1,69	0,194			
16-24 år	9,23	0,002	0,39	0,21	0,72
25-44 år	0,01	0,907			
67-79 år	0,21	0,650			
80 år og over	2,63	0,105			
Oslo	2,17	0,141			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	0,00	0,968			
Tettsteder 20 000 og over	1,34	0,246			
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	0,48	0,490			
OECD50_f	34,30	<,0001	4,56	2,75	7,58
Bor alene	36,27	<,0001	2,63	1,92	3,60
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,07	0,790			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	16,80	<,0001	4,28	2,69	6,80

OECD50_sbf					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	1,55	0,213			
16-24 år	3,92	0,048	0,56	0,32	0,98
25-44 år	0,18	0,672			
67-79 år	0,01	0,940			
80 år og over	1,56	0,212			
Oslo	1,64	0,201			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	0,01	0,913			
Tettsteder 20 000 og over	0,95	0,330			
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	0,26	0,613			
OECD50_sbf	28,47	<,0001	4,57	2,62	7,99
Bor alene	44,33	<,0001	2,87	2,10	3,92
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,03	0,853			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	16,49	<,0001	4,28	2,70	6,80
OECD50_v					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	13,00	0,000	1,67	1,26	2,20
16-24 år	4,49	0,034	0,60	0,36	0,99
25-44 år	0,06	0,802			
67-79 år	0,42	0,518			
80 år og over	5,40	0,020	1,43	0,86	2,38
Oslo	1,33	0,249			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	2,54	0,111			
Tettsteder 20 000 og over	10,81	0,001	2,53	1,56	4,11
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	5,45	0,020	1,17	0,72	1,92
OECD50_v	15,08	0,000	2,58	1,60	4,16
Bor alene	55,92	<,0001	2,93	2,21	3,88
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,07	0,795			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	12,44	0,000	3,31	2,12	5,18
OECD50_vs					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	13,18	0,000	1,67	1,27	2,21
16-24 år	2,43	0,119			
25-44 år	0,04	0,839			
67-79 år	0,79	0,373			
80 år og over	4,32	0,038	1,40	0,84	2,34
Oslo	1,32	0,250			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	2,50	0,114			
Tettsteder 20 000 og over	10,86	0,001	2,52	1,55	4,10
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	5,45	0,020	1,17	0,72	1,91
OECD50_vs	8,10	0,004	2,35	1,30	4,23
Bor alene	60,09	<,0001	3,04	2,29	4,03
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,06	0,799			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	13,19	0,000	3,44	2,20	5,37
OECD50_vf					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	12,45	0,000	1,65	1,25	2,18
16-24 år	4,01	0,045	0,62	0,37	1,02
25-44 år	0,05	0,830			
67-79 år	0,50	0,481			
80 år og over	5,22	0,022	1,43	0,86	2,39
Oslo	1,61	0,205			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	2,31	0,129			

Tettsteder 20 000 og over	10,75	0,001	2,54	1,56	4,13
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	5,46	0,020	1,18	0,72	1,93
OECD50_vf	13,19	0,000	2,74	1,59	4,72
Bor alene	54,24	<,0001	2,89	2,18	3,84
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,08	0,772			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	12,67	0,000	3,34	2,13	5,22

OECD50_vsf

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	12,71	0,000	1,66	1,26	2,19
16-24 år	2,22	0,137			
25-44 år	0,04	0,849			
67-79 år	0,86	0,354			
80 år og over	4,24	0,039	1,41	0,84	2,34
Oslo	1,54	0,215			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	2,38	0,123			
Tettsteder 20 000 og over	10,62	0,001	2,53	1,56	4,10
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	5,37	0,021	1,18	0,72	1,93
OECD50_vsf	5,03	0,025	2,24	1,11	4,51
Bor alene	58,69	<,0001	3,00	2,26	3,97
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,07	0,791			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	13,70	0,000	3,51	2,25	5,49

HB_I

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	0,95	0,330			
16-24 år	8,22	0,004	0,40	0,23	0,72
25-44 år	0,04	0,845			
67-79 år	0,26	0,607			
80 år og over	0,85	0,355			
Oslo	2,11	0,146			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	0,00	0,949			
Tettsteder 20 000 og over	1,14	0,286			
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	0,25	0,618			
HB_I	45,47	<,0001	3,34	2,35	4,74
Bor alene	22,52	<,0001	2,20	1,59	3,05
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,01	0,938			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	14,64	0,000	4,04	2,54	6,41

HB_Is

	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	1,13	0,288			
16-24 år	2,03	0,154			
25-44 år	0,00	0,988			
67-79 år	0,00	0,996			
80 år og over	0,29	0,587			
Oslo	2,22	0,137			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	0,00	0,982			
Tettsteder 20 000 og over	0,84	0,360			
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	0,20	0,658			
HB_Is	33,71	<,0001	2,92	2,03	4,19
Bor alene	30,89	<,0001	2,46	1,79	3,38
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,01	0,911			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	16,29	<,0001	4,30	2,71	6,82

HB>If					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	1,11	0,291			
16-24 år	10,87	0,001	0,38	0,21	0,68
25-44 år	0,09	0,767			
67-79 år	0,16	0,693			
80 år og over	3,39	0,065			
Oslo	2,61	0,106			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	0,02	0,877			
Tettsteder 20 000 og over	1,12	0,290			
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	0,56	0,454			
HB>If	59,13	<,0001	4,68	3,16	6,94
Bor alene	21,06	<,0001	2,15	1,55	2,99
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,02	0,902			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	13,80	0,000	3,89	2,44	6,21
HB>Ifs					
	Kjikkvadrat	Sign	Odds	95% konfidensintervall	
Kvinne	1,27	0,259			
16-24 år	3,56	0,059			
25-44 år	0,17	0,678			
67-79 år	0,01	0,924			
80 år og over	1,85	0,174			
Oslo	2,71	0,100			
Akershus, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø	0,03	0,874			
Tettsteder 20 000 og over	0,79	0,374			
Tettsteder 200 - 1 999 og spredtbygd	0,34	0,560			
HB>Ifs	44,56	<,0001	4,09	2,70	6,18
Bor alene	29,94	<,0001	2,43	1,77	3,34
EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand	0,01	0,912			
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS	15,32	<,0001	4,16	2,61	6,62

Figur- og tabellregister

Figurregister

3. Hvor mange og hvem er utsatt for lavinntektsfattigdom?

- 3.1. Andel med lavinntekt i ulike aldersgrupper, ulike lavinnteksdefinisjoner.
Personer 16 år og over, 2006 inntekt 18

Tabellregister

3. Hvor mange og hvem er utsatt for lavinntektsfattigdom?

- 3.1. Andel personer 16 år og over som faller under ulike grenser for årlig lavinntekt, EU skala. Etter kjønn, alder og bosted. 2006 13
- 3.2. Andel personer 16 år og over som faller under ulike grenser for årlig lavinntekt, OECD skala. Etter kjønn, alder og bosted. 2006 15
- 3.3. Andel personer 16 år og over som faller under grensen for årlig lavinntekt basert på budsjettmål. Etter kjønn, alder og bosted. 2006 16

4. Ulike avgrensninger – ulike risikogrupper?

- 4.1. Andeler med lavinntekt i utsatte grupper, ulike lavinnteksdefinisjoner, personer 16 år og over inntektsåret 2006 20
- 4.2. Andeler med lavinntekt i ulike husholdningstyper, ulike lavinnteksdefinisjoner, inntektsåret 2006 22
- 4.3. Andeler med lavinntekt i for personer 16 år og over som bor i eid eller leid bolig, ulike lavinnteksdefinisjoner, inntektsåret 2006 24
- 4.4. Andeler med lavinntekt i for personer 16-66 år i husholdninger med ulik yrkestilknytning, etter ulike lavinnteksdefinisjoner, inntektsåret 2006 25
- 4.5. Andeler med lavinntekt i for personer 16 år og over fordelt på fødeland, etter ulike lavinnteksdefinisjoner, inntektsåret 2006 26

5. Levekårsproblemer og ulike avgrensninger av fattigdom

- 5.1. Andel med ulike økonomiske problemer, personer 16 år og over som faller under ulike grenser for lavinntekt, 2007. Prosent 30
- 5.2. Mangel på sentrale goder for personer som faller under ulike grenser for lavinntekt, personer 16 år og over, 2007. Prosent 32
- 5.3. Indikasjoner på sosial ekskludering for personer som faller under ulike grenser for lavinntekt, personer 16 år og over, 2007. Prosent 35
- 5.4. Organisasjonseltakelse for personer som faller under ulike grenser for lavinntekt, personer 16 år og over, 2006. Prosent 37
- 5.5. Helseproblemer for personer som faller under ulike grenser for lavinntekt, personer 16 år og over, 2007. Prosent 38
- 5.6. Bolig og bomiljø for personer som faller under ulike grenser for lavinntekt, personer 16 år og over, 2007. Prosent 40

6. Levekårsfattigdom og inntektsfattigdom

- 6.1. Problemer på ulike levekårsområder, personer 16 år og over, 2007. Prosent 43
- 6.2. Andel levekårsfattige i ulike demografiske og sosiale grupper. Personer 16 år og over, 2007. Prosent 43
- 6.3. Forholdet mellom andel personer med lavinntekt som også er levekårsfattige og levekårsfattige totalt. Personer 16 år og over, 2007 46